

AJAN SUUNNAN JUUTALAISKUVA 1932-1944

Sirpa Karhu
Suomen historian pro gradu -tutkielma
Kevät 2014
Historian ja etnologian laitos
Jyväskylän yliopisto

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta - Faculty Humanistinen tiedekunta	Laitos - Department Historian ja etnologian laitos
Tekijä - Author Sirpa Maaria Karhu	
Työn nimi - Title Ajan Suunnan juutalaiskuva 1932-1944	
Oppiaine - Subject Suomen historia	Työn laji - Level Pro gradu -tutkielma
Aika - Month and year Touko 2014	Sivumäärä - Number of pages 121
<p>Tiivistelmä - Abstract</p> <p>Tutkimuksen tavoite on avata Isänmaallisen kansanliikkeen pää-äänenkannattajan, Ajan Suunnan, lukijoilleen välittämää juutalaiskuva selvittämällä minkä verran ja millaisia juutalaisia käsitteleviä kirjoituksia lehdessä ilmestyi.</p> <p>Ajan Suunta aloitti ilmestymisensä neljällä näytenumeraalla vuoden 1932 joulukuun alusta. Se jatkoi ilmestymistä kuusi kertaa viikossa ilmestyvänä iltapäivälehtenä vuoden 1937 joulukuuhun saakka, jolloin siitä tuli päivittäin ilmestyvä aamulehti. Lehti lopetti toimintansa vuoden 1939 lopussa, jatkaen ilmestymistään heinäkuun puolenvälin jälkeen vuonna 1940. Vuoden loppuun saakka lehti ilmestyi kaksi kertaa viikossa. Seuraavan vuoden alusta Ajan Suunta ilmestyi kuutena päivänä viikossa. Lehti lakkautettiin 3. lokakuuta 1944 välirauhan sopimuksen nojalla.</p> <p>Tutkimusaineiston muodostavat Ajan Suunnan juutalaisia käsitelleet kirjoitukset. Sisällönerittelyn keinoin laaja laadullinen aineisto hajotetaan osiin ja kootaan uudelleen aineistolähtöisen luokittelurungon avulla teemoittain. Luokiteltu aineisto kvantifioidaan eli laadullisesta aineistosta tuotetaan määrällisiä tuloksia, jolloin aineistoa voidaan havainnollistaa taulukoiden ja kuvioden avulla. Sisällönerittelyä menetelmänä täydentää laadullinen sisällönanalyysi, jonka keinoin aineistosta tehdään päätelmiä.</p> <p>Ajan Suunnan kansallissosialistisesta Saksan kopioima juutalaiskuva sai osin hyvin antisemitistisiä piirteitä. Lainattua retoriikkaa oli paikoin vaikea soveltaa Suomessa. Lehden mukaan juutalaisten tavoite oli maailmanherrsuus, johon he pyrkivät propagandan, juutalaisen rahanvallan ja marxilaista juurta olevien aatteiden avulla. Kansainvälistä juutalaisuutta pidettiin useiden kansainvälisten organisaatioiden ja ideologioiden välillisenä taustavaikuttajana, joiden kautta se ohjaili muita kansoja tahtonsa mukaan.</p>	
Asiasanat - Keywords Isänmaallinen kansanliike, Ajan Suunta, äärioikeisto, juutalaisuus, juutalaisvastaisuus, juutalaispakolaiset, antisemitismi	
Säilytyspaikka - Depository Jyväskylän yliopiston kirjasto JYX-julkaisuarkisto	
Muita tietoja - Additional information	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
1.1 Tutkimustilanne ja teoreettinen lähtökohta	1
1.2 Tutkimustehtävä	3
1.3 Ajan Suunta lähteenä	4
1.4 Menetelmänä sisällönerittely	7
1.5 Tutkimuksen luotettavuudesta	12
2 ISÄNMAALLINEN KANSANLIIKE KONTEKSTINA	16
2.1 IKL:n pää-äänenkannattaja, Ajan Suunta	19
2.2 Ajan Suunnan päätoimittajat	23
2.2.1 Arne Somersalo	23
2.2.2 Rauno G. Kallia	25
2.2.3 Niilo Vapaavuori	28
3 JUUTALAISET SUOMESSA	30
3.1 "Narikka-jutkuista" uusrikkaisiin "ruotsalais-jutkuihin"	34
3.2 Juutalaispakolaiset Suomessa	37
3.3 Juutalaispakolaisten asema heikkenee	45
4 MODERNI JUUTALAISVASTAISUUS	52
4.1 Saksan juutalaisvainot	53
4.2 Vahva usko Saksaan	57
4.3 Juutalaisten "tarpeeton sääliminen"	60

5 AJAN SUUNNAN JUUTALAISKUVA	64
5.1 Vieras rodullinen aines	64
5.2 Juutalaiset "loiset"	66
5.3 Isäntäkansaan sulautumattomat juutalaiset	67
5.4 Universaali syntipukki	69
5.5 Epäluotettavat, rikolliset juutalaiset	71
5.6 Vaaralliset murhanhimoiset juutalaiset	72
5.7 Kristinusko ja juutalaisuus	75
6 MAAILMANHERRUUS JA KEINOT SEN SAAVUTTAMISEEN	77
6.1 Propaganda - sanomalehdet ja tietotoimistot	81
6.2 Rahanvalta	84
6.3 Marxilaista juurta olevat aatteet	87
6.4 Kansainvälinen juutalainen	89
6.5 Muut keinot maailmanherruuden saavuttamiseen	90
6.5.1 Sisäinen hajaannus	90
6.5.2 Hakeutuminen keskeisiin tehtäviin yhteiskunnassa	92
6.5.3 Internationalet	93
6.5.4 Vapaamuurarit	94
6.6 Johtonarut yhtyvät	95
7. YHTEENVETO	98
LÄHTEET	101
LIITTEET (6 kpl)	111

1 JOHDANTO

Jäikö Isänmaalisen Kansanliikkeen (IKL) pää-äänenkannattajan, Ajan Suunnan, juutalaisvastainen propaganda vaatimattomien sivuhuomautusten tasolle, kuten Hakaristissä väitettään, on pro gradun keskeinen tutkimustehtävä.

Teille ajansuuntaiset! Jos tahdotte aloittaa taistelun kansaamme orjuuttavaa juutalaisuutta vastaan, niin poistakaa juutalaisuus ja tekojuutalaisuus johtavienne keskuudesta ja ilmoittakaa rehellisesti, että alatte taistella näitä pimeyden voimia vastaan. [- -] Niin kauan kuin ette näin tee, on myös vaatimattomat sivuhuomautuksenne juutalaisvastaisesta työstänne hyödyttömiä, niitä ei kukaan usko.¹

Ainoastaan Ajan Suuntaa tarkastelemaan tutkimusta ei ole tehty aikaisemmin, aikaisemmassa tutkimuksessa lehteä on sivuttu IKL:n pää-äänenkannattajana tai tarkasteltu osana aikakauden lehdistöä. Tämä tutkimus vie osaltaan suomalaista äärioikeiston tutkimusta yksityiskohtaisemmalle tasolle.

1.1 Tutkimustilanne ja teoreettinen lähtökohta

MIKKO UOLA on selvittänyt kattavasti IKL:n historiaa tutkimuksessaan *Sinimusta veljeskunta. Isänmaallinen kansanliike 1932–1944*. (1982) Tarkasti lähdeviitotettuun aineistoon perustuva tutkimus on auttanut merkittävästi Ajan Suunnan kontekstin rakentamisessa. Uola käsittelee IKL:n suhdetta uskontoon, juutalaisuuteen ja vapaamuurariuteen yhdessä alaluvussa.

JARI HANSKI tarkastelee väitöstutkimuksessaan *Juutalaisvastaisuus suomalaisissa aikauslehdissä ja kirjallisuudessa 1918–1944* (2006) laajasti julkisen sanan suhtautumista juutalaisiin. Hanskin tutkimus on merkittävä jo pelkästään käytetyn laajan lähdeaineiston vuoksi, joka sisältää aikauslehtien ja kirjallisuuden lisäksi kolme uskonnollista sanomalehteä, sekä IKL:n pää-äänenkannattajan, Ajan Suunnan. Tutkimuksessa Hanski käyttää Ajan Suuntaa lähteenä, muttei analysoi juutalaisvastaisuuden ilmenemistä lehdessä. Äärioikeiston lehdistöä ovat tutkineet myös TOUKO PERKO väitöskirjassaan *Aseveljen kuva. Suhtautuminen Saksaan jatkosodan Suomessa 1941–1944* (1971) sekä ERKKI TEIKARI tutkimuksessaan *Suomen oikeistoradikaalinen lehdistö vuosina 1930–1944* (1973). Lisäksi EERO LAPPI selvittää juutalaisvastaisuuden ilmenemistä *Siniristi*-lehden kirjoitte-

¹ Hakaristi 20.12.1935, ”IKL ja juutalaiskysymys”(artikkeli).

lussa pro gradussaan *Irti juutalaisesta ikeestä. Juutalaisvastaisuus siniristilehden kirjoittelussa 1931–1939* (2007). Nämä tutkimukset esittelevät juutalaisvastaisuuden ilmenemismuotoja suomalaisissa painotuotteissa tutkimusajankohtana.

Työn kannalta merkittäviä antisemitismiä kuvaavat yleisesityksiä ovat; aikalaislähde, Upsalan yliopiston dosentin, tohtori HUGO VALENTININ teos *Antisemitismen*, joka on suomennettu vuonna 1937 nimellä *Legenda juutalaisten maailmanherruudesta*,² EERO KUPARISEN teos *Antisemitismin musta kirja. Juutalaisvainojen pitkä historia* (2008), jossa tosin käsitellään niukasti Suomen juutalaisia sekä ANTERO HOLMILAN *Holokausti. Tapahumat ja tulkinnat* (2010).

Tärkeitä, juutalaisten elämää Suomessa kuvaavia lähteitä ovat: TAPANI HARVIAISEN artikkeli ”Suomen juutalaiset” teoksessa *Suomi. Maa, kansa, kulttuurit* (1999) sekä hänen Karl-Johan Illmanin kanssa yhteistyössä toimittama teos *Juutalainen kulttuuri* (1998), joka koostuu etupäässä teoksen toimittajien artikkeleista. Harviaisen ja Illmanin yhteistyönä on syntynyt myös teos *Juutalaisten historia* (1987), jonka Suomen juutalaisia käsittelevän luvun Harviainen on kirjoittanut. Lisäksi aihetta käsittelevät TAIMI TORVINEN tutkimuksessaan *Pakolaiset Suomessa Hitlerin valtakaudella* (1984) sekä LAURA EKHOLM tuoreessa väitöstutkimuksessaan *Boundaries of an Urban Minority; The Helsinki Jewish community from the End of the Imperial Russia until the 1970s*. (2013). Samaa aihepiiriä käsittelee myös hänen aiemmin kirjoittamansa luku *Heikinkadun juutalaiset vaatekauppiat: juutalaiset tekstiilialan yrittäjät 1900-luvun alun Helsingissä* teoksessa *Vieraat kulkijat – tutut talot* (2005).

Antisemitismiä, juutalaisvainoja sekä juutalaisten kansanmurhaa on tutkittu ja tutkitaan maailmanlaajuisesti paljon, mutta tutkimuskirjallisuutta aiheesta on Suomen osalta yllättävän vähän ottaen huomioon Saksan ja Suomen liittolaisuuden toisessa maailmansodassa. Juutalaisten merkitystä Suomen ja Saksan välisiin suhteisiin sivutaan myös aihepiiriä käsittelevässä tutkimuksessa, kuten MARKKU JOKISIPILÄN JA JANNE KÖNÖSEN tuoreessa tutkimuksessa *Kolmannen valtakunnan vieraat, Suomi Hitlerin Saksan vaikutuspiirissä 1933–1944*.

Jari Hanskin ja Laura Ekholmin väitöstutkimuksia ja HANNU RAUTKALLION tutkimusta *Suomen juutalaisten aseveljeys* (1989) lukuun ottamatta Suomen juutalai-

²Torjuakseen Juutalaisvastaista propagandaa Helsingin ja Viipurin seurakunnat kustansivat suomennoksen Ruotsin juutalaisen Upsalan yliopiston dosentin tohtori, Hugo Valentinin teoksesta *Antisemitismen*. Torvinen 1989, 118.

sista tehty tutkimus ja tieteellinen keskustelu käsittelevät etupäässä juutalaispakolaisten luovutusta Suomesta.

Suomesta luovutettuja juutalaispakolaisia ovat tutkineet ELINA SANA (ent. Suominen), jolta ovat ilmestyneet teokset *Kuoleman laiva S/S Hohenhörn* (1979) ja *Luovutetut, Suomen ihmisluovutukset Gestapolle* (2003) ovat aiheuttaneet vilkasta tieteellistä keskustelua juutalaisten Suomessa saamasta kohtelusta³ sekä HANNU RAUTKALLIO tutkimuksissaan *Ne kahdeksan ja Suomen omatunto* (1985) ja *Holokaustilta pelastetut* (2004).

1.2 Tutkimustehtävä

Isänmaallinen kansanliike ja Ajan Suunta ovat mielenkiintoinen pari juutalaisvastaisuutta tutkittaessa. IKL on tutkittavalla ajanjaksolla ainoa merkittävä äärioikeistolainen puolue⁴ ja suosituin äärioikeistolainen liike, joka sovelsi fasistisia ja kansallissosialistisia aatteita toiminnassaan. Muilla juutalaisvastaisia kirjoituksia julkaisseilla lehdillä, kuten äärioikeiston antisemiittisintä linjaa edustaneilla Suomen Työrintaman *Työrintama* -lehdellä, Suomen Kansallissosialistisen Työjärjestön *Vapaalla Suomella*, sitoutumattomalla oikeistoradikaalilla *Sini-ristillä* ja Suomen Kansan Järjestön *Hakaristillä* oli Ajan Suuntaa huomattavasti pienempi levikki.⁵

Tutkimuksen tavoite on täydentää yhä suppeaa Suomessa ilmenneen juutalaisvastaisuuden tutkimuskenttää ja tuoda oma lisänsä IKL:n historian tutkimukseen. Tutkimuksen päälähdettä, Ajan Suuntaa, tarkastellaan aihetta sivuavan tutkimuskirjallisuuden pohjalta kriittisesti vertaillen lähteistä saatuja tietoja toisiinsa. Tavoitteena on sisällönerrittelyn keinoin kuvata lähdeaineistoa tuottaen materiaalia, jolla on painoarvoa lähdemateriaalina muille tutkijoille sekä avata mahdollisia kohteita jatkotutkimukselle.

Tutkimuskysymykset laaditaan ennen aineiston analysointia. Ne edustavat teemoja, joiden tutkimisen oletetaan olevan aineiston pohjalta merkityksellistä

³Ks. esim. Näkökulmia ja reaktioita Elina Sanan Luovutetut kirjaan, Agricola-tietokanta [www-sivu](http://www.sivu.fi).

⁴Puoluevastainen IKL erosi perinteisistä oikeistopuolueista, väittäessään olevansa kokonaisuuden etua ajava järjestö, jonka valtiolliseen ajatusrakennelma ei sisältynyt sen enempää oikeistoa, kuin vasemmistoakaan. Uola 1982, 70–71.

⁵Ekberg 1991, 85; Kuparinen 1999, 274–275; Hanski 2006b, 159; Ekholm 2013, 109–110.

ja mahdollista. Hypoteettiset tutkimuskysymykset täsmentyvät aineiston sähköiseen muotoon kirjoittamisen ja koodaamisen yhteydessä.⁶

Tutkimus on aineiston ilmisisältöä tarkasteleva perustutkimus.⁷ Kyseessä on myös kokonaistutkimus, jonka aineistona ovat Ajan Suunnan juutalaisiin liittyvät kirjoitukset lehden ilmestymisen aikana. Aineistoa ei rajattu ajallisesti, jotta voidaan muodostaa kattava kokonaiskuva Ajan Suunnan juutalaisvastaisuuden ilmenemisestä ja kehitymisestä. Merkittävää on, että Ajan Suunnan perustus vuonna, NSDAP nousi Saksan suurimmaksi puolueeksi ja sen ilmestymisen aikana Saksan juutalaisvastaiset toimet kärjistyivät kansanmurhaksi. Tutkimuksen keskeinen tehtävä on avata IKL:n pää-äänenkannattajan lukijoilleen välittämää juutalaiskuva selvittämällä minkä verran ja millaisia juutalaisia käsitteleviä kirjoituksia vuosina 1932–1944 Ajan Suunnassa ilmestyi.

1.3 Ajan Suunta lähteenä

Tutkimuksen empiirisenä aineistona on Kansan Sana Oy:n kustantama Ajan Suunta. Lehti ilmestyi ensimmäisen kerran vuoden 1932 joulukuun alussa. Neljän näytenuumeron jälkeen se jatkoi ilmestymistä säännöllisesti kuusi kertaa viikossa. Vuoden 1937 joulukuussa siitä tuli päivittäin ilmestyvä aamulehti. Ajan Suunta oli tabloidi-kokoinen lehti, jonka numerossa oli keskimäärin viisi sivua⁸. Vuonna 1939 viikoittaisen palstatilan vertailussa palstametreinä, Ajan Suunta sijoittui seitsemänneksi, *Helsingin Sanomien*, *Hufvudstadsbladetin*, *Uuden Suomen*, *Karjalan*, *Suomen Sosiaalidemokraatin* ja *Aamulehden* jälkeen.⁹

Lehti joutui lopettamaan toimintansa vuoden 1939 lopussa. Toisella ilmestymiskaudella, 19. heinäkuuta 1940 alkaen, Ajan Suuntaa kustansi IKL:n kannatusyhdistys. Vuoden 1940 loppuun saakka lehti ilmestyi kaksi kertaa viikossa. Seuraavan vuoden alusta Ajan Suunta ilmestyi kuutena päivänä viikossa, ollen

⁶Tutkimuksen ulkopuolelle rajautuu mielenkiintoinen kysymys Saksan juutalaisvastaisten toimenpiteiden vaikutuksesta juutalaisten käsittelyyn Ajan Suunnassa. Resurssien rajallisuus estää aiheen syvällisen tarkastelun tässä yhteydessä. Myös lehden päätoimittajan vaikutus juutalaisia koskevien kirjoitusten sävyyn jää selvittämättä. Vertailu on vaikeaa, sillä päätoimittajan vaikutus hämärtyy, Suomen tilanteen ja juutalaisvastaisen ilmapiirin kiertymisen sekä sensuurin vaikutuksen myötä. Lisäksi aiheen perusteellisen selvittäminen on mahdotonta, sillä vain harvoihin lehtikirjoituksiin on merkitty esiin niiden kirjoittaja.

⁷Pietilä 1973, 53, 67, 93, 96, 134–135.

⁸Liite 3. Ajan Suunnan numeron sivumäärän keskiarvo vuosittain marraskuussa.

⁹Esimerkiksi vuonna 1939, *Helsingin Sanomien* numerossa oli keskimäärin 17,7 sivua ja saman vuoden marraskuun Ajan Suunnassa 5,15 sivua. Salokangas 1987, 367; Vrt. Liite 3. Ajan Suunnan numeron sivumäärän keskiarvo vuosittain marraskuussa.

jatkosodan aikana IKL:n ainoa virallinen äänenkannattaja.¹⁰ Ajan Suunta lakautettiin 3. lokakuuta 1944 välirauhan sopimuksen nojalla.

Lehden ensimmäinen päätoimittaja everstiluutnantti Arne Somersalo erotettiin tehtävästään vuoden 1935 lopulla, sillä aiemmin Lapuan liikkeen *Ajan Sana* -lehden päätoimittajana toimineen Somersalon tiukat poliittiset kannanotot eivät vastanneet IKL:n linjaa. Uudeksi päätoimittajaksi valittiin aiemmin Akateemisen Karjala-Seuran *Suomen heimo* -lehden päätoimittajana vuosina 1928–1929 toiminut varatuomari Rauno G. Kallia, joka toimi lehden päätoimittajana vuoteen 1939 saakka.¹¹ Kansanliikkeen johto oli tyytyväinen Ajan Suunnan linjauksiin Kallian ja hänen seuraajansa, aiemmin kokoomuslehdissä toimineen kokeneen päätoimittajan Niilo Vapaavuoren¹² aikana.¹³ Somersalon jälkeen Ajan Suunnan päätoimittajina toimineet Kallia ja Vapaavuori, joutuivat puolueen linjan lisäksi huomioimaan sensuurin vaikutuksen työssään.

Ajan Suunnan levikki kasvoi nopeasti IKL:n toiminnan alkuvuosina. TEIKARIN (1973, 31) mukaan Ajan Suunnan levikki vaihteli 1930-luvulla 12 000–15 000 kappaleen välillä. Luultavasti levikki sisältää myös jaetut vapaakappaleet, vaikka lehteen Maurina pakinoineen Niilo Vapaavuoren mukaan lehden levikin lisääminen vapaakappalein on taloudellisesti mahdotonta. Toisen maailmansodan alla IKL:n kannatus laski, mikä näkyi lehden tilaajamäärissä. Jatkosodan aikana Ajan Suunnan levikki vaihteli 4 000–6 000 kappaleen välillä. Ajan Suunnan tärkeimpiä levikkialueita olivat Helsinki, Etelä-Pohjanmaa ja Varsinais-Suomi.¹⁴

Tutkimuksen perusaineiston muodostavat lehtikirjoitukset, joissa käsitellään juutalaisia. Lehtikirjoitukset valitaan tutkimusaineistoon etupäässä otsikoiden ja ingressien perusteella. Lisäksi läpi luetaan lehden pääkirjoitukset ja pakinat sekä erityisellä huolellisuudella silmäilläään läpi aiheeltaan sellaiset lehtikirjoitukset, joiden yhteydessä saatetaan käsitellä juutalaisia. Tutkimusaineistoon

¹⁰Suomen lehdistön historia 5. 1988, 23–24; Perko 1971, 15–16.

¹¹R. G. Kallia, edustajamatrikkeli, eduskunnan www-sivu.

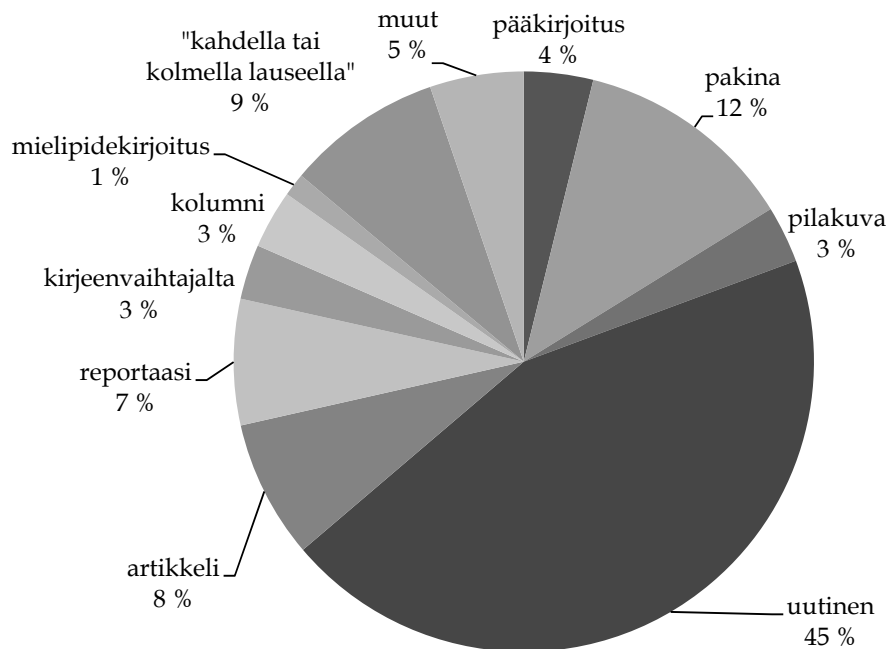
¹²Vapaavuorella oli vankka kokemus sanomalehti alan ammattilainen. Hän aloitti uransa Turun Sanomain aputoimittajana 1921–1922, jonka jälkeen hän toimi Uuden Auran toimitussihteerinä 1922–1923 ja Satakunnan Kansan toimitussihteerinä 1923–1926. Hän oli Perä-Pohja-lehden päätoimittajana 1926–1929, Oy Perä-Pohjan toimitusjohtajana 1926–1927 ja Uuden Auran 2. toimittajana 1929–1931. Päätoimittajana Vapaavuori oli toiminut Savolehdessä 1931–1935, Varsinais-Suomessa 1935–1940. Kuka kukin oli 1961, 548.

¹³Suomen lehdistön historia 5. 1988, 23; Teikari 1973, 32.

¹⁴AS 30.6.1942, Mauri, ”Päiväkirjan poimintoja” (pakina); AS 2.12.1942, ”Kymmenen vuotta” (pääkirjoitus); Perko 1971, 20; Suomen lehdistön historia 5. 1988, 23; Klinge 1972, 168–169; Teikari 1973, 31–32; Uola 1982, 273; Perko 1988, 116; Ekberg 1991, 23, 296.

valikoituu kaikkiaan 1015 juutalaisia käsittelevää lehtikirjoitusta, joiden rakenne on hyvin vaihteleva.

Lehtikirjoitus on havaintoyksikkö huolimatta, siitä onko kyseessä irrallinen maininta tai juutalaisia käsittelevä laaja kirjoitus. Tutkimus perustuu aineiston ilmisältöön. Tutkimusaineiston ulkopuolelle jätettiin lehtikirjoitukset, joissa viitataan juutalaisiin epäsuorasti esimerkiksi käsitteillä ”kansainvälinen kopla” tai ”internationalen suurhuijarit”. Analyysin ulkopuolelle rajautuvat myös tekstin mahdolliset piilomerkitykset sekä aiheet, joita ei ole huomioitu lehdessä.¹⁵ Seuraavassa kuviossa juutalaisia käsittelevien lehtikirjoitusten jakautumista kuvataan lehtikirjoitustyypeittäin.

KUVIO 1 Juutalaisia käsittelevät lehtikirjoitukset juttutyypeittäin

Eniten juutalaisia käsiteltiin uutisissa, jotka muodostivat 45 prosenttia juutalaisia käsitelleistä lehtikirjoituksista. Noin 24 prosentissa uutisissa käsiteltiin Palestiinan tilannetta. Lehtikirjoitustyyppien suhde uutisten osalta tulee esiin myös Suomen sanomalehdistön historian (SSLH) taulukossa, josta ilmenee sa-

¹⁵Pietilä 1973, 53, 106–107; Kyngäs-Vanhanen 1999, 5.

nomalehden sisällön jakautuminen vuonna 1943. Taulukon mukaan Ajan Suunnan lehtikirjoituksista 47 prosenttia oli uutisia.¹⁶

1.4 Menetelmänä sisällönerittely

Tutkimuksessa kvalitatiivinen aineisto määrällistetään sisällönerittelyn keinoin, mikä mahdollistaa laadullisen aineiston systemaattisen analysoinnin. Sisällönerittely ei ole lopullisiin tuloksiin johtava analyysimuoto, vaan keino erotella tutkimustehtävän kannalta olennainen informaatio aineistosta. Laaja, kvalitatiivinen aineisto, jossa kuvailtavia sisällöllisiä piirteitä on runsaasti, saadaan määrällistämällä helpommin hallittavaan muotoon. Aineiston analyysia täydentää laadullinen sisällönanalyysi, jossa aineistoa kuvataan sanallisesti.¹⁷

Laadullisen aineiston sisällönerittelyä on käytetty tieteellisenä tutkimusmenetelmänä 1950-luvulta lähtien. Aluksi sitä pidettiin ainoastaan dokumenttien ilmisisällön määrälliseen kuvailuun soveltuvana metodina. Myöhemmin sisällönerittely on kehittynyt sekä kvantitatiiviseen että kvalitatiiviseen suuntaan, eikä tilastoivaa ja sanallisesti kuvailevaa otetta pidetä enää toisiaan poissulkevana.¹⁸ Menetelmien yhdistäminen mahdollistaa aineiston monipuolisemman havainnollistamisen.

Tutkimuksessa menetelmät kietoutuvat toisiinsa. Sisällönerittelyn keinoin määrälliseen muotoon tiivistettyä ja luokiteltua aineistoa kuvataan taulukoiden ja kuvaajien pohjalta. Taulukoita tarkastellessa tulee huomioida Ajan Suunnan ilmestymiskatkokset. Varsinkin vuoden 1940 pitkä ilmestymiskatkos tekee mahdottomaksi vuosien vertailun. Luokitellun aineiston määrällistämisen seurauksena esiin nousseiden painotusten pohjalta vastataan tutkimuskysymyksiin laadullisen sisällönanalyysin keinoin. Tehtyjä päätelmiä avataan lukijalle tutkimusaineiston sitaateilla.

Tutkimusmenetelmää hahmoteltaessa perehdytään aiempaan sanomalehtitutkimukseen, joka perustuu laadullisen sisällönerittelyyn ja aineiston luokitteluun. Suuntaa työssä käytetyn menetelmän kehittymiseen antavat PERTTI

¹⁶Sisällönmittaukset 1943. SSLH ark. via Perko 1988, 93. Ks. Liite 2.

¹⁷Pietilä 1973, 33, 52–53, 55; Kyngäs–Vanhanen 1999, 3; Tuomi–Sarajärvi 2002, 105, 107, 110; Eskola–Suoranta 2008, 150, 161.

¹⁸Eskola 1971, 107; Pietilä 1973, 51–52; Rasila 1977, 14; Kyngäs–Vanhanen 1999, 9; Tuomi–Sarajärvi 2002, 107.

HEMÄNUKSEN tutkimus, *Propaganda sanomalehdissä*, (1975) HEIKKI LUOSTARISEN *Perivihollinen. Suomen oikeistolehdistön Neuvostoliittoa koskeva viholliskuva sodassa 1941–44: tausta ja sisältö* (1986) ja RAULI MICKELSSONIN väitöskirja *Samanlaiset ja erilaiset puolueet. Retoriikka- ja diskurssianalyttinen tutkimus kokoomuslaisten ja sosiaalidemokraattien jäsenlehdissä ilmaisemista käsityksistä omista puolueistaan vuosina 1965–1999* (1999). Eniten tutkimuksen menetelmän kehittymiseen ovat vaikuttanut OLAVI BORGIN, väitöstutkimus *Suomen puolueideologiat. Periaateohjelmien sisältöanalyttinen vertailu sekä katsaus niiden historialliseen taustaan ja syntyprosessiin* (1965) sekä ERKKI TEIKARIN *Puolueiden päälehtien ulkopoliittinen suunta vuosina 1933–44* (1973).

Aineistolähtöisen tutkimuksen tavoite on lehden ilmisisällön kuvaaminen ja tässä tutkimuksessa ilmisisällön kontekstualisointi. Sähköiseen muotoon kirjoitettu aineistoa tarkastellaan tutkimuskysymysten pohjalta. Aineisto käydään läpi havaintoyksiköittäin ja koodataan merkitsemällä tekstinkäsittelyohjelman avulla alleviivauksin, lihavoinnin ja esimerkiksi fontin väriä vaihtamalla juutalaisiin liittyvät ilmaukset, joita yhdistää sisäinen yhteenkuuluvuus. Koodauksen jälkeen tutkimuksen kannalta oleelliset merkityskokonaisuudet erottuvat aineistosta helposti ja niiden pohjalta hahmotellaan alustava luokittelurunko.¹⁹

Sisältöluokkia muodostettaessa tavoitellaan mahdollisimman suurta kattavuutta. Aluksi niistä tehdään mahdollisimman yksityiskohtaisia ja kapea-alaisiksia. Analyysiyksikkönä käytetään ajatuksellista kokonaisuutta eli yksittäistä sanaa, sanayhdistelmää tai lausumaa. Yksittäisen sanan toimiessa analyysiyksikkönä määrää sen konteksti sisältöluokan, johon se lukeutuu. Esimerkiksi alkupepäisyhteydessä lainausmerkeissä oleva ”juutalaisparat” saa kontekstissaan aivan eri merkityksen, kuin merkitysyhteydestä erotettuna. Analyysiyksiköitä ei identifioitu, vaan jokainen sai osoitteekseen havaintoyksikönsä järjestysnumeron, joka linkittää lehden konkreettinen sisältö luokittelurunkoon.²⁰

havaintoyksikkö [lehtikirjoitus]
 analyysiyksikkö [konteksti sidonnainen sana]
 [sanayhdistelmä eli fraasi tai lausuma]
 [juttu]

Aineisto käytiin läpi havaintoyksiköittäin. Havaintoyksikön kaikki juutalaisiin viittanneet analyysiyksiköt kirjattiin luokittelurungon luonnokseen sisältöluokit-

¹⁹Eskola–Suoranta 2008, 154; Pietilä 1973, 150; Tuomi–Sarajärvi 2002, 95, 103.

²⁰Pietilä 1973, 94, 102, 105–106, 109, 229, 231, 267; Eskola–Suoranta 2008, 217.

tain, jotka luokiteltiin valtioittain. Kukin juutalaisia käsitellyt lehtikirjoitus luokitellaan kaikkiin niihin sisältöluokkiin, joihin se sisältönsä puolesta kuuluu. Kun luokittelun edetessä löydettiin sama tai samaan sisältöluokkaan lukeutuva ja samaa valtiota käsittelevä analyysiyksikkö kirjattiin sen havaintoyksikön järjestysnumero kyseiseen sisältöluokkaan. Luokat nimetään niiden sisältöä kuvaavasti.²¹ Analyysiyksiköt, jotka eivät lukeudu olemassa olevien valtiosidonnaisten sisältöluokkien alle muodostivat uuden sisältöluokan. Analyysin edetessä saavutettiin piste, jonka jälkeen uusia sisältöluokkia ei juuri syntynyt vaan analyysiyksiköt pystyttiin sijoittamaan jo olemassa oleviin sisältöluokkiin. Luokittelun alussa sisältöluokat sidottiin valtioihin, mutta luokittelun edetessä ne yhdistettiin ulottuvuuksiksi Suomi - Saksa - muu maailma. Näiden ulottuvuuksien alle luodaan samat ylä- ja alakategoriat, huolimatta siitä tuleeko niihin osumia.

Aineistolle ovat tyypillisiä pitkät, sanayhdistelmät, kuten ”marxilais-juutalais-ryssäläis-stalinais-kansanrintamalais-kansainvälinen isänmaallisuus”²², joissa sanat kietoutuvat toisiinsa. Sanayhdistelmät, jotka kuuluvat useamman alakategorian alle sijoittuvaan sisältöluokkaan pilkotaan ja luokitellaan kaikkiin kyseeseen tuleviin sisältöluokkiin. Näin menetellen varmistetaan, ettei tutkimuksen kannalta oleellista informaatiota katoa.²³

Lehtikirjoitusten sisällönerittelyn ohella tutkimusaineistosta kerätään myös muuta oleellista informaatiota. Havaintoyksiköt luokitellaan lehtikirjoitustyypeittäin. Lisäksi esiintymis-poissaolo luokittelua käyttäen lajitellaan havaintoyksiköistä Suomea ja Saksaa sekä Suomen juutalaispakolaisia käsittelevät lehtikirjoitukset sekä Palestiinan tapahtumia koskevat uutiset. Lisäksi aineistosta erotellaan juutalaisiin asenteellisesti suhtautuneet lehtikirjoitukset.²⁴ Aineistosta lasketaan myös havaintoyksikkökohtaisesti, kuinka monta kertaa sanarunko ”juutalai-” esiintyi kussakin lehtikirjoituksessa. Menettely kuvaa, kuinka laajasti kussakin lehtikirjoituksessa käsitellään juutalaisia. Näin saadaan suuntaa antava kuva juutalaisten osuudesta kussakin lehtikirjoituksessa. Näin mittavassa aineistossa ei ole tässä yhteydessä mahdollista havainnollistaa juutalaisia käsittelevien lehtikirjoitusten volyymia palstametreinä tai neliösenteinä.²⁵

²¹Pietilä 1973, 102, 115, 154.

²²AS 13.5.1938, Tapani Tarkka, ”Tarkkailijan tähtäimestä” (pakina).

²³Pietilä 1973, 95, 112-113.

²⁴Ks. Liite 4.

²⁵Pietilä 1973, 76, 112.

Analyysissa edetään aineistolähtöisesti yksityiskohtaisesta kohti yleistä. Uusia sisältöluokkia syntyy ja samansisältöisiä sisältöluokkia yhdistellään luokittelun edetessä. Yhdistäminen suoritetaan aina vaiheittain, jotta tarvittaessa olisi mahdollista siirtyä joustavasti yleisempien luokkien tasolta yksityiskohtaisempien tasolla ja päinvastoin.²⁶ Osa yhteen liitettävistä sisältöluokista on varsin helposti ratkaistavissa. Esimerkiksi ominaisuudet "kansainvälinen rahavalta", "juutalaiset rahamiehet" ja "juutalaisten kyky haalia omaisuutta" viittaavat selkeästi sisältöluokkaan, "raha + juutalaiset". Osin ratkaisut ovat vaikeampia. Esimerkiksi analyysiyksikkö "ahneus" sijoittui aluksi yläkategoriaan "rahanvalta", mutta myöhemmässä vaiheessa se siirrettiin yläkategoriaan "tyypillistä juutalaisille".

Luokittelun tuloksena valmistuu hierarkkinen luokittelurunko²⁷, joka koostuu kolmesta luokittelu-ulottuvuudesta, Suomi, Saksa, muu maailma, sekä ylä- että alakategorioista ja sisältöluokista, jotka on määritelty luokkaan kuuluvien analyysiyksiköiden avulla. Luokittelurungon porrastetut sisältöluokat kuvaavat tutkimuksen keskeisten käsitteiden välisiä suhteita, mikä ilmenee seuraavasta asetelmasta.²⁸

Muu maailma [luokittelu-ulottuvuus]

JUUTALAISTEN MAAILMANVALLOITUS [yläkategoria]

Välineet tavoitteiden saavuttamiseen: [alakategoria]

raha + juutalaiset: [sisältöluokka]

"kansainvälinen rahavalta", "juutalainen rahavalta", "juutalainen pääoma" "juutalaisfinanssit" "rahamahiti" "kansainväliset finanssipiirit", "juutalainen suurfinassi [osa analyysiyksiköistä]

30, 31, 67, 87, 191, 196, 232, 263, 309, 368, 386, 424, 644, 765, 799...

[Esimerkkejä havaintoyksiköistä, joissa analyysiyksiköt ilmenevät]

Luokittelun mutkikkuudesta huolimatta, luokitteluvirheiden mahdollisuus on pieni. Luokittelussa kirjataan ylös kaikki juutalaisiin viittaneet käsitteet ja aineisto luokitellaan tiivistähtisesti, jotta kyseisten analyysiyksikköjen sijoittelu sisältöluokkiin tapahtuisi yhtenevin perustein. Tästä huolimatta tulkinnallisuuden ja intuition osuus luokittelussa on merkittävä tutkijan toimiessa mittarina.²⁹

Luokiteltu aineisto kvantifioidaan, jolloin kukin sisältöluokkaan lukeutuvista analyysiyksiköistä saa arvon yksi riippumatta siitä oliko kyseessä yksittäinen

²⁶Pietilä 1973, 96, 129, 230; Tuomi-Sarajärvi 2002, 102-103.

²⁷Liite 1.

²⁸Eskola-Suuranta 2008, 156, 166-167; Kyngäs-Vanhanen 1999, 5.

²⁹Eskola-Suuranta 2008, 152, 156-157, 166.

sana, sanayhdistelmä, lausuma tai juttu. Jos tiettyyn sisältöluokkaan viitaa havaintoyksikössä esimerkiksi kolme analyysiyksikköä, kirjataan havaintoyksikön järjestysnumero kerran sisältöluokan kohdalle, jolloin kyseinen sisältöluokka saa tämän havaintoyksikön kohdalta arvon yksi.³⁰ Toisin sanoen tutkimus mittaa kuinka monessa havaintoyksikössä tiettyyn sisältöluokkaan lukeutuvia analyysiyksiköitä esiintyy.

Luokittelun valmistuttua tiedot muuttujista kerätään teknisistä syistä pilkottuun havaintomatriisiin ylä- ja alakategorioittain. Kustakin sisältöluokasta ilmoitetaan luokittelu-ulottuvuuksittain; Suomi - Saksa - muu maailma, niiden analyysiyksikköjen järjestysnumerot, jotka kussakin kategoriassa ilmenevät.³¹ Matriisista ilmenee kuinka monessa lehtikirjoituksessa kategoriaan lukeutuvia analyysiyksiköitä esiintyy.

TAULUKKO 1 Esimerkki havaintomatriisista

Rahanvalta		
"kansainvälinen rahavalta", "juutalainen rahavalta", "juutalainen pääoma" "juutalaisfinanssit" "rahamahti", "kansainväliset finanssiipiirit", "juutalainen suurfinassi", "juutalainen finanssimaailma", "rahamaailma juutalaisten hallussa", rahamaailma, maailman rikkaudet /rahat juutalaisten hallussa, kulta, juutalaiset kihot [osa esimerkkialkioista]		
Luokittelu-ulottuvuus	havaintoyksiköt, joissa analyysiyksikkö esiintyy	yhteensä
Suomi	394, 460, 465, 473, 476, 507, 560, 619, 641, 678, 759, 764, 798, 826,	14
Saksa		0
Muu Maailma	5, 30, 31, 42, 44, 45, 67, 68, 74, 87, 101, 102, 152, 174, 177, 191, 196, 198, 205, 225, 232, 231, 232, 236, 263, 266, 271, 274, 292, 306, 309, 316, 331, 333, 363, 368, 386, 394, 402, 419, 423, 424, 426, 433, 442, 449, 507, 606, 644, 653, 658, 720, 725, 752, 765, 796, 799, 820, 822, 823, 831, 839, 898, 904, 907, 909, 919, 920, 925, 930, 931, 933, 934, 940, 947, 951, 953, 960, 964, 966, 985, 992, 993, 1003, 1005, 1007, 1012,	87
yhteensä		101

³⁰Pietilä 1973, 120, 128.

³¹Pietilä 1973, 129.

Kun tiedot on siirretty havaintomatriisiin, on sisällönerittely saatu päätökseen. Tämän jälkeen tarkastelu keskittyy sisältöluokkien saamiin arvoihin, jotka muodostuvat kuhunkin sisältöluokkaan kirjattujen analyysiyksikköjen summasta. Kvalitatiivisen aineiston määrällistämässä vaarana on, ettei luokitusyksikön merkitystä kontekstissaan tavoiteta. Tämän estämiseksi aineistoon ei sovellettu ainoastaan kvantitatiivisia menetelmiä, vaan määrällistetystä aineistosta tehdään päätelmiä myös laadullisen sisällönanalyysin keinoin.³²

Tutkimuksen tulokset pohjaavat luokittelurungosta työstettyyn havaintomatriisiin ja sen pohjalta tehtyihin kategoria- ja sisältöluokkakohtaisiin taulukoihin.³³ Lopuksi aineisto käydään läpi, tarkastellen luokittelurungon ja aineiston vastaavuutta. Samalla aineistosta poimitaan sitaatteja kuvaamaan alkuperäisaineistoa sekä tukemaan tehtyjä päätelmiä.

1.5 Tutkimuksen luotettavuudesta

Menetelmä on kattava sillä aineistosta kerätään kaikki juutalaisiin liittyvät käsitteet. Luokittelurungon aineistolähtöisen muodostamisen etu on, ettei jokin aineiston osa painotu liikaa, vaan esiin nousevat aineiston kannalta keskeiset käsitteet siinä suhteessa missä ne esiintyvät aineistossa.³⁴ Tutkimuksen luotettavuutta lisää menetelmän johdonmukaisuus ja sen arvioitavuutta parantaa; tarkka luettelointi, vaiheittaiset merkinnät sekä työvaiheiden ja ajatusketjuja huolellinen kuvaaminen. Väärien tulkintojen mahdollisuus vähenee, kun tutkimuksessa tarkastellaan ainoastaan lehden ilmisisältöä. Toisaalta on huomioitava, että aineiston ilmisisältöä tarkasteleva tutkimus ei tavoita kaikkea lehdesä ilmenevää juutalaisvastaista propagandaa, jolle luonteenomaista on käyttää vihjeitä ja symboleja³⁵.

Tutkimuksessa lähdeaineistoa tarkastellaan oman aikakautensa tuotteena tutkimuskirjallisuuteen peilaten, unohtamatta, että antisemitismillä oli Suomessa vain vähän kannattajia. Tutkimuksen kannalta on valitettavaa, että vain harvojen Ajan Suunnan kirjoitusten kirjoittaja on merkitty näkyviin. Harvinaisen poikkeuksen muodostavat lehdessä omalla nimellään juutalaisvastaisia kan-

³²Pietilä 1973, 34, 107, 266.

³³Tuomi-Sarajärvi 2002, 103.

³⁴Eskola-Suoranta 2008, 169; Rasila 1977, 14.

³⁵Luostarinen 1986, 206.

nanottoja julkaisseet pastori Urho Muroma, kieli- ja kansantieteilijä Tahvo Liljeblad, Olavi Alhainen, Markus Raikamo ja Toivo A. Karanko. On mahdotonta selvittää, keitä juutalaisvastaisten kirjoitusten taustalla oli. Kirjoitusten, joiden tekijöitä ei mainita, takana on useimmissa tapauksissa joku lehden toimituskunnan jäsenistä³⁶ tai vähintäänkin ne ovat sisällöltään lehden toimituskunnan hyväksymiä. Ajan Suunnan ensimmäiseen toimitusneuvostoon kuuluivat maanviljelijät Wihtori Kosola ja Paavo Rautala, professorit Bruno Salmiala (Sundström) ja Vilho Annala ja toimitusjohtajana toimi kauppatieteiden kandidaatti Aarne Lehonkoski³⁷.

Huomioitava on myös sensuurin vaikutus lähteeseen. Suomen sanomalehdistö vapautui painovapausslain perusteella ennakkosensuurista vuonna 1919. Samana vuonna vahvistettu hallitusmuoto takasi sananvapauden jättäen mahdollisuuden ennakkosensuurin toteuttamiseen poikkeusoloissa. Tästä huolimatta politiikan vaikutukset näkyivät lehdistössä. Vasemmistoradikaalit lehdet olivat lakkautusuhan alla sekä 1920-luvulla että Lapuan liikkeen aikana, äärioikeiston lehdet puolestaan vuonna 1938. Ennakkosensuuri otettiin käyttöön vuonna 1939 voimaan astuneen tasavallan suojelulain nojalla. Sananvapauden rajoittamista sotaa käyvässä maassa pidettiin välttämättömänä ja lehdistöstä tehtiin propagandaväline palvelemaan yhteisen hyvän mukaista päämäärää.³⁸

Talvisodan jälkeen sensuuri politisoitui. Huhtikuussa annetulla yleisohjeella estettiin hallituksen ja viranomaisten arvostelu. Kesäkuussa 1941 perustettiin Valtion Tiedotuslaitos eli VTL huolehtimaan muun muassa sensuurivalvonnasta, sanomalehdistön ohjaamisesta ja kotirintamalle suunnatusta propagandasta. VTL:n tarkastusjaosto huolehti käytännön sensuuritoimista. Sensuuriorganisaatioon kuului 19 julkaisutarkastustoimistoa ja noin 70 sensoria. Sensorit tarkastivat esimerkiksi uutistoimistojen, valtionhallinnon ja päämajan välittämän aineiston.³⁹

Kaikkiaan sensuuri kielsi noin viidentuhannen kirjoituksen julkaisu ja noin 30 000 lehtikirjoituksen asiasisältöä jouduttiin sensuurin pyynnöstä muokkaamaan. Kaikkiaan noin kaksi prosenttia kaikista lehtikirjoituksista aiheutti toimenpiteitä. Suuri osa sensuroidusta aineistosta koostui englantilaisesta tai sak-

³⁶Hanski 2006b, 226.

³⁷AS 2.12.1942, "Ajan Suunta ilmestynyt vuosikymmenen..." (reportaasi).

³⁸Vilkuna 1962, 23; Vehmas 1970, 85; Salminen 1979, 17-18; Perko 1988, 15-16, 18; Tommila 1988, 510.

³⁹Teikari 1973, 53, 55, 57, 61; Perko 1988, 27, 29, 32, 35; Salmien 1979, 18, 21.

salaisesta propagandasta. Poikkeusolosuhteissa lehdet ymmärsivät sensuurin tarpeellisuuden ja noudattivat halutessaan sen vaatimaa linjaa. Toisaalta myös yleisö oppi lukemaan rivien välistä. Valtaosaa lehtikirjoituksista ei tarvinnut sensuroida. Suomessa lehdistöllä oli liikkumatilaa, eikä sen täydelliseen yhdenmukaistamiseen ei pyritty, vaan sensuurin ote kiristyi tarvittaessa.⁴⁰

VTL:n sanomalehtiosastolla oli käytettävissään kirjailijoita ja sanomalehtimiehiä, jotka tekivät propaganda-aineistoa lehdistölle ja radiolle. Kaikkiaan jatkosodan aikana lähetettiin lehdille 23 500 artikkelia, joista julkaistiin noin 36 prosenttia. Sensuuri vaikutti aktiivisesti poliittiseen mielipiteeseen, julistamalla laajoja alueita käsittelykieltoon. Sensuuri koski aineistoa, joka käsitteli ulkomaiden valtiollisia oloja, Suomen suhteita muihin valtioihin sekä maanpuolustusta.⁴¹

Ajan Suuntaa, kuten muutakin äärioikeistolaista lehdistöä sensuuri joutui huomauttamaan jopa liiallisesta Saksan ihannoinnista. Sensuuri hillitsi lehtikirjoituksia, joissa viitattiin Suomen liian läheiseen yhteistyöhön Saksan kanssa, pohdiskeltiin mahdollista erillisrauhaa sekä spekuloiitiin suursodan lopputuloksella. Ajan Suunnan pääkirjoituksista poistettiin 25 jatkosodan aikana. Muista lehdistä poiketen Ajan Suunta vaati kansallisen eheyden ja Saksan suhteiden säilyttämiseksi lehdistön tiukkaa ohjausta ja valvontaa, johon sensuurin huomio kiinnittyikin. Kansallissosialistisen järjestelmän arvostelua tai juutalaiskysymyksen käsittelyä ei juuri sallittu⁴², mikä näkyy myös Ajan Suunnassa. Kristalliyön jälkeen kirjoittaminen Saksan juutalaisvastaisista toimenpiteistä väheni merkittävästi. Sen sijaan juutalaisvastaista propagandaa levitettiin entiseen malliin.

Sensuurin vaikutus on kuitenkin huomioitava erityisesti tutkimuksessa, jossa päätelmät pohjaavat sisällönerittelyyn ja luokitteluun. Ilman sensuurin suoraa tai epäsuoraa vaikutusta Ajan Suunnassa olisi luultavasti käsitelty huomattavasti enemmän kansallissosialistien juutalaisvastaisia toimenpiteitä ja Saksaa vieläkin ylistävämpään sävyyn. Sensuuri vaikutti esimerkiksi Tanskan juutalaisten pidätystä koskevien lehtikirjoitusten määrään ja sävyyn. Sensuuri rajasi käsiteltävien aiheiden ulkopuolelle Saksan juutalaisvastaisten toimenpiteiden

⁴⁰ Teikari 1973, 60–62; Salminen 1979, 195; Luostarinen 1986, 51, 206; Perko 1988, 36.

⁴¹ Teikari 1973, 54, 56.

⁴² Vilkuna 1962, 110–111, 146; Vehmas 1970, 85; Salminen 1979, 19, 24; Perko 1988, 26, 34–36, 52, 85, 94.

käsittelyn sekä sosiaalidemokraattien yhdistämisen marxilaisiin ja sitä kautta juutalaisiin. Tästä huolimatta Suomen lehdistössä voitiin käsitellä juutalaisten ja vapaamuurareiden toimintaa sekä politiikassa että elämän eri aloilla sekä arvostella yleismaailmallisia käsitteitä, kuten kansainvälisyyttä, liberalismia, plutokratiaa eli rahanvaltaan ja marxilaisuutta.⁴³

Koko erillissodan aika oli tasapainoilua Saksan kanssa. Saksaa kohtaan tuli olla erityisen korrekti, sillä Suomi oli sieltä tulevan viljan ja öljyn varassa. Bruno A. Salmialan haastattelun mukaan saksalaiset yrittivät ostaa Ajan Suunnan muuttaakseen sen kansallissosialistiseksi lehdeksi. Varsinkin jatkosodan alussa saksalaiset pyrkivät alistamaan Suomen tiedotustoiminnan holhoukseensa. Tässä onnistumatta saksalaiset tyytyvät lopulta vain arvostelemaan Suomen viranomaisten lieviä otteita. Sensuurin ote tiukentui jatkosodan loppuvaiheessa, osin Saksan painostuksesta.⁴⁴

⁴³Vilkuna 1962, 90, 145.

⁴⁴Vilkuna 1962, 126; Salmien 1979, 21; Perko 1988, 39, 45, 116.

2 ISÄNMAALLINEN KANSANLIIKE KONTEKSTINA

Isänmaallisen kansanliikkeen aloittaessaan toimintansa, oli Ajan Suunnan mukaan Lapuan liike jo torjunut pahimman kommunismivaaran. Lehti kertoi Lapuan liikkeen ajaneen isänmaanetua, mutta poliittiset piirit olivat pakottaneet sen radikalisoitumaan. Heikosti johdettuna se ajautui Mäntsälän mielenosoitukseen, joka johti liikkeen lakkauttamiseen. Ajan Suunnan mukaan Isänmaallinen kansanliike jatkoi Lapuan kansanliikkeen kommunisminvastaista herätystyötä ja ajoi yhteiskunnallisia uudistuksia, joiden tavoitteena oli kansallisesti voimakas Suomi.⁴⁵ Päämäärän tavoiteltiin seuraavilla ohjelmakohdilla:⁴⁶

- 1) lujan valkoisen rintaman luominen vapaussodan saavutusten turvaamiseksi, maan itsenäisyyden ja vapauden varjelemiseksi;
- 2) leppymätön taistelu ei ainoastaan kommunismia, vaan myöskin maalle yhtä vaarallista, luokkavihaa lietsovaa, isänmaallista ajatustapaa vieroksuva, uskonnollista ja kansallista henkeä halveksivaa kansainvälistä sosialismia vastaan;
- 3) maan puolustuslaitoksen, sekä armeijan ette suojeluskuntien tinkimätön tukeminen ja kehittäminen;
- 4) kansalaisten työrauhan turvaaminen ja siinä tarkoituksessa erittäinkin valkoisen työmiehen työvapauden ja hänen työnsaantimahdollisuuksiensa edistäminen;
- 5) isänmaan etuja vaarantavan ja yhteiskuntaa heikentävän puoluemielen ja puoluejuonittelun hävittäminen sekä hallituksen vallan lisääminen ja paremman vallanjaon aikaansaaminen hallituksen ja eduskunnan välillä;
- 6) nykyisen vaikean tilanteen johdosta kärsimään joutuneitten kansalaispiirien, erittäinkin maatalviljelevän väestön toimeentulomahdollisuuksien parantaminen.

Isänmaallisen kansanliikkeen ohjelma hyväksyttiin perustavassa kokouksessa Hämeenlinnassa 5. kesäkuuta 1932. Perusohjelmaa täydennettiin toimintaperusteilla, joissa vaadittiin muun muassa kaikkien Suomen heimojen liittämistä yhdeksi suureksi Suomeksi, jonka kansalaiseksi hyväksyttiin ainoastaan Suomen kansaan veri-, kohtalo- ja kulttuurisitein kuuluvat henkilöt. Toimintaperusteissa korostettiin myös kansalaisen vastuuntunnon kasvattamista, maatalouden keskeistä asemaa, kansallisen kulttuurin tärkeyttä ja uskonnollis-isänmaallista kasvatusta. Ohjelmaa täydennettiin myös laajalla työväenohjelmalla. IKL:n edustajakokouksissa hyväksyttiin lisäksi täydentäviä ohjelmakokonaisuuksia, kuten maanpuolustusohjelma, korporatiivinen ohjelma ja kielipoliittinen ohjelma. IKL:n ohjelmassa oli nähtävissä kaikki Akateeminen Karjala-Seuran (AKS)

⁴⁵AS 2.12.1942, ”Kymmenen vuotta” (pääkirjoitus); Ks. myös Nygård 1982, 86–87; Ekberg 1991, 12.

⁴⁶AS 2.12.1932, ”Isänmaallisen kansanliikkeen ohjelma...”.

keskeiset ohjelmakohdat. AKS ei sitonut itseään muodollisesti IKL:ään, mutta se myötävaikutti aktiivisesti järjestön perustamiseen. AKS ja IKL edustivat 1930-luvulla Suomen valkoista radikalismia.⁴⁷

Isänmaallinen kansanliikkeellä arvioidaan olleen noin 80 000 jäsentä. Se tavoitteli kannattajia maanlaajuisesti kaikista yhteiskuntaryhmistä, mutta siitä muodostui hyvin Helsinki-keskeinen liike, joka ei saanut juuri kannatusta työläisiltä tai pienviljelijöiltä. IKL:n kannattajat olivat etupäässä koulutettujen yhteiskuntaryhmien jäseniä. Ajan Suunta oli suunnattu IKL:n jäsenille, kaupunkien keski-luokalle ja varakkaimmille maanviljelijöille. Ajan Suunnan yleisönosastokirjoi-tuksen mukaan varsinkin kaikkien pappien ja opettajien tulisi tilata Ajan Suun-ta, jossa uskalletaan arvostella myös juutalaisia ja vapaamuurareita.⁴⁸

Isänmaallinen kansanliikkeen aatteista löytyy useita yhtymäkohtia kansainväli-seen fasismiin. Sen ideologiaa ei kopioitu täysin kansallissosialistisesta Saksas-ta⁴⁹, jonka rotuoppi ja välillä alentuvakin suhtautuminen suomalaisiin ei miel-lyttänyt kaikkia järjestön edustajia. Mallia haettiin mieluummin Italiasta, josta lainattiin esimerkiksi korporatismi. Yleensä Isänmaallista kansanliikettä on luonnehdittu äärioikeistolaiseksi puolueeksi. Kyseessä ei kuitenkaan ollut puh-taasti oikeistolainen puolue, sillä järjestöllä oli laaja työväenohjelma eikä se ol-lut kapitalismin ehdoton kannattaja. Osumampaa on kuvata syntyvaiheessaan äärikonservatiivisia piirteitä saanutta kansanliikettä oikeistoradikaaliksi suun-taukseksi.⁵⁰

Perustajiensa ja kannattajiensa mielestä IKL ei ollut puolue. Ajan Suunnan mu-kaan kyseessä oli puolueiden yläpuolella oleva maailmankatsomuksellinen lii-ke, joka erosi liberalistien ja marxilaisten palvomasta itsekkyydestä ja materia-lismista. Isänmaallinen kansanliike oli tyytymätön puoluevaltaiseen demokrati-aan. Sen tavoitteena oli valtiollinen yhtenäisyys ilman puolueita ja ammattimai-

⁴⁷AS 2.12.1942, "Kymmenen vuotta" (pääkirjoitus); AS 2.12.1942, "Ajan Suunta ilmestynyt vuosikymmenen..." (reportaasi); Klinge 1972, 169; Nygård 1982, 94; Uola 1982, 60, 62–63, 71; Ekberg 1991, 43; Niinistö 1998, 116; Virtanen 2002, 162; Eskelinen 2004, 327–329; Salo-maa 2013, 78.

⁴⁸AS 21.10.1938, Aarne A-la, "Sana on vapaa. Ison Tietosanakirjan artikkeli vapaamuura-reista" (yleisönosastokirjoitus); Perko 1971, 20; Klinge 1972, 168–169; Teikari 1973, 31–32; Nygård 1982, 100, 134; Uola 1982, 273; Perko 1988, 116; Ekberg 1991, 23, 296.

⁴⁹Kansallissosialistisen ideologian keskeisimpänä sisältönä oli rasismi ja ennen muuta an-tisemitismi, jonka tavoitteena oli rotuoppeihin nojaava yhteiskuntajärjestys. Sen pahimmat viholliset olivat juutalaisuus ja kommunismi. Se suhtautui vihamielisesti myös demokrati-aan. Jokisipilä-Könönen 2013, 539–540.

⁵⁰Klinge 1972, 169; Nygård 1982, 100–101; Uola 1982, 479; Ekberg 1991, 22; Niinistö 1998, 116, 119, 120; Eskelinen 2004, 347; Salomaa 2013, 78; Jokisipilä-Könönen 2013, 498.

sella eli korporatiivisella pohjalla toimiva valtio. IKL tavoitteli kansankokonaisuutta, jossa yksilöllä ja oikeuksineen ei ollut merkitystä kokonaisuuden rinnalla. Enemmän merkitsivät hänen velvollisuutensa yhteiskuntaa kohtaan. Ensimmäisessä näytenuumerossa Ajan Suunta kuvaili tavoitteekseen kansan eheyttämisen sekä yhtenäisen valkoisen rintaman luomisen yli puoluerajojen.⁵¹

Isänmaallisen kansanliikkeen johtoon nimettiin vuoden 1932 joulukuussa Vilho Annala, Matti Malkamäki, Paavo Rautala, Bruno Salmiala sekä E. A. Tuomivaara. Puheenjohtajaksi valittiin Vihtori Kosola. Merkittävimmän aseman heistä saavuttivat kansanedustajiksi valitut Annala ja Salmiala. Kuusijäsenistä johtoa pidettiin tehottomana ja vuodesta 1936 eteenpäin IKL:n ylimmässä johdossa jatkoivat, Vihtori Kosola, Bruno Salmiala ja puheenjohtajana Vilho Annala.⁵²

Isänmaallisesta kansanliikkeestä tuli puolue puolueiden joukkoon sen osallistuttua eduskuntavaaleihin vuonna 1933. Vaaliliitossa kokoomuksen kanssa se sai 14 paikkaa. Isänmaallinen kansanliike osallistui eduskuntavaaleihin kolme kertaa. Ajan Suunnan päätoimittajista eduskunnassa olivat Arne Somersalo vuosina 1933–1936 ja R. G. Kallia 1939–1945. Vuoden 1936 vaaleissa IKL sai jälleen 14 paikkaa ilman vaaliliittoa ja vuoden 1939 vaaleissa kahdeksan paikkaa. Ministeripaikan IKL sai vuosina 1941–1943. Vaatimaton vaalimenestys ei ole suoraan verrattavissa IKL:n merkitykseen oikeistoradikaalina suuntauksena. Klingen (1972, 162) mukaan oikeiston voima ei ole kansanedustuslaitoksessa. Vaikka äärioikeiston suosio Suomessa laski Mäntsälän kapinan jälkeen, oli oikeistoradikalismilla merkittävä asema armeijan, suojeluskuntien, ylioppilaiden sekä nuoremman virkamiehistön ja ammattikunnista suomenkielisen papiston ja lääkäreiden sekä maanviljelijöiden parissa.⁵³

Vappuna 1934 Rauno Kalliala ohjelmapuheessaan ilmoitti IKL:n perusvaatimuksena olevan kulttuuriliberalistisen hengen kitkemisen, sillä liiallinen suvaitsevaisuuden seurauksena maahan oli tullut liian paljon kevytmielisyyttä, epäkansallista ajattelua sekä ulkomaista ja kansainvälistä rihkamaa. Ajan Suunta kytki kulttuuriliberalismin juutalaisten maailmanherruuspyrkimyksiin, mikä tuli ilmi jo Ajan Suunnan ensimmäisissä numeroissa vuosien 1932–1933 tait-

⁵¹AS 2.12.1932, "Isänmaallisen kansanliikkeen kannattajille" (artikkeli); AS 12.10.1937, "Tyhmyydet ja periaatteet" (pääkirjoitus); Klinge 1972, 176; Nygård 1982, 101; Uola 1982, 62, 71; Söikkanen 1991, 459.

⁵²Uola 1982, 237.

⁵³Klinge 1972, 169; Teikari 1973, 32, 34; Nygård 1982, 94; Uola 1982, 35, 165, 471, 478; Salokangas 1987, 299; Ekberg 1991, 301; Hentilä 1999, 95–96; Jokipii 2002, 181.

teessa. Tuolloin keskustelua herätti Helsingin kansannäyttämön ohjelmistoon valittu amerikkalainen näytelmä. Pastori Urho Muroman mukaan kyseessä oli ”neekerinäytelmä”, joka oli luotu palvelemaan juutalaisten tarkoituksia. Muroma luonnehtii näytelmää anti-kristilliseksi, kommunistisjuutalaiseksi propagandavälineeksi, jonka päämääränä oli kristillissiveellisten arvojen tuhoaminen ja niiden varaan rakentuvan yhteiskunnan ja kulttuurin hävittäminen.⁵⁴

2.1 IKL:n pää-äänenkannattaja, Ajan Suunta

Marraskuussa 1932 perustettiin Kansan Sana Oy kustantamaan Ajan Suuntaa. Sen hallituksen puheenjohtajana toimi professori Bruno Salmiala. Toimitusjohtajina toimivat Aarne Lehonkoski (1932–1938) ja Heikki Jahnukainen (1938–1940). Joulukuun 2. päivä Ajan Suunta julkaisi ensimmäisen näytenumeronsa ja joulukuun 15. päivästä 1932 eteenpäin Ajan Suunta ilmestyi säännöllisesti joka arkipäivä. Painatussopimus tehtiin Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjapainon kanssa, sillä oman kirjapainon perustaminen ei ollut mahdollista. Lapuan liikkeen Ajan Sanan kaikki toimittajat siirtyivät Ajan Suuntaan. Vaikka Arne Somersalon kirjoitustapa oli aiheuttanut ristiriitoja jo Ajan Sanan aikana, nosti Lapuan liikkeen aikainen suosio hänet Ajan Suunnan päätoimittajaksi. Ajan Suunnan tärkeimpiä levikkialueita olivat Helsinki, Etelä-Pohjanmaa ja Varsinais-Suomi. Lehteä luki lähinnä vain Isänmaallisen kansanliikkeen jäsenistö.⁵⁵

Järjestön sanomalehdet olivat oleellinen osa IKL:n organisaatiota ja kenttätöitä, sillä ilman lehteä ei ollut julkisuutta, eikä ilman julkisuutta liikettä. IKL:n äänenkannattajat nimittivät itseään taistelulehdiksi. Lehdistö oli ase taistelussa epäkansallisia voimia vastaan. Isänmaallisen kansanliikkeen ohjelmassa ei mainittu juutalaisia tai rotuopillisia päämääriä eikä se ottanut virallisesti kantaa juutalaisiin ennen juutalaiskysymyksen kärjistymistä. Tästä huolimatta, Hanskin (2006b, 412) mukaan kaikissa sen julkaisuissa ilmestyi juutalaisvastaisia kirjoituksia. Tämän enempää Hanski ei tutkimuksessaan ota kantaa Isänmaallisen kansanliikkeen juutalaisvastaisuuteen. Muir (2013, 51–52) kritisoi, väitöstutki-

⁵⁴AS 31.12.1932, Urho Muroma, ”Herää, Suomen kansa! Antikristillis-kommunistinen jumalattomien liitto hyökkää” (Kolumni); AS 2.1.1933, pilapiirros; AS 2.1.1933, Urho Muroma, ”Suvaitsevuudesta ja suvaitsemattomuudesta” (kolumni); AS 3.1.1933, ”Paljon näytelmärikkamaa tuotetaan maahan valtion avustuksella” (artikkeli); Ks. myös Uola 1982, 98.

⁵⁵AS 2.12.1942, ”Ajan Suunta ilmestynyt vuosikymmenen...” (reportaasi); AS 2.12.1932, ”Isänmaallisen kansanliikkeen kannattajille” (artikkeli); Perko 1971, 20; Teikari 1973, 30; Suomen lehdistön historia 5. 1988, 23; Nygård 1982, 102; Uola 1982, 54–55, 271; Salokangas 1987, 299.

muksensa populaari painoksen harhaanjohtavasti *Juutalaisviha Suomessa 1918–1944* nimennyttä, Hanskia juutalaisvastaisuuden merkityksen vähättelemisestä suomalaisessa yhteiskunnassa.⁵⁶

Salokankaan (1987, 306) mukaan Isänmaallisen kansanliikkeen lehdistöllä oli yhtenevä käsitys ”kaikkinaisen pahan edustajasta”, joka esiintyi lehtien sivuilla, upporikkaana, taustanaruja vetelevänä vapaamuurareihin kuuluvana neuvostoliittolaisena juutalaiskommunistina. Nygård (1982, 101–102) totesi Ajan Suunnan juutalaisiin liittyneiden kannanottojen olleen hyvinkin kärjekkäitä ja juutalaisuuden olleen IKL:ssä hyvin kielteisenä pidetty ilmiö.⁵⁷

Vaikka Isänmaallinen kansanliike ei virallisesti ottanut kantaa juutalaisvastaisuuteen, oli liikkeen ja Ajan Suunnan taustavoimissa todennäköisesti vaikutusvaltaisissa asemissa antisemitistejä. Uolan (1982, 94) mukaan juutalaiskysymys näkyi isänmaallisen kansanliikkeen alkuvuosina ainoastaan äänenkannattajan uutisotsikoissa. Hänen väitti, etteivät Ajan Suunnan jyrkät juutalaisvastaiset kannanotot kuvastaneet IKL:n yleistä suhtautumista juutalaisiin, vaan kyseessä oli ”yksinäinen juutalaisvastaisuuden jyrkkä ilmentymä”, joka johtui kansallissosialistisen Saksan juutalaisvastaisen propagandan kopioinnista.⁵⁸

Salokangas, (1987, 442) totesi loppuviitteessä: ”IKL:n lehtien lukeminen pakottaa arvioimaan, että Uola (1982, 94–95) esittää puolueen juutalaisvastaisuuden liian vaimeasti.” Uolan (1982, 94) mukaan Ajan Suunta pysyttäytyi erossa varsinaisista rasistisista opeista.⁵⁹ Mitä Uola rasistisilla opeillaan tarkoitti ei selviä asiayhteydestä. Tämä tutkimus tukee Salokankaan päätelmää Ajan Suunnan osalta. Lehden välittämä juutalaiskuva oli hyvin antisemitistinen läpi lehden ilmestymisen. Tyypillistä lehden juutalaisvastaiselle retoriikalle oli samojen väitteiden systemaattinen, propagandanomainen toistaminen. Juutalaisiin liittyneissä kannanotoissa ilmeni kaikkia sävyjä neutraalista rasistiseen antisemitismiin.

Se, ettei Uolan (1982, 63) mukaan Isänmaallisella kansanliikkeellä ei ollut ”minäkäänlaista todellista rotuoppia”, on ristiriitainen väite, sillä IKL ei antanut julkaista nimissään mitä tahansa, mikä näkyi esimerkiksi Arne Somersalon ulkois-

⁵⁶ Uola 1982, 93–94; Hanski 2006b, 411–412; Muir 2013, 51–52.

⁵⁷ Teikari 1973, 33; Nygård 1982, 101–102; Uola 1982, 270, 286; Salokangas 1987, 306; Hanski 2006b, 412.

⁵⁸ Uola 1982, 94.

⁵⁹ Uola 1982, 94; Salokangas 1987, 442.

tamisena Ajan Suunnan päätoimittajan tehtävästä. Lehdistön ja varsinkin pää-äänenkannattajan tuli vastata IKL:n poliittisia linjauksia.⁶⁰ Toisin kuin Uola (1982, 93–94, 98) väittää, Isänmaallisella kansanliikkeellä oli rotuoppi, jota rakennettiin IKL:n julkaisussa, mukaan lukien Ajan Suunnassa. Juutalaisuus yhdistettiin kansallissosialistisen propagandan mallin mukaisesti Isänmaallisen kansanliikkeen virallisesti vastustamiin seikkoihin, kuten marxilaista juurta oleviin aatteisiin, vapaamuurariuteen ja kulttuuriliberalismiin. Juutalaisten välillisen vaikutuksen lisäksi uhka liitettiin Ajan Suunnassa juutalaisuuden kaikkiin ilmenemismuotoihin.

Suhteessa muihin lehtikirjoitustyyppisiin, eniten juutalaisvastaisia kannanottoja oli Ajan Suunnan miltei päivittäin ilmestyneissä pakinoissa. Lehteen päivittäisiä pakinoita kirjoittivat lehden päätoimittajista Antti Somersalo ”Antti Suomenpoikana” ja Niilo Vapaavuori ”Maurina”⁶¹ sekä nimimerkkien, ”Tapani Tarkka” ja ”Silmä” taakse kätkeytyneet henkilöt.

Vaikka Tapani Tarkan henkilöllisyys ei selviä suoranaisesti Ajan Suunnasta tai tutkimuskirjallisuudesta. On mahdollista, että nimimerkin taakse kätkeytyi pappi Matti Tarkkanen⁶², jolle Hanskin mukaan olivat tyypillisiä juutalaisvastaiset kannanotot.⁶³ Tosin Matti Tarkkanen kuoli jo helmikuussa 1938 ja Tapani Tarkan pakinoiden säännöllinen ilmestyminen loppui vasta vuoden 1938 loppuun. Saman nimimerkin takana on saattanut kuitenkin olla useampi kirjoittaja, jotka jatkoivat nimimerkillä kirjoittamista Tarkkasen kuoleman jälkeen. Kaikkiin tutkimusaineistoon kuului 125 pakinaa, joista 66 prosenttia oli Tapani Tarkan, 31 prosenttia Maurin, 1,5 prosenttia Somersalon ja alle prosentti nimimerkin Silmä kirjoittamia.

Antti Somersalon eli Antti Suomenpoikana kirjoittamat juutalaisvastaiset kannanotot jäivät Tapani Tarkkaan verrattuna vähäisiksi. Pakinoissaan Somersalo käsitteli Siionin viisaiden pöytäkirjoja. Hän oli huolissaan suomalaisesta työmiehestä, jota juutalaiset marxilaista juurta olevien oppien kautta johdattivat

⁶⁰ Uola 1982, 93, 286.

⁶¹ Kekkosen taskukalenterimerkintä 5.5.1943, Kansalliskirjasto www-sivu.

⁶² Matti Tarkkanen (1862–1938) valmistui ylioppilaaksi vuonna 1882 ja suoritti ylemmän pastoraalitutkinnon vuonna 1889. Tarkkanen teki merkittävän elämäntyön merimieslähetysten ja lähetystyön johdossa. Hän osallistui aktiivisesti kirkolliseen keskusteluun sanomalehtien palstoilla ja kirkolliskokouksissa. Merimieslähetysten ja lähetysseuran lisäksi hän työskenteli Vähänkyrön kappalaisena vuosina 1893–1899 ja Taipalsaaren kirkkoherrana vuosina 1906–1914. Saarilahti 2001, Tarkkanen, Matti (1862–1938). Kansallisbiografia-verkkojulkaisu.

⁶³ Hanski 2006b, 118.

sekä yhdisti sosiaalidemokraatit juutalaisiin. Oikeastaan ainoa Antti Suomenpojan todella rasistinen kommentti oli maininta:⁶⁴

[K]yllä nyt lehmän sonnista erottaa, mutta ei kylläkään aina ruotsalaista juutalaisesta.

Juutalaisvastaisia kannanottoja oli eniten Tapani Tarkan pakinoissa. Nimimerkki julkaisi Ajan Suunnassa pakinoita miltei päivittäin vuosien aina 1938–1939 taitteeseen saakka otsikolla Tarkkailijan Tähtäimestä. Tämän jälkeen otsikolla lehden pakinoivat satunnaisesti nimimerkit ”Puhtinen” ja ”Numerolaatta.”⁶⁵ Lehden päivittäisen pakinoitsijan muuttuminen osui epävakaaseen ajankohtaan, miltei samanaikaisesti Ajan Suunnan ilmestyminen oli katkolla ja uhkana oli IKL:n lakkauttaminen. Seuraava lehden vakituinen pakinoitsija oli nimimerkillä ”Mauri” kirjoittanut Niilo Vapaavuori, joka julkaisi mielipiteitään otsikon Päiväkirjan poimintoja alla. Ensimmäisen kerran Mauri, käsitteli pakinassaan juutalaisia huhtikuussa 1941.⁶⁶

Kaikkiaan IKL:n äänenkannattajina toimi 30 sanomalehteä. Vuonna 1939 äänenkannattajia oli 13, mutta järjestön sanomalehtien määrä romahti nopeasti kahteen taloudellisten ja poliittisten syiden seurauksena. Toimintaansa jatkoivat Ajan Suunta ja turkulainen *Varsinais-Suomi*.⁶⁷ Isänmaallisen kansanliikkeen maakuntalehtien levikit olivat 3000–5000 kappaletta.

Ajan Suuntaa vastaan nostettiin kymmeniä oikeusjuttuja sen ensimmäisen viisivuotiskauden aikana. Esimerkiksi keväällä 1933 sisäministeri, Yrjö Puhakka vaati lehden lakkauttamista määrääjäksi. Ajan Suunnan ilmestyminen oli välillä katkolla.⁶⁸ Tapani Tarkka käsitteli pakinassaan yllättävän kepeästi Ajan Suuntaa vastaan nostettuja kanteita. Hän totesi nostettujen syytteiden menneen miltei järjestään myttyyn tai tulleen tuomion olleen vähäinen.⁶⁹

⁶⁴AS 29.3.1935, Antti Suomenpoika, ”Tarkkailijan Tähtäimestä” (pakina).

⁶⁵Ks. esim. AS 12.1.1939, Puhtinen, ”Tarkkailijan Tähtäimestä” (pakina); AS 2.9.1939, Numerolaatta, ”Tarkkailijan Tähtäimestä. Se tuli sittenkin” (pakina); AS 16.11.1939, Numerolaatta, ”Tarkkailijan Tähtäimestä. Eijaa, kuinka me olemme erinomaisia” (pakina).

⁶⁶AS 17.4.1941, Mauri, ”Päiväkirjanpoimintoja” (pakina).

⁶⁷Perko 1988, 112, 114.

⁶⁸AS 2.12.1942, ”Ajan Suunta ilmestynyt vuosikymmenen...” (reportaasi).

⁶⁹AS 22.9.1936, Tapani Tarkka, ”Tarkkailijan tähtäimestä” (pakina).

2.2 Ajan Suunnan päätoimittajat

Ajan Suunnalla oli ilmestymisensä aikana kolme, lähtökohdiltaan ja elämän historialtaan erilaista päätoimittajaa. Lehden päätoimittaja oli keulakuva, jolla oli mahdollisuus vaikuttaa lehden sisältöön merkittävästi. Päätoimittajalla oli mahdollisuus tuoda, tiettyyn rajaan saakka, omia näkökulmiaan julki lehden pääkirjoituksissa ja pakinoissa. Ajan Suunnan kaksi viimeistä päätoimittajaa joutuivat Isänmaallisen kansanliikkeen linjan lisäksi huomioimaan työssään sensuurin asettamat rajoitukset.

2.2.1 Arne Somersalo

Kauppaneuvoksen pojaksi 6. maaliskuuta 1891 syntyneestä Arne Sakari Somersalosta tuli ylioppilas vuonna 1908. Hän aloitti luonnontieteen opinnot Helsingissä, mutta siirtyi pian opiskelemaan eläinlääketiedettä Saksaan. Ensimmäinen maailmansota keskeytti Somersalon opinnot. Hän näki Saksan voitossa ja Venäjän tappiossa Suomen mahdollisuuden. Sotainnostuksen tartuttama Somersalo ilmoittautui vapaaehtoisena ilmavoimien palvelukseen lokakuussa 1914.⁷⁰ Henkilökohtaisten syiden vuoksi Somersalo siirtyi ilmavoimista husaarikoulutukseen. Rintamalle pääsy pitkittyi, sillä sodan alkuvaiheessa ei tarvittu ratsuväkeä. Taisteluihin janoava Somersalo ilmoittautui vapaaehtoisena hiihtäjätaljoonaan ja päätyi konekiväärikomppaniaan. Hän haavoittui helmikuussa 1915. Muistelmateoksessaan Somersalo kertoi nuoren juutalaislääkärin pelastaneen sankarillisesti hänen ja monen muun haavoittuneen hengen.⁷¹

Kuntouduttuaan Somersalo palasi husaarieskadroonaan⁷². Pian hänet valittiin jalkaväen reserviupseerikurssille Lockstedtiin. Kurssin jälkeen Somersalo palasi rykmenttiinsä ja päätyi Pohjois-Ranskan maaseudulle, missä sota oli husaareille lähinnä hevosen hoitoa. Somersalo pääsi rykmentin yhteyteen perustettuun ratsuväen upseerikouluun. Ranskalaisten aktivoituessa syyskuun lopulla 1915, koulutus keskeytettiin. Aliupseeriksi ylennetty Somersalo siirtyi jalkautetun husaarirykmentin mukana Loretton rintamalle. Helmikuussa 1916 Somersalo komennettiin adjutantiksi armeijakunnan koulutuspataljoonaan, mitä seurasi

⁷⁰AS 6.3.1941, "Everstiluutnantti Arne Somersalo 50-vuotias" (reportaasi); Somersalo 1930, 26–27, 36–38; Arne Somersalo, edustajamatrikkeli, eduskunnan www-sivu.

⁷¹Somersalo 1930, 55, 57, 141; Niinistö 1998, 28.

⁷²Husaarieskadroona eli ratsuväen perusyksikkö.

nimitys husaariluutnantiksi. Somersalo osallistui pataljoonan ja rykmentin adjutanttina Sommen, Arrasin ja Flanderin suurtaisteluihin. Maailmansodan loppuvuosina hän toimi yleisesikunnan palveluksessa.⁷³

Vuonna 1918 Somersalo palasi kahdeksan Saksan vuoden jälkeen Suomeen. Somersalo, joka oli saanut ansioistaan maailmansodassa kaksi rautaristiä, ylennettiin pian majuriksi. Hänen uraansa leimasi saksalaismielisyys sekä jyrkkä oikeistoradikalismi. Somersalo toimi aluksi yleisesikunnan keskusosaston ja myöhemmin operatiivisen osaston päällikkönä. Vuodesta 1920 eteenpäin Somersalo toimi ilmavoimien komentajana, kunnes hän erosi tehtävästään kuusi vuotta myöhemmin sisäisten ristiriitojen vuoksi.⁷⁴

Siviiliin siirtynyt everstiluutnantti Somersalo kirjoitti vuonna 1928 ilmestyneen muistelmateoksen ”*Taisteluvuosien varrelta*”. Hän työskenteli Suomen suojeluliiton toiminnan johtajana ja osallistui oikeistoradikaaliin poliittiseen toimintaan. Somersalo toimi *Valkoisen Vartion* päätoimittajana, kunnes hänet valittiin Lapuan liikkeen *Ajan Sana* -lehden päätoimittajaksi vuonna 1931. Mäntsälän kapinan jälkeen Somersalo valittiin perustetun Isänmaallisen kansanliikkeen pää-äänenkannattajan, *Ajan Suunnan* päätoimittajaksi. Somersalo toimi kansanedustajana vuosina 1933–1936 ja valitsijamiehenä kolmissa presidentinvaaleissa. Euroopan matkallaan loppukesällä 1933 Somersalo tapasi Saksassa Rudolf Hessin ja Italiassa Mussolinin.⁷⁵

Arne Somersalon terävät kannanotot sekä nimimerkillä Antti Suomenpoika kirjoittamat kärkevät pakinat toivat *Ajan Suunnalle* jatkuvia painokanteita ja saattoivat sen toistuvasti lakkautusuhan alle⁷⁶. Pitkään jatkuneen tyytymättömyyden seurauksena, kustantajayhtiön johtokunta antoi lehden toimitusneuvostoon kuuluvien Bruno Salmialan ja Vilho Annalan sensuroida Somersalon kannanottoja. Somersalo jätti sensuroijien huomautukset usein huomioimatta ja tyyty-

⁷³AS 6.3.1941, ”Everstiluutnantti Arne Somersalo 50-vuotias” (reportaasi); AS 18.8.1941, ”Everstiluutnantti Arne Someralo” (muistokirjoitus); Somersalo 1930, 183, 186, 204–205, 232, 245, 313, 494; Niinistö 1998, 29–30.

⁷⁴AS 18.8.1941, ”Everstiluutnantti Arne Someralo” (muistokirjoitus); Somersalo 1930, 593, 546, 596; Niinistö 1998, 31–32; Arne Somersalo, edustajamatrikkeli, eduskunnan www-sivu.

⁷⁵AS 9.8.1933, Antti Suomenpoika, ”Tarkkailijan Tähtäimestä” (pakina); AS 15.8.1933, ”Isänmaallisen kansanliikkeen kunnianosoitukset Mussoliniin ja Hitlerille (artikkeli); 17.8.1933, Antti Suomenpoika, ”Tarkkailijan Tähtäimestä” (pakina); AS 6.3.1941, ”Everstiluutnantti Arne Somersalo 50-vuotias” (reportaasi); AS 18.8.1941, ”Everstiluutnantti Arne Someralo” (muistokirjoitus); Niinistö 1998, 33; Kaarle Sulamaa 2007, Somersalo, Arne (1891–1941) Kansallisbiografia-verkkajulkaisu; Arne Somersalo, edustajamatrikkeli, eduskunnan www-sivu.

⁷⁶*Ajan Suunnan* ilmestymiskatko 18.9.1934–19.11.1934.

mättömyys Ajan Suunnan toimitustapaan jatkui. Esitettiin jopa syytöksiä, ettei uusien tilaajien hankkiminen onnistunut lehden toimitustavan vuoksi. Somersalo sai kustannusyhtiö, Kansan Sana Oy:n kokouksessa epäluottamuslauseen, mitä seurasi ilmoitus päätoimittajan vaihtumisesta 11. huhtikuuta 1935.⁷⁷

Työtön Somersalo aloitti seuraavan vuoden maaliskuussa *Uusi Pohja* lehden julkaisemisen, jota ilmestyi vain kolme numeroa ennen kuin Somersalo valittiin IKL:n maakunta- eli *Suunta*-lehtien päätoimittajaksi Kuopioon. Samanaikaisesti Somersalo toimi *Mikkeli* -lehden⁷⁸ päätoimittajana. Somersalon perustamissa seitsemässä *Suunta*-lehdessä⁷⁹ otettiin käyttöön Somersalon Saksasta omaksuttu taloudellisesti edullinen Kopfblatt-periaate. Lehdissä oli sama uutispohja, lehtikohtaisesti vaihtuivat vain paikallisuutiset. Vaikka maakuntalehdiltä ei vaadittu niin tiukasti puolueen linjan noudattamista kuin Ajan Suunnalta, joutuivat Somersalon ja IKL:n näkemykset usein vastakkain. Ennen talvisotaa Somersalo toimi myös *Itä-Hämäläisen* sekä *Yhtyneiden lehtien* päätoimittajana.⁸⁰

Talvisota oli muuttunut asemasodaksi Somersalon saapuessa rintamalle tammikuun puolivälissä 1940. Hän palveli everstiluutnantti Paavo Susitaipaleen komentaman Ryhmä Suden esikuntapäällikkönä Pohjois-Suomussalmella. Sodan jälkeen hän jäi aktiivipalvelukseen toimien yhteystehtävissä saksalais-suomalaisen sotilasyhteistyön alettua. Somersalo kaatui jatkosodan alkuvaiheessa 17. elokuuta 1941 Kiestingissä, opastaessaan korpisotaan tottumatonta saksalaispataljoonaa. Edellisenä päivänä hänelle oli myönnetty ensimmäisen luokan vapaudenristi henkilökohtaisesta urhoollisuudesta.⁸¹

2.2.2 Rauno G. Kallia

Somersalon jälkeen Ajan Suunnan päätoimittajaksi valittiin varatuomari Rauno G. Kallia (Hallsten), joka toimi tehtävässä vuoteen 1939 saakka. Vilkuna (1962, 112) luonnehti Kalliaa mieheksi, joka uskoi ajamansa asian oikeutukseen sekä

⁷⁷AS 11.4.1935, "Ajan Suunnan toimitus" (artikkeli).

⁷⁸Somersalo toimi *Mikkeli*-lehden päätoimittajana vuosina 1935–1939. Arne Somersalo, edustajamatrikkeli, eduskunnan www-sivu.

⁷⁹Somersalo toimi vuosina 1936–1939 Savon, Pohjois-Karjalan, Keski-Suomen ja Kainuun Suunnan sekä vuonna 1939 Suomen ja Pohjolan Suunnan päätoimittajana. Arne Somersalo, edustajamatrikkeli, eduskunnan www-sivu.

⁸⁰AS 23.8.1941, "Ev. Aarne Somersalon viimeinen matka" (muistokirjoitus); AS 2.12.1942, "Ajan Suunta ilmestynyt vuosikymmenen..." (reportaasi); Vehmas 1970, 92; Uola 1982, 272, 284; Niinistö 1998, 34; Arne Somersalo, edustajamatrikkeli, eduskunnan www-sivu.

⁸¹AS 18.8.1941, "Everstiluutnantti Arne Somersalo" (muistokirjoitus); Niinistö 1998, 174–175.

Ajan Suunnan kantavimmaksi henkiseksi voimaksi, vakaumukseksi, rehelliseksi ja rohkeaksi taistelijaksi. Vuonna 1901 Helsingissä syntynyt Rauno Kallia oli akateemisen perheen kasvatti. Hänen vanhempansa olivat kansanedustajat; opettajatar, naisasianainen Ilmi Lovisa ja filosofian maisteri, sosiaalipoliitikko Onni Hallsten.⁸²

Rauno Kalliasta tuli ylioppilas vuonna 1919. Hän valmistui filosofian maisteriksi sekä suoritti ylemmän oikeustutkinnon ja lakitieteen kandidaatin tutkinnon vuonna 1927. Kolme vuotta myöhemmin Kalliasta tuli varatuomari. Opintojen jälkeen hän toimi asianajajana. Rauno Kallia edusti ylioppilasnuorison kansallismielistä virtausta. Kallian äärioikeistolaisista elämänarvoista kertoi Kallian aktiivinen toimiminen Akateemisessa Karjala-Seurassa, jonka hallitukseen hänet valittiin syksyllä 1933. AKS:n puheenjohtajana hän toimi vuoden, 1935 helmikuussa alkaneella toimintakaudella. Suojeluskuntaupseerin tutkinnon suorittanut Kallia toimi myös Helsingin suojeluskuntapiirin sinisen rykmentin I pataljoonan komentajan apulaisena ja komentajana.⁸³

Kallia työskenteli vuosina 1929–1935 Helsingin kaupungin lastenvalvojana. Samanaikaisesti hän toimi myös elintarvikelainsäädäntökomitean sihteerinä (1927–1932), sekä Helsingin vt. III kaupunginviskaalina 1934 että korkeimman oikeuden ylimääräisenä virkamiehenä (1933–1937). Kallia työskenteli myös Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan taloudenhoitajana vuosina 1935–1948 sekä sodan jälkeen opintolainasäätiön kamreerina ja Helsingin yliopiston rikosoikeuden ylimääräisenä opettajana. Kallia kuoli 47-vuotiaana.⁸⁴

IKL:n vuoden 1936 heikkona pidetyn vaalimenestyksen katsottiin johtuneen järjestön lehdistön heikkoudesta. Suosion nostamiseksi toteutettiin vuoden 1937 joulukuun alusta, jo vuoden 1935 lopulla kaavailtu uudistus, Ajan Suunnan muuttamisesta päivittäiseksi aamulehdeksi. Uudistuksella tavoiteltiin suurempaa levikkiä, sillä iltapäivälehti ei ollut kilpailukykyinen maaseudulla, jossa postinjakelu palveli aamulehtiä.⁸⁵

⁸²Vilkuna 1962, 112; Sulamaa 2004, Hallstén-Kallia (1800–) Kansallisbiografia-verkkojulkaisu; R. G. Kallia, edustajamatrikkeli, eduskunnan www-sivu; Onni Hallsten, edustajamatrikkeli, eduskunnan www-sivu; Ilmi Hallsten, edustajamatrikkeli, eduskunnan www-sivu.

⁸³Nygård 1982, 102; Eskelinen 2004, 179–180; Sulamaa 2004, Hallstén-Kallia (1800–) Kansallisbiografia-verkkojulkaisu; R. G. Kallia, edustajamatrikkeli, eduskunnan www-sivu.

⁸⁴Vilkuna 1962, 112; R. G. Kallia, edustajamatrikkeli, eduskunnan www-sivu.

⁸⁵AS 21.5.37, "Lehdistön merkitys" (kolumni); AS 2.12.1942, "Ajan Suunta ilmestynyt vuosikymmenen..." (reportaasi); Uola 1982, 272.

IKL:n lehtien talous ei ollut hyvä. Esimerkiksi Arne Somersalon päätoimittajakaudella Ajan Suunnan taloutta rasittivat sakot jatkuvista painokanteista. Lehden muuttaminen aamulehdeksi oli suuri taloudellinen ponnistus, sillä samalla perustettiin myös oma kirjapaino, Kirjapaino- ja Kustannus-Oy. Lehtiyhtiön talouteen vaikutti merkittävästi lehti-ilmoitusten määrä, sillä pelkästään tilausmaksut ja lehden irtonumerojen myynti eivät pitäneet lehden taloutta kunnossa. Vuonna 1943 ilmoitukset kattoivat 18,9 prosenttia Ajan Suunnan sisällöstä. Määrä oli merkittävä, sillä esimerkiksi kotimaan uutisten osuus lehden sisällöstä oli 20,7 prosenttia.⁸⁶ Ajan Suuntaa myytiin irtonumeroina vuonna 1942 noin 360 lehteä. Irtonumero maksoi vuoden 1939 lopulla yhden markan, saman päivän lehdessä uutisoitiin puhtaan verokahvin hinnan korotuksesta alimmillaan kahteen markkaan kupilliselta.⁸⁷

IKL:n lehdet käyttivät eniten Suomen Tietotoimiston, mutta myös ulkomaalaisten tietotoimistojen jakamaa materiaalia. Tammikuussa 1938 Ajan Suunnassa kerrottiin italialaisen tietotoimiston Agenzia Stefanin kanssa tehdystä sopimuksesta, joka takasi yksinoikeuden osaan tietotoimiston materiaalista. Samassa yhteydessä kerrottiin jatkossa saatavan materiaalia useilta uusilta ulkomaan kirjeenvaihtajalta. Käytännössä lehdellä ei ollut varaa pitää omia kirjeenvaihtajia pysyvästi ulkomailla. Toisen maailmansodan alla IKL:n fasismiinkin kallellaan oleva ideologia johti kannatuksen laskuun. Valtaväestö kavahti IKL:n esikuvien, Saksan ja Italian, aggressiivista politiikkaa. Tästä suora seuraus oli Ajan Suunnan tilaajien väheneminen. Lehden levikki oli heinäkuun 1942 alussa 6 000 kappaletta ja lakkauttamista edeltäneenä vuonna 5 400 kappaletta.⁸⁸

Marraskuussa 1938 käynnistyi ”Kekkonen konsteina”-tunnettu tapahtumasarja. Sisäministeri Kekkonen tavoitteena oli IKL:n lakkauttaminen, sillä se tulkittiin kielletyn Lapuan liikkeen jatkoksi ja sen päämääränä pidettiin fasistisen yhteiskuntajärjestyksen luomista. Ajan Suunnassa Kekkonen kerrottiin lähettäneen poliisit suorittamaan kotitarkastuksen IKL:n kirjapainoon sekä sulkemaan IKL:n julkaisujen toimitukset.⁸⁹

⁸⁶Ks. Ajan Suunnan sisällön jakautuminen aihepiireittäin vuonna 1943. Liite 2.

⁸⁷AS 23.11.1939, ”Kahvila ja Ravintola kahvin hinta...” (uutinen); AS 2.12.1942, ”Ajan Suunta ilmestynyt vuosikymmenen...” (reportaasi). Teikari 1973, 32; Uola 1982, 283, 274.

⁸⁸AS 20.1.1938, ”Kolmella lauseella”; AS 2.12.1942, ”Ajan Suunta ilmestynyt vuosikymmenen...” (reportaasi); Perko 1971, 19; Teikari 1973, 31; Perko 1988, 114.

⁸⁹AS 2.12.1938, ”Katsauksia ’Diktatuuri Suomessa’”(artikkeli); AS 2.12.1942, ”Kymmenen vuotta” (pääkirjoitus); AS 2.12.1942, ”Ajan Suunta ilmestynyt vuosikymmenen...” (reportaasi); Ks. myös Niinistö 1998, 140; Tuikka 2007, 69.

Helsingin raastuvanoikeus totesi toimenpiteen laillisesti perusteettomaksi ja joulukuun alusta niin Ajan Suunta kuin muutkin kansanliikkeen julkaisut saivat jatkaa ilmestymistä. Tapahtuneen seurauksena IKL menetti uskottavuuttaan. Ajan Suunnassa valitettiin ilmestymiskatkoksen vaikeuttaneen seuraavan vuoden tilaushankintaa ja aiheuttaneen taloudellisia tappioita. Lakkautusuhan alla yhteys Lapuan liikkeeseen kiellettiin. Ajan Suunnassa painotettiin, ettei IKL:llä ollut mitään yhteyttä lakkautettuun Lapuan liikkeeseen. Sen sijaan IKL:ää voitiin pitää esi-isiltä perityn itsenäisyysaktiivisuuden jatkona ja sen ohjelmaan kuuluvaa kommunistinvastaisuutta Lapuan kansannousun perintönä.⁹⁰

Vuoden kuluttua alkoi talvisota. Heti sodan alussa raskas pommi osui Ajan Suunnan toimitustalon lähetyville, tuhoten toimitushuoneiston. Lehden julkaiseminen keskeytettiin vuoden 1940 alusta. Keskeyttämistä perusteltiin taloudellisilla syillä, sota oli tyrehtyttänyt ilmoittelun. Lisäksi tilaajista, asiamiehistä ja toimitushenkilöstöstä suuri osa oli sodassa.⁹¹ Vuoden 1939 viimeisessä numerossa ilmestyneessä pääkirjoituksessa päätoimittaja Kallia totesi,⁹²

Ajan Suunta vaikenee siis nyt – ajaksi mutta ei iäksi!

2.2.3 Niilo Vapaavuori

Ilmestymiskatkon aikana Rauno Kallia erosi päätoimittajan tehtävästä. Katkon jälkeen Ajan Suuntaa kustansi Isänmaallisen kansanliikkeen kannatusyhdistys, joka valitsi lehden uudeksi päätoimittajaksi, ennen sotaa IKL:n turkulaisen äänenkannattajan, *Varsinais-Suomen* päätoimittajana toimineen Niilo Vapaavuoren (Friberg). Hän oli Turussa 9. helmikuuta vuonna 1899 syntynyt veneenveistäjän poika. Suoritettuaan oppikoulun Vapaavuori teki tutkimusmatkan Ruotsin suomalaisseuduille. Hän aloitti työuransa lennätinvirkailijana Jyväskylässä ja Turussa vuosina 1917–1919, jonka jälkeen hän teki uran sanomalehtimiehenä, toimittaen muun muassa kokoomuslehtiä.⁹³

⁹⁰AS 22.1.1939, Maalaisrivimies, ”Maalaisrivimiehen mietteitä asiassa Kekkonen-IKL” (kolumni); AS 2.6.1939, ”Kolmella lauseella”; AS 2.12.1942, ”Kymmenen vuotta” (pääkirjoitus); AS 2.12.1942, ”Ajan Suunta ilmestynyt vuosikymmenen...” (reportaasi); Perko 1988, 114.

⁹¹AS 31.12.1939, R. G. Kallia, ”Keskeytyksen tullessa” (pääkirjoitus); AS 2.12.1942, ”Ajan Suunta ilmestynyt vuosikymmenen...” (reportaasi).

⁹²AS 31.12.1939, R. G. Kallia, ”Keskeytyksen tullessa” (pääkirjoitus).

⁹³Vilkuna 1962, 112; Kuka kukin oli 1961, 548.

R. G Kalliaan verrattuna uusi päätoimittaja valittiin täysin erilaisista lähtökohdista. Ilmeisesti Vapaavuori ei ollut aktiivinen äärioikeistolainen toimija, vaan hänen valintaansa vaikutti hänen vankka työkokemuksensa. Luultavasti Ajan Suunnan tilaajamääriä haluttiin nostaa, jonka vuoksi lehden päätoimittajaksi valittiin ammattilainen. Vapaavuori pakinoi lehteen säännöllisesti nimimerkillä Mauri. Tosin, jos Vapaavuori ei edustanut äärioikeistolaista aatemaailmaa, ei se näkynyt hänen juutalaisvastaisia kannanottoja sisältäneissä pakinoissaan. Elämänuransa päätoimittajana tehnyt Niilo Vapaavuori työskenteli Ajan Suunnan lakkauttamisen jälkeen vakuutustarkastajana vuosina 1945–1949. Hän kuoli 50-vuotiaana.⁹⁴

Sodan aiheuttaman katkoksen jälkeen Ajan Suunta jatkoi ilmestymistään vuoden 1940 heinäkuun lopulla kaksi kertaa viikossa. Vuoden 1941 alusta lähtien Ajan Suunta ilmestyi kuusi kertaa viikossa.⁹⁵ Ajan Suunnassa kerrottiin maan joutuneen jälleen sotaan ”ryssän” aloitettua hyökkäyksensä kesäkuussa 1941. Lehden mukaan sotaa käytiin kuitenkin aivan toisenlaisin edellytyksin, kuin talvisotaa,⁹⁶

[R]inta rinnan saksalaisten aseveljien kanssa ovat suomalaiset sotilaat saavuttaneet loisteliaita voittoja ja useimmilla rintamanosilla kaivaneet korsunsa kauas vanhan rajan taakse.

Sota toi haasteita Ajan Suunnan ilmestymiselle asiamiesten ja tilaajien ollessa rintamalla tai muissa maanpuolustustehtävissä. Vaikeuksista huolimatta Ajan Suunta ilmestyi IKL:n ainoana virallisena äänenkannattajana läpi sodan. Valtionneuvosto lakkautti Isänmaallisen Kansanliikkeen syksyllä 1944 välirauhan ehtojen nojalla. Ajan Suunta jatkoi vielä tämän jälkeen ilmestymistään, kunnes sisäministeri Ernst von Born ilmoitti puhelimitse lehden toimitusneuvostolle valvontakomission edellyttävän lehden välitöntä lopettamista. Ajan Suunta ilmestyi viimeisen kerran 4. lokakuuta 1944.⁹⁷

⁹⁴Kuka kukin oli 1961, 548; Vilkuna 1962, 112.

⁹⁵AS 19.7.1940, ”AJAN SUUNTA ilmestyy jälleen” (uutinen); AS 2.1.1941, ”Sota muutti varsin huomattavasti koko kansamme elämää” (artikkeli); AS 2.12.1942, ”Kymmenen vuotta” (pääkirjoitus); AS 2.12.1942, ”Ajan Suunta ilmestynyt vuosikymmenen...” (reportaasi).

⁹⁶AS 2.12.1942, ”Ajan Suunta ilmestynyt vuosikymmenen...” (reportaasi).

⁹⁷AS 2.12.1942, Mauri, ”Päiväkirjanpoimintoja” (pakina); AS 25.9.1944, ”Isänmaallinen kansanliike lakkautettu...” (uutinen). Ks. myös Suomen lehdistön historia 55 1988, 23–24; Perko 1971, 15–16; Teikari 1973, 18, 212; Uola 1982, 35, 471; Perko 1988, 116; Hentilä 1999, 95–96.

3 JUUTALAISET SUOMESSA

Suomen juutalaisyhdykskunta muodostui etupäässä Venäjän armeijassa palvelleiden juutalaisotilaiden jälkeläisistä. Jo vuonna 1890 noin 70 prosenttia maassa asuvista juutalaisista oli syntynyt Suomessa. Maahan asumaan jääneiden sotilaiden elinkeinoksi rajattiin muun muassa käytettyjen vaatteiden ja tavaroiden sekä edullisten kangasvalmisteiden myynti, mikä vaikutti suomalaisen juutalaisyhdykskunnan elinkeinorakenteeseen.⁹⁸

Pelko Itä-Euroopan juutalaisköyhälistön muuttovirrasta aiheutti juutalaisvastaista keskustelua vuosien 1872–1897 valtiopäivillä, jolloin käytetyissä puheenvuoroissa oli antisemitistisiä piirteitä.⁹⁹ Vielä 1800-luvulla tai 1900-luvun alussa Suomessa ei ollut antisemitististä järjestötoimintaa, lehdistöä tai kirjallisuutta, lukuun ottamatta Zacharias Topeliuksen (1818–1898) osittain jyrkän juutalaisvastaista tuotantoa. Vähitellen Suomenkin saavutti yleismaailmallinen juutalaisvastainen retoriikka, jolle tyypillisiä olivat väitteet kristittyjä vihaavista ja kaikin puolin turmiollisesti vaikuttavista juutalaisista, joiden pelättiin valtaavan kaupanalan.¹⁰⁰

Vähitellen vuodesta 1881 eteenpäin Venäjällä toteutettu jyrkkä juutalaisvastainen politiikka siirtyi lieventyneenä Suomeen. Vuonna 1889, senaatti kielsi juutalaisten muuton maahan ja salli ainoastaan 170 juutalaisperheeseen jäädä asumaan kotipaikkakunnilleen. Muut juutalaiset saivat olla maassa vain kuveröörin puolivuotta kerrallaan voimassa olevalla oleskeluluvalla. Säädös pysyi nimellisesti voimassa vuoteen 1918 saakka. Eduskunta hyväksyi esityksen kansalaisoikeuksien myöntämisestä juutalaisille vuonna 1909. Uudistus toteutui kuitenkin vasta vuonna 1918. Euroopassa vain Romanian juutalaisille myönnettiin myöhemmin kansalaisoikeudet. Kansalaisoikeuksien myöntämisen yhteydessä tulivat esiin suomalaisten ennakkoluulot varsinkin itäjuutalaisia kohtaan. Täydet kansalaisoikeudet saaneet juutalaiset pääsivät kaikkiin paitsi kirkon virkoihin, mikä vaikutti vähitellen juutalaisten elinkeinorakenteeseen.¹⁰¹

⁹⁸Rautkallio 1989, 15, 26; Torvinen 1989, 28–29; Harviainen 1998a, 294; Harviainen 1999, 44, 335; Lundgren 2002, 16; Ekholm 2013, 50–51, 93.

⁹⁹Ks. Torvinen 1989, 32–39, 45–49, 52–58, 68–73.

¹⁰⁰Torvinen 1989, 42; Harviainen 1998a, 295; Lundgren 2002, 81; Häkkinen–Tervonen 2005, 21; Isaksson–Jokisalo 2005, 213; Kuparinen 2008, 194, 196–197, 271; Ekholm 2013, 57, 59, 62.

¹⁰¹Illman–Harviainen 1987; Torvinen 1989, 62; Harviainen 1998a, 295; Nygård 1998, 115; Harviainen 1999, 337, 141–142; Lundgren 2002, 18; Kuparinen 2008, 193, 277; Ekholm 2013, 58–59, 69–72; Muir 2013, 52.

Vuonna 1912 Suomessa asui noin tuhat juutalaista ja heillä oli synagogat, Helsingissä, Viipurissa ja Turussa. Suomen osalta kyseessä oli vapaaehtoinen ghettoistuminen. Juutalaisperheiden elämä muodostui synagogien ja narikka-torien ympäristöön. 1880-luvulta eteenpäin juutalaisten enemmistö asui Kampissa ja Punavuorella nykyisen Simonaukion tuntumassa sijainneen narikka-torin ympäristössä. Torialue jäi kahden pitkän puutalon väliin ja aukion keskellä oli noin kolmenkymmenen puisen kopin rivistö, joista juutalaiskauppiat myivät tuotteitaan. Vuodesta 1906 eteenpäin juutalaisten asutus keskittyi myös Malminkadulle rakennetun synagogan lähistölle.¹⁰²

Suomen juutalaisyhteisö kasvoi 1920-luvun alussa, kun Venäjältä saapui maahan juutalaispakolaisia. 1930-luvulla maassa oli noin 1600 juutalaista, joista 1100 asui Helsingissä ja noin 300 sekä Turussa että Viipurissa. Juutalaisperheiden elämä keskittyi pitkälti seurakunnan ympärille, joka pyrki vastaamaan jäseniensä koulunkäynnistä, sairaanhoidosta, köyhäinavusta ja hautapalveluista. Juutalaisyhteisön sisällä oli räikeitä tuloeroja, köyhien narikka-kauppiaiden ja valmisvaatekaupalla rikastuneiden Töölön hienostokaupunginosassa asuneiden uusrikkaiden välillä. Köyhät juutalaisperheet eivät juuri olleet vapaa-ajallaan tekemisissä valtaväestön kanssa.¹⁰³

Suomessa kieli samaistettiin rotuun. Osa suomenruotsalaisista eliittipiireistä omaksui 1800-luvun loppupuolella suomalaisten ja ruotsalaisten kansalaisuuk-sien eriarvoisuutta korostaneen kulttuuri- ja rotukäsityksen, svekomanian. Vuosisadan vaihteen jälkeen muutokset Suomen poliittisessa tilanteessa ja ennen kaikkea vuoden 1907 eduskuntauudistus, mahdollisti kieli-, rotu- ja kansallisuusajattelun korostumisen ja kansallisen heräämisen. Suomalaisen nationalismin ja fennomanian vahvistumiseen liittyi tietoinen irtaantuminen ruotsalaisuudesta, mikä ilmeni esimerkiksi ruotsinkielisten sukunimien runsaana suommentamisena vuodesta 1906 eteenpäin.¹⁰⁴

Fennomania ja svekomania vaikuttivat suomalaisen aatekehityksen taustalla vielä maailmansotien välillä, jolloin suomalaisessa nationalismissa korostuivat oikeistolaiset sävyt. Vähitellen kieli ja rotu vastakkainasettelun syrjäytti sosiaalinen ja poliittinen vastakohtaisuus, jolloin vastakkaisiksi voimiksi nousivat

¹⁰²Rautkallio 1989, 43–44; Harviainen 1999, 338; Ekholm 2005, 168, 170; Ekholm 2013, 45, 86.

¹⁰³Rautkallio 1989, 35, 36; Häkkinen–Tervonen 2005, 22; Ekholm 2005, 173, 185.

¹⁰⁴Nygård 1982, 84–85; Nygård 1985, 12–13, 461; Pulkkinen 1999, 131; Ylikangas 1999, 349–350; Eskelinen 2004, 50.

kommunismi ja oikeisto. Neuvostoliittoon ja marxilaista juurta oleviin aatteisiin suhtauduttiin kansalaissodan jälkeisessä valkoisessa Suomessa vihamielisesti. Samaan aikaan asennoituminen ruotsin kieltä vastaan oli jyrkimmillään.¹⁰⁵

Helsingissä ja Turussa asuneet juutalaiset olivat omaksuneet kielekseen ruotsin, joka oli jiddishin sukukielikieli ja näissä kaupungeissa suomea sosiaalisesti arvostetumpi kieli. Viipurin juutalaiset sen sijaan käyttivät venäjän ja jiddishin lisäksi suomen kieltä. Ajan Suunnassa rotuviha ylevöitettiin. Itseään ruotsalaisena pitävän Helsingin ja Turun juutalaisvähemmistöjen asemaa heikensi niiden ruotsalaisuus, jota aitosuomalaiset, suomalaiset patriootit sekä Suur-suomea tekevän Akateemisen Karjala-Seuran edustajat eivät katsoneet hyvällä. Viha suuntautui kuitenkin ensisijassa ruotsinkielisyyteen ja vasta toissijaisesti juutalaisuuteen. Suomalaiselle kielteiselle nationalismille oli tyypillistä, anti-ruotsalaisuuden lisäksi, antivenäläisyys ja antidemokraattisuus.¹⁰⁶

Ajan Suunnassa paheksuttiin Suomessa asuneiden juutalaisten omaksumaa ruotsalaisuutta. Neljässä lehden kirjoituksessa yhdistettiin juutalaisiin ruotsalaisuus tai käytettiin nimitystä ”ruotsalaisjutku”. Tarkan mielestä Suomenruotsalaisista kaikkein ruotsalaisimpia olivat juuri juutalaiset. Hänen mukaansa Helsingissä ei enää voinut mennä ”parempien ihmisten paikkoihin”, sillä kuten Tarkka rasistisesti kuvaili, kaikuu niissä¹⁰⁷

omanlaatuisella ääntämistavallaan ruotsinkieltä lötsyttävien juutalaisten ääni. Ja nuo juuttaat molottavatkin niin, että muitten ja varsinkin suomalaisten hillitty ääni häipyä kokonaan kuulumattomiin.

Samaisessa pakinassa Tapani Tarkka kuvaa tunnelmiaan jalkapallo-ottelusta. Kertoen, että häntä oli puistattanut koko eilisen päivän, sillä hänen ympärillään katsomossa oli istunut juutalaisia, jotka olivat ”kiljuneet ruotsia niin että pahaa teki.” Tehdäkseen kantansa lukijalle selväksi Tarkka päättää kertomuksensa sanoihin ”Hyi olkoon!”.¹⁰⁸ Tapani Tarkan omakohtaiset kokemukset olivat

¹⁰⁵Nygård 1982, 84–85; Nygård 1985, 12–13, 461; Pulkkinen 1999, 131, 133; Ylikangas 1999, 349–350; Eskelinen 2004, 50–51.

¹⁰⁶AS 15.7.1933, ”Rotuviha” (kommentaari); AS 8.6.1935, Tapani Tarkka, ”Tarkkailijan tähtäimestä” (pakina). Pakina sisältää vastineen 31.5.1935 julkaistuun Tarkan pakinaan; Nygård 1985, 468; Rautkallio 1989, 21, 42–44; Harviainen 1999, 338; Lundgren 2002, 19; Rautkallio 2004, 220; Salomaa 2013, 70–71, 78.

¹⁰⁷AS 8.6.1935, Tapani Tarkka, ”Tarkkailijan tähtäimestä” (pakina). Pakina sisältää vastineen 31.5.1935 julkaistuun Tarkan pakinaan.

¹⁰⁸AS 8.6.1935, Tapani Tarkka, ”Tarkkailijan tähtäimestä” (pakina). Pakina sisältää vastineen 31.5.1935 julkaistuun Tarkan pakinaan.

poikkeuksia, joita lukuun ottamatta Ajan Suunnassa ei käsitelty Suomen juutalaisia rasistiseen¹⁰⁹ sävyyn. Juutalaiskysymys liitettiin maahan saapuneisiin juutalaispakolaisiin. Uhkana pidettiin juutalaisten edustamaa epäkansallista henkeä sekä abstraktia kansainvälistä juutalaisuutta, jonka tavoitteena oli maailmanherruus ja eurooppalaisten sivistyskansojen tuhoaminen.

IKL, Suomen Kansan Järjestö, kuten eivät useat muutkaan oikeistolaiset ryhmittymät maininneet ohjelmassaan juutalaisia. Antisemitismi kuitenkin näkyi niiden kannattajien toiminnassa ja äänenkannattajien sivuilla. Maailmansotien välillä Suomen pirstaleiseen äärioikeistoon kuului myös useita kansalaissozialistisia järjestöjä ja puolueyritelmiä, jotka kirjasivat juutalaisvastaisuuden ohjelmaansa.¹¹⁰

Kuparisen (2008, 277) mukaan antisemitismi oli 1920- ja 1930-luvuilla Suomessa oli vähäistä. Juutalainen asutus keskittyi Helsingin, Viipurin ja Turun tiiviisiin juutalaisyhteisöihin, jonka vuoksi vain pieni osa suomalaisista oli tekemisissä juutalaisten kanssa. Ajan Suunnassakin myönnettiin, etteivät Suomessa asuneet juutalaiset aiheuttaneet juutalaiskysymystä.¹¹¹ Silti konservatiivisessa yhteisössä aikalaiset pitivät epäilyttävinä kaikkia vähemmistöryhmiä. Ajan Suunnassa heinäkuussa 1935 julkaistussa lehtikirjoituksessa todettiin, ettei Suomessa tunneta juutalaisten mahtia ja painotettiin,¹¹²

[Y]ksi seikka on varma: juutalaisuus on kansakunnalle vaaraksi, siihen täytyy suhtautua epäluuloisesti.

Juutalaisia pidettiin kaikin puolin erilaisina. He olivat valtaväestöön sulautumaton tiivis yhteisö, jolla oli oma kieli, tavat ja uskonto. Suomen juutalaisväestö halusi sulautua valtaväestöön, ainakin osittain, sillä 1930–1940 -luvulla lähes viidesosa juutalaisista perheistä muutti sukunimensä suomalaisemmiksi, yleensä vaihdettiin venäläiseltä kuulostavia sukunimiä.¹¹³ Sukunimen vaihtamisella pyrittiin karistamaan tietyissä ryhmissä suoranaista vihaa herättänyt bolševikki-leima.

¹⁰⁹Rasistisissa kannanotoissa katsotaan periytyvien ominaisuuksien olevan yhteydessä taitoihin, moraalisiin tai käyttäytymiseen. Kemiläinen 1985b, 492.

¹¹⁰Kuparinen 2008, 277, 280–281.

¹¹¹AS 7.9.1937, Tapani Tarkka, "Tarkkailijan tähtäimestä" (pakina); Jakobsson teoksessa Valentin 1937, 7; Kuparinen 2008, 277; Ekholm 2013, 53.

¹¹²AS 2.7.1935, U.T., "Juutalaiset – tuhokansa. Juutalainen vakoilu Palestiinassa maailmansodan aikana" (kommentaari).

¹¹³Ekholm 2013, 36.

Suomalainen antisemitismi oli tuontitavaraa. Suomen akateemisilla, suomenmielisillä piireillä oli tiiviit kulttuuriyhteydet Saksaan jo ennen kansallissosialismin valtaan nousua ja Suomen ja kansallissosialistisen Saksan välistä liittolaisuutta. Mikä edisti juutalaisiin liitettyjen stereotyyppien ja antisemitismin leviämistä Suomeen. Erityisen aktiivisesti vaikutteita Saksasta omaksuttiin vuosina 1933–1936 ja 1940-luvun alussa. Suomessa Saksasta omaksutun modernin antisemitismin mallin mukaisen uskonnollisten ja sosiaalikultuuristen juutalaisvastaisuuden syiden lisäksi Ajan Suunnassa juutalaisten vierasperäisyys ja erilaisuus liitettiin periytyviksi rotuominaisuuksiksi.¹¹⁴

Venäjän bolševistisen vallankumouksen johdossa oli ollut huomattava määrä juutalaisia, mikä leimasi kansalaissodan jälkeisessä vasemmisto- ja venäläisvastaisessa Suomessa juutalaiset bolševikeiksi, kommunisteiksi ja marxilaisiksi.¹¹⁵ Ajan Suunnassa kansainvälinen juutalaisuus esitettiin marxilaista juurta olevien aatteiden taustavaikuttajaksi. Tämä toi vihan objektin lähemmäksi tavallisia suomalaisia, joista harva oli nähnyt juutalaista, mutta joista jokaisella oli mielikuva bolševikeista.

3.1 ”Narikka-jutkuista” uusrikkaisiin ”ruotsalais-jutkuihin”

Maaseutuvaltaisessa yhteiskunnassa rehellinen työ oli fyysistä. Kaupankäyntiä ei pidetty yhtä kunniallisena ammattina.¹¹⁶ Ajan Suunnassa juutalaisia pidettiin fyysistä työtä halveksivana kansana, joka ”ei kylvä, eikä kehrää”¹¹⁷. Lehden mukaan juutalainen hankki elantonsa mieluummin kaupalla, keinottelulla ja henkisellä työllä.¹¹⁸ Esimerkiksi Oikokulma totesi pakinassaan:¹¹⁹

Koomillisempaa rinnastusta kuin juutalainen vapaaehtoisesti kyntökoneen äärelä ei voi hevin keksiä.

Osittain tämä piti paikkansa. Vuosisatojen kuluessa juutalaisten elinkeinot oli rajattu lainsäädännöllä rahanlainauksen ja kaupan pariin. Valentinin (1937, 245)

¹¹⁴AS 22.10.1942, ”Taide ja Kirjallisuus. Juutalaisuuden olemusta selvittäviä kirjoja” (kirjarvostelu); Jakobsson teoksessa Valentin 1937, 7; Torvinen 1989, 65–66; Kuparinen 2008, 194; Salomaa 2013, 69, 85.

¹¹⁵Nygård 1982, 93; Nygård 1985, 473; Torvinen 1989, 104; Kuparinen 2008, 278.

¹¹⁶Ekholm 2005, 168.

¹¹⁷AS 18.8.1938, ”Ei asia ole tällä selvä” (pääkirjoitus).

¹¹⁸AS 8.10.1943, ”Tanskan juutalaiselkkaus” (pääkirjoitus); AS 10.8.1938, ”Juutalaiskysymys” (kommentaari).

¹¹⁹AS 28.8.1941, Oikokulma, ”Päiväkirjapöytäkirja” (pakina).

mukaan 1800-luvun alussa ei käytännössä ollut ainoatakaan juutalaista maanviljelijää.¹²⁰ Ajan Suunnassa rehellistä työtä vieroksuvia, muiden elätettäviä juutalaisia käsiteltiin kaikkiaan kymmenessä lehtikirjoituksessa, joista Suomea käsiteltiin neljässä lehtikirjoituksessa. Suomen osalta lehtikirjoitukset osuvat vuosiin 1938, 1940, 1944. Niiden taustalla vaikuttivat juutalaispakolaisten tulo Suomeen sekä sota-ajan pula. Laiskuus yhdistettiin juutalaisiin kaikkiaan kolmessa lehtikirjoituksessa.

1900-luvun alkuvuosista toisen maailman sodan jälkeiseen aikaan saakka juutalaiset toimivat Suomessa etupäässä tekstiilien, vaatteiden tai turkisten tukkutori- tai vähittäiskauppiaina. Vuosisadan ensimmäisinä vuosikymmeninä he toimivat etupäässä narikkakauppiaina, jotka möivät kunnostamiaan käytettyjä vaatteita. Helsingissä asui 1920-luvulla noin 200 juutalaisperhettä, joista suurin osa elätti itsensä kaupankäynnillä. Narikka-torin lakkauttaminen vuonna 1930 vei elannon ainakin neljältäkymmeneltä juutalaisperheeltä.¹²¹

Osa juutalaiskauppiasta teetti valmiita päällysvaatteita Pietarissa tai valmisti niitä itse. Ensimmäiset juutalaisten omistamat liikehuoneistot avattiin Helsinkiin jo 1880-luvulla. Markkinat olivat Helsingissä vaatimattomat ja ajatus valmisvaatteita myyvistä liikkeistä oli ennalta tuntematon. 1900-luvun ensimmäisinä vuosikymmeninä kilpailu oli olematonta, mutta 1920-luvun nousukaudella kauppiaiden määrä kasvoi nopeasti. Juutalaiskauppiat säilyttivät kuitenkin merkittävän markkina-aseman valmisvaatteiden myynnissä vakiintuneen asiakaskuntansa ansiosta.¹²²

Ajan Suunnassa käsiteltiin muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta Helsingissä asuneita juutalaisia. Ajan Suunnan kolmessa lehtikirjoituksessa käsiteltiin 'narikka-jutkuja' tai juutalaisten 'narikkakioskeja'. Heikinkatua¹²³, joka oli Helsingissä juutalaisten valmisvaatekauppiaiden pääkatu, käsiteltiin kaikkiaan seitsemässä lehtikirjoituksessa.

¹²⁰Valentin 1937, 17, 239, 245; Myllykoski-Lundgren 2005, 231–232; Kuparinen 2008, 57–59, 80–81, 83.

¹²¹Ekholm 2005, 167, 170, 180; Hanski 2006b, 131; Ekholm 2013, 87.

¹²²Ekholm 2005, 172, 176, 180, 188; Ekholm 2013, 64, 82–83, 89.

¹²³Kesäkuussa 1942 Ajan Suunta uutisoi Heikinkadun ja Turunkadun yhdistämisestä Mannerheimintieksi kunnianosoituksena sotamarsalkka Mannerheimille hänen 75-vuotispäivänään. AS 4.6.1942, "Mannerheimintie Turuntien ja Heikinkadun yhteisnimeksi" (uutinen); Ks. myös AS 27.3.1934, "Juutalainen osoittaa mieltään sylkemällä" (uutinen); Ekholm 2013, 109.

Kesäkuussa 1935 Tapani Tarkka pakinassaan totesi tšekäläisten juutalaisten vaatekauppojen menestyneet niin hyvin, että narikka- ja Heikinkadun putiikkijuutalaiset ovat muuttuneet valtakatujen hienojen liikkeitten omistajiksi.¹²⁴ Seuraavana vuonna Tarkka pakinassaan erotteli juutalaiset kauppatieteilijät narikkajuutalaiseen ja keskikaupungin englannin- tai ranskan-kielisen liikkeenimen takana afääriä tekeviin ”jutkuihin”. Hänen mukaansa ”narikkajutku” yrittää pientä petosta vanhoja vaatteita kauppaamalla keskikaupungin ”jutkun” myydessä uutta tavaraa.¹²⁵ Toukokuussa 1941 Mauri pakinassaan totesi, etteivät meidän parituhatta juutalaistamme ole vielä ehtineet niin pitkälle kuin suuren maailman juutalaiset, sillä ei ole kauaa, kun he vielä myivät tuotteitaan narikkakioskeista.¹²⁶

Juutalaiseen liitettiin ristiriitaisia stereotyyppioita. Juutalaiset samaistettiin epärehellisiin, vaeltaviin, köyhiin itäjuutalaiseen,¹²⁷ joita Ajan Suunnassa kuvailtiin kommunisteiksi, vakoilijoiksi ja vieraan vallan käytyreiksi. Toisaalta heidät leimattiin epäluotettaviksi kansainvälisiksi kosmopoliiteiksi, rikkaiksi länsijuutalaiseksi, joita lehdessä kuvailtiin suomalaisten kustannuksella vehkeileviksi kansainvälisiksi keinottelijoiksi.¹²⁸ Etupäässä stereotyyppiat liitettiin juutalaispakolaisiin ja abstraktiin kansainväliseen juutalaisuuteen, mutta kategorioiden edustajia löytyi myös Suomen narikkakauppiasta ja uusriikkaista juutalaisista. Juutalaiskategoriota yhdisti epärehellisyys. Ajan Suunnassa juutalaisvastaisuus yhdistyi joko ruotsinkieliseen juutalaiseen eliittiin tai juutalaispakolaisiin ja bolševikkeihin, jotka liitettiin juutalaisten kansainväliseen juonitteluun.

Juutalaisen kauppakulttuurin erilaisuus ja epäsuomalainen käyttäytyminen herättivät äärioikeistossa negatiivista huomiota. Juutalaisten poikkeavat kauppatavat aiheuttivat juutalaisvastaista keskustelua Ajan Suunnassa, jonka mukaan juutalaiset kauppiat tunnettiin omalaatuisista juutalais-itämaisista kauppatavoista. He myivät tuotteensa kovalle tinkijälle edullisemmin kuin hienotunteisille ostajille. Juutalaiseen perinteisesti liitetty taloudellinen juutalaisvastaisuus, konkretisoitui esimerkiksi juutalaisen jäädessä kiinni keinottelusta, mikä

¹²⁴ AS 8.6.1935, Tapani Tarkka, ”Tarkkailijan tähtäimestä” (pakina). Pakina sisältää vastineen 31.5.1935 julkaistuun Tarkan pakinaan; Ks. myös AS 26.5.1941, Mauri, ”Päiväkirjan poimintoja” (pakina).

¹²⁵ AS 12.12.1936, Tapani Tarkka, ”Tarkkailijan tähtäimestä” (pakina).

¹²⁶ AS 26.5.1941, Mauri, ”Päiväkirjan poimintoja” (pakina).

¹²⁷ Valentinin mukaan Itäjuutalaiset ovat ehkä maailman ehkä parjattu kansanryhmä, johon lukeutuu suuret määrät huijareita, petkuttajia ja uhkapelureita. Valentin 1937, 30.

¹²⁸ AS 8.1.1936, ”Ulkopoliittisia näköaloja. Tri Peneth – Karjalan ja Inkerin ystävä” (raportti); Ks. myös Ekholm 2005, 174.

leimasi koko juutalaisyhteisön epärehelliseksi.¹²⁹ Kaupanalalla Suomessa toimiin juutalaiseen yhdistettiin epärehellisyys ja ruotsalaisuus. Juutalaisten tekemiä huijauksia, kavalluksia ja keinottelua käsiteltiin Ajan Suunnassa kaikkiaan yhdessätoista lehtikirjoituksessa. Lisäksi juutalaisia syytettiin laskelmallisuudesta, toimimisesta mustassa pörssissä sekä talousrikoksista. Maaliskuussa 1936 yleisönosastokirjoituksessa todettiin uhkauksenomaisesti, ettei tarvita, kuin muutama juutalaisten kavallusjuttu lisää ja ”me olemme kaikki antisemiittejä.”¹³⁰

Toukokuussa 1936 Ajan Suunnassa oltiin huolestuneita rahajuutalaisten, valmisvaatejuutalaisten ja muiden hämärin aineiden pesiytymisestä liike-elämään, sillä lehden mukaan näitä ”keinottelevia loisia” ja ”epämääräisiä yrittelijöitä” oli Suomessa jo enemmän kuin tarpeeksi.¹³¹ Ajan Suunnan yleisönosastokirjoituksessa juutalaisten liikkeiden todettiin olevan ”mätäpaiseita”, jotka myyvät säännönmukaisesti ala-arvoisia tuotteita ja keinottelevat konkurssiloppuunmyynneillä.¹³²

3.2 Juutalaispakolaiset Suomessa

Ajan Suunnassa käsiteltiin Suomen osalta ensimmäisen kerran juutalaispakolaisia ja juutalaiskysymystä vuonna 1936. Suomeen oli kesään 1938 mennessä saapunut yksittäisiä yleensä turisteiksi ilmoittautuneita juutalaisia, jotka olivat lähteneet Saksasta juutalaisvastaisten toimien ja rotulakien hyväksymisen takia. Vasta Itävallan Saksaan liittämisen myötä maaliskuussa 1938 entisen itävallan alueelta liikkeelle lähteneet juutalaismassat toivat juutalaiskysymyksen laajan yleisön tietoisuuteen. Heinä-elokuussa 1938 Suomeen pyrki juutalaispakolaisryhmiä. Tällainen liikehdintä kiihdytti juutalaiseen liittyvää kirjoittelua äärioikeistolaisen lehdistön lisäksi myös muissa julkaisuissa. Samaan aikaan saksalaisen propagandan levitys Pohjoismaihin tehostui.¹³³ Pakolaisten tulon myötä joutui Suomi oman juutalaiskysymyksensä ratkaisun eteen.

¹²⁹AS 11.9.1938, Helsingiläinen asianajaja, ”Sana on vapaa, Juutalaispakolaiset. Harhaan johdettua myötätuntoa” (yleisönosastokirjoitus); AS 21.12.1938, ”Pukimoalalta alkavat hävitä ”juutalaiset” myyntimenetelmät...” (artikkeli); Ks myös. Torvinen 1989, 104; Hanski 2006b, 179.

¹³⁰AS 10.3.1936, ”Liian pitkälle menevää vapaamielisyyttä” (yleisönosastokirjoitus).

¹³¹AS 4.5.1936, ”Hämärien juutalaisten pesiytyminen liikemaailmaamme...” (kolumni).

¹³²AS 14.5.1939, K, K., ”Sana on vapaa. Juutalaistenliiketavoista” (yleisönosastokirjoitus).

¹³³Torvinen 1989, 118–119; Rautkallio 2004, 222, 234.

Juutalaispakolaiskysymyksen konkretisoituminen Suomessa näkyi myös Ajan Suunnassa, vuonna 1938 julkaistiin 34 prosenttia ja vuonna 1939 22 prosenttia kaikista juutalaispakolaisia käsitelleistä lehtikirjoituksista. Kyseisinä vuosina käytettiin lehtikirjoituksissa termiä ”juutalaiskysymys” tai ”juutalaispakolaiskysymys” kaikkiaan 14 lehtikirjoituksessa, mikä muodosti miltei 64 prosenttia termin käyttämisestä ylipäätään. Ajan Suunnassa käsiteltiin korostuneesti juutalaispakolaisia ja juutalaispakolaiskysymystä vuosina 1938–1939 ja 1942–1943, joista jälkimmäisellä julkaistiin yhteensä 34 prosenttia juutalaispakolaisia käsitelleistä lehtikirjoituksista.

Keväällä 1938 Ajan Suunnassa julkaistussa kirjoituksessa todettiin, ”Saksan puhdistamisen epämieluisista aineksista johtaneen siihen, että ’demokraattiset’ maat ovat saaneet nämä kuona ainekset niskoilleen”.¹³⁴ Elokuussa lehdessä kerrottiin juutalaispakolaisten aikaisemman toiminnan olleen ”senlaatuista”, etteivät he tule saamaan maahantulolupaa mihinkään kansallisesti heränneeseen valtioon.¹³⁵ Ajan Suunnassa oltiin huolestuneita juutalaistulvasta, jota pidettiin pienten maiden suurena kansallisena vaarana ja todettiin, ”Luoja varjelkoon heitä esim. tänne meikäläisille rannoille rantautumasta!”¹³⁶ Vajaata kuukautta myöhemmin lehden kirjoituksessa toivottiin, että Suomi säästyisi tältä lisävitaukselta eli juutalaispakolaisilta.¹³⁷

Elokuun puolivälissä 1938 Ajan Suunnassa julkaistiin nimimerkin Atsopos Juniorin runoilema ”Jutkun laulu”, joka korosti juutalaisten kiertelevän elämäntavan, Suomen pakolaisuuden ja suomalaisen liike-elämän välistä ristiriitaa.¹³⁸

Juutalaiseks’ olen syntynyt, koditonna harhailen nyt.
Jobin poika, mitä huolinkaan: Suomestahan turvapaikan saan!

Joskin hylkii mua Hitlerit, eikä suosi myöskään arabit,
siitä surua en kantaa voi: veljet Suomen mulle avun toi.

Voi kun oli silloin onneton, läksin kiireen vilkkaa pakohon.
Hitleri kun pilas’ geschäftit-kaikki pisti kiinni afäärit!

¹³⁴AS 29.3.1938 ”Maanpaossa olevien intellektuellien’ huijaushommat” (kommentaari).

¹³⁵AS 14.8.1938, ”Juutalaisemigrantteja tulvii Suomeen...” (artikkeli).

¹³⁶AS 14.7.1938, Tapani Tarkka, ”Tarkkailijan tähtäimestä” (pakina).

¹³⁷AS 10.8.1938, ”Juutalaiskysymys” (kommentaari).

¹³⁸AS 14.8.1938, Atsopos Junior, ”JUTKUN LAULU”.

Nyt oon päässyt rauhan satamaan, täällä Suomessa mä olla saan.
Täällä geschäftejä tehdä voin, siksi iloisena laulan noin.

Juutalaiseks' olen syntynyt, koti mulla jällehen on nyt!
Jobin poika, mitä huolinkaan: Suomestahan turvapaikan saan!

Syksyn 1938 mittaan Ajan Suunnassa useaan otteeseen painotettiin aiempien kokemusten juutalaisista olleen "sellaisia", että niiden "pitäisi tosiaan riittää varoittamaan meitä vastaanottamasta muista maista jostakin syystä karkotettuja" ja "kelvottomaksi kuonaksi havaituita aineksia".¹³⁹ Esimerkiksi elokuun lopussa viikonlopun pakinassaan nimimerkki "Silmä" totesi, "Eikä kukaan muu kuin joko tunnoton tai hölmö voi olla sitä mieltä, että meidän valtakuntamme avaisi ovensa muualta karkotetuille juutalaisille".¹⁴⁰

Ajan Suunnassa pakolaisten tulo maahan nosti keskustelun juutalaispakolaisten maahantulon rajoittamisesta ja jo maahan tulleiden juutalaispakolaisten palauttamisesta. Aihetta käsiteltiin Ajan Suunnassa kaikkiaan 12 lehtikirjoituksessa, joista 58 prosenttia julkaistiin vuosina 1938–1939 ja reilut 33 prosenttia vuonna 1943. Kaikkiaan kolmessa lehtikirjoituksessa vuonna 1943 käsiteltiin juutalaispakolaisten valvomista, eristämistä, sekä toimintavapauden rajoittamista.

Tyypilliset lehdessä esitetyt perustelut juutalaisten maahantulon estämiseksi olivat hyvin ympäripyöreitä. Kokemusten juutalaisista mainittiin olevan "sellaisia"¹⁴¹, ettei juutalaisia kannattanut ottaa maahan tai esimerkiksi, "tämä maa voi käyttää hyväkseen sellaista väestönlisää, mitä nämä vieraat tietävät, eikä sellaista rahaakaan."¹⁴²

Suomi veti puoleensa entisen Itävallan juutalaispakolaisia, sillä se oli yksi harvoista Euroopan maista kevät-kesällä 1938, jossa oli edelleen voimassa vanha sopimus viisumivapaudesta Saksan ja Itävallan kanssa. Elokuussa Ajan Suunnassa kerrottiin, että Suomen Wienin konsulaatin vuokrasopimus oli jouduttu irtisanomaan, sillä konsulaatin edessä jonotti päivittäin satoja juutalaisia viisumia Suomeen, jotka häiritsivät kiinteistön omistaneen ruotsalaisen liikkeen toi-

¹³⁹AS 11.9.1938, Helsinkiläinen asianajaja, "Sana on vapaa, Juutalaispakolaiset. Harhaan johdettua myötätuntoa" (yleisönosastokirjoitus); AS 20.11.1938, "Yhäkö lisää juutalais- ja marxilaispakolaisia maahamme?" (kommentaari).

¹⁴⁰AS 27.8.1938, SILMÄ, "Viikkoisen tien ohesta" (pakina).

¹⁴¹AS 11.9.1938, Helsinkiläinen asianajaja, "Sana on vapaa, Juutalaispakolaiset. Harhaan johdettua myötätuntoa" (yleisönosastokirjoitus).

¹⁴²AS 15.7.1938, "Poliittiset pakolaiset ja Roosevelt - eli huono näytelmä" (kolumni).

mintaa. Kun Suomen viranomaisille selvisi, etteivät entisen Itävallan passeilla matkustaneet juutalaiset saaneet palata takaisin suur-Saksan alueelle ilman erityislupaa, eivätkä juutalaiset olleet tervetulleita juuri muuallekaan, tiukensi Suomen valtio suhtautumistaan pakolaisiin.¹⁴³

Jo vuoden 1938 alussa Tapani Tarkka kertoi havainneensa viime aikoina Helsingissä aiempaa enemmän ”epäilyttävän näköisiä, vieraita kieliä puhuvia heppuja.”¹⁴⁴ Ajan Suunnan mukaan juutalaisia oleskeli Suomessa huomattavasti enemmän kuin mitä virallisissa tiedonannoissa ilmoitettiin, minkä lehden mukaan jokainen Helsingin kaduilla liikkuva voi todeta. Ajan Suunnassa kerrottiin, että pakolaisia oli saapunut maahan kevään ja alkukesän mittaan Saksasta jokaisella laivavuorolla kymmenittäin. Lisäksi ”epätervetulleita vieraita” tuli maahan yksittäin Tukholmasta ja Tallinnasta saapuvilla laivoilla. Lehden arviot juutalaispakolaisten määrästä vaihtelivat kahdesta kolmeen sataan, nousten jopa tuhanteen.¹⁴⁵

Ajan Suunnassa käytiin kiivasta keskustelua juutalaispakolaisista. Kirjoittelu keskittyi etupäässä Suomen Wienin-konsulilta saadun viisumin turvin maahan pyrkiviin entisen Itävallan juutalaisiin, joita saapui Stettinistä Helsinkiin kulkevalla vuorolaivalla vuoden 1938 heinäkuun lopusta lokakuun lopulle. Elokuun puolivälissä tätä reittiä Helsinkiin saapui 55 juutalaispakolaisen ryhmä, jotka Ajan Suunnan mukaan olisi tullut palauttaa takaisin Saksaan. Hallitus päätyi päästämään pakolaiset maihin, sillä Helsingin juutalainen seurakunta lupasi huolehtia heistä, kunnes he saavat viisumin muualle. Maihin päässeet juutalaispakolaiset olivat olleet onnekkaita, sillä valtioneuvoston seuraavana päivänä tekemällä päätöksellä entisen itävallan passeilla matkustavilta vaadittiin viisumi. Ajan Suunta kertoi lukijoilleen tyytyväisenä hallituksen yrittävän kaikin keinoin estää juutalaispakolaisten saapumisen maahan.¹⁴⁶

¹⁴³AS 28.8.1938, M.V., ”Satoja juutalaisia jonottamassa viisumia Suomeen Wienin-konsulaattimme edustalla... (kirjeenvaihtajalta); Rautkallio 1985, 37–38; Torvinen 1989, 120.

¹⁴⁴AS 4.1.1938, Tapani Tarkka, ”Tarkkailijan tähtäimestä” (pakina).

¹⁴⁵AS 18.8.1938, ”Ei asia ole tällä selvä” (pääkirjoitus); AS 29.8.1938, ”Juutalaispakolaisia onkin sadoittain Suomessa...” (artikkeli); AS 16.11.1938, ”Outoa menettelyä juutalaispakolaisten asiassa...” (artikkeli); AS 9.2.1939, ”Juutalaispakolaisten asia vihdoinkin ratkaistavana...” (artikkeli).

¹⁴⁶AS 14.8.1938, ”Juutalaisemigrantteja tulvii Suomeen...” (artikkeli); AS 18.8.1938, ”Ei asia ole tällä selvä” (pääkirjoitus); AS 8.11.1938, Suomeen saapuneista juutalaispakolaisista on tähän mennessä vain osa saanut viisumin muihin maihin...” (artikkeli); AS 23. 9.2.1939, ”Juutalaispakolaisten asia vihdoinkin ratkaistavana...” (artikkeli); Ks. myös Rautkallio Suominen 1979, 31, 33; 1985, 40; Torvinen 1989, 121.

Samaan aikaisesti oletettiin 40 juutalaispakolaisen olevan matkalla Suomeen Stettenistä saapuvalla vuorolaivalla.¹⁴⁷ Ajan Suunnassa kuvailtiin, laivaa olleen odottamassa runsaasti räikeästi maalattuja kiiltävän mustatukkaisia juutalaisnaisia ja käyränenäisiä juutalaismiehiä sekä maahan aiemmin saapuneita entisen Itävallan juutalaisia, jotka eivät olleet lainkaan riutuneita tai onnettoman näköisiä. Laivassa ei kuitenkaan ollut juutalaisia, sillä Suomesta oli ilmoitettu Stetteniin, ettei maa ota juutalaisia vastaan. Ajan Suunnan mukaan laivaa odottamassa olleet juutalaiset olivat pettyneitä, mutta muu yleisö huokasi helpotuksesta.¹⁴⁸

Heinäkuussa 1938 Evianissa pidettiin konferenssi, jossa lähes kaikki osallistujamaat kiristivät maahanmuuttoa koskevaa lainsäädäntöään. Ajan Suunnassa mukaan mikään konferenssiin osallistuneista maista ei tahtonut ottaa vastaan, kuin vähäisen määrän valikoituja juutalaispakolaisia. Myös Suomi kiristi suhtautumistaan pakolaisiin ja käännäytti Helsingistä 19. elokuuta 60 Itävallan juutalaista. Ajan Suunnassa kerrottiin, että jatkossa palautettaisiin kaikki maahan pysyvästi asumaan pyrkivät juutalaiset. Kesällä maahan saapuneiden juutalaisryhmien jälkeen, Suomeen saapui yksittäisiä juutalaispakolaisia, joista osa sai väliaikaisen oleskeluluvan, osa jäi maahan laittomasti.¹⁴⁹

Ajan Suunnan mukaan Suomessa väliaikaisen oleskeluluvan turvin olevat juutalaiset tulisi palauttaa Saksaan, elleivät he pian matkusta eteenpäin Suomesta. Tämä ei kuitenkaan olisi ollut, mahdollista sillä pakolaisilla ei ollut takaisin pääsyoikeutta Saksaan. He olivat jumissa Suomessa, sillä muutkaan maat eivät halunneet ottaa vastaan lisää juutalaispakolaisia.¹⁵⁰ Ajan Suunnassa tiedusteltiin ivallisesti,¹⁵¹

[J]oko tänne saapuneet juutalaiset alkavat hankkiutua poislähtöön, vai vieläkö he tutkivat karttaa löytääkseen luonteelleen ja taipumukselleen soveliaan maaperän?

¹⁴⁷AS 17.8.1938 Juutalaispakolaiset; AS 14.8.1938, "Juutalaisemigrantteja tulvii Suomeen..." (artikkeli).

¹⁴⁸AS 16.8.1938, "Suomeen aikunut juutalaisjoukko jätettiin tällä kertaa Stettiniin" (reper-taasi).

¹⁴⁹AS 15.7.1938, "Poliittiset pakolaiset ja Roosevelt - eli huono näytelmä" (kolumni); AS 20.8.1938, "Kuusikymmentä juutalaisemigranttia yritti taas livahtaa Suomeen" (uutinen); Suominen 1979, 33, 44; Torvinen 1989, 121; Holmila 2010, 75.

¹⁵⁰AS 14.8.1938, "Juutalaisemigrantteja tulvii Suomeen..." (artikkeli); AS 10.12.1938, Asian-tuntija, "Sana on vapaa. Juutalaisia pyrkii Suomeen!" (yleisönosastokirjoitus).

¹⁵¹AS 27.8.1938, "Eikö jo alkaisi löytyä tänne pyrkiville juutalaisille soveliaampaa asuinsijaa?" (kolumni).

Lehdessä myös muistutettiin, että juutalaispakolaiset käyttävän kaikki mahdolliset ”metkut” voidakseen jäädä Suomen juutalaisenseurakunnan huollettaviksi. Ainoita juutalaisten ”metkuja”, josta lehdessä kerrottiin, olivat Suomen kansalaisia olevien juutalaisten ja juutalaispakolaisten välillä solmitut avioliitot, joiden myötä myös pakolaisena maahan tulleet juutalaiset saivat kansalaisoikeudet. Ajan Suunnassa kerrottiin varoittava esimerkki Ruotsista, jossa juutalaismiehet olivat viekoitelleet ruotsalaisnaisia naimisiin ja saattaneet jopa rasakaaksi saadakseen kansalaisoikeudet. Lehden pääkirjoituksen mukaan suomalainen, joka menisi naimisiin juutalaispakolaisen kanssa, jotta tämä saisi kansalaisoikeudet, oli kansaltaan kuollut.¹⁵²

Ajan Suunnan kanta juutalaispakolaisten maahantuloon selkeä. Esimerkiksi lehden pääkirjoituksessa todettiin, etteivät työtä pelkäävät juutalaispakolaiset, joita nimitettiin ”loiseläjäjoukoksi”, olleet tervetulleita Suomeen.¹⁵³ Ajan Suunnassa vaadittiin ehdottomasti Suomen vapauttamista ”näistä syöpäläisistä”¹⁵⁴ ja todettiin, ettei ollut,¹⁵⁵

vähintäkään syytä antaa juutalaisten tänne pesiintyä. Toivottavaa on sen vuoksi, että nekin, jotka täällä ovat saaneet oleskeluluvan, sen menettävät mahdollisimman nopeasti.

Lehden kanta juutalaiskysymykseen laajennettiin Suomen kansan mielipiteeksi, josta ei ollut epäilystä; se ei sietänyt Suomen muuttamista minkäänlaisilla verukkeilla ghettojuutalaisten turvapaikaksi.¹⁵⁶ Vuoden 1938 joulukuussa, julkaistun poikkeuksellisen lempeän kommentin mukaan Suomessa ei vihata juutalaisia, vaikka heitä ei haluta lisää maahan.¹⁵⁷ Sen sijaan seuraavan vuoden helmikuussa lehden pääkirjoituksessa todettiin, milteipä uhkauksenomaisesti, ettei antisemitististen aatteiden nouseminen Suomessa ole kaukana.¹⁵⁸

Kiristynyt juutalaispolitiikka ei estänyt täysin juutalaispakolaisten maahantuloa, mihin oltiin Ajan Suunnassa erittäin tyytymättömiä. Tässä vaiheessa Suomeen ei tultu enää Wienin Suomen konsulissa ”viseeratuilla” passeilla, vaan

¹⁵²AS 18.8.1938, ”Ei asia ole tällä selvä” (pääkirjoitus); AS 8.11.1938, Suomeen saapuneista juutalaispakolaisista on tähän mennessä vain osa saanut viisumin muihin maihin...” (artikkeli); AS 2.2.1939, ”Ruotsin naiset vaarassa...” (artikkeli); AS 9.4.1941 ”Väestökysymyksen alkeita” (pääkirjoitus).

¹⁵³AS 18.8.1938, ”Ei asia ole tällä selvä” (pääkirjoitus).

¹⁵⁴AS 29.8.1938, ”Juutalaispakolaisia onkin sadoittain Suomessa...” (artikkeli).

¹⁵⁵AS 4.9.1938, ”JUUTALAISET” (kommentaari).

¹⁵⁶AS 18.8.1938, ”Ei asia ole tällä selvä” (pääkirjoitus).

¹⁵⁷AS 28.12.1938, ”Kolmella lauseella”.

¹⁵⁸AS 20.2.1939, ”Suomestako sittenkin Palestiina?” (pääkirjoitus).

saapujat olivat etupäässä sudeettisaksalaisia poliittisia pakolaisia. Marraskuun lopulla Ajan Suunnassa kerrottiin kymmenen poliittisen pakolaisen saapuneen maahan ja oltiin huolestuneita, sillä poliittisia pakolaisia uskottiin olevan tulos- sa lisää vielä kymmenittäin, ”syöttiläiksi” maahan.¹⁵⁹

Samanaikaisesti, kun keskustelu kävi kiivaana turvapaikkaa hakevien juutalais- ten osalta, umpeutui entisen Itävallan pakolaisten kolmen kuukauden oleskelu- lupa. Jo aiemmin syksyllä Ajan Suunnassa oltiin huolissaan, sillä *Sosiaalidemokraatissa* ja *Uudessa Suomessa* oli ehdotettu, että näiden juutalaispakolaisten osalta tehtäisiin poikkeus ja heidän annettaisiin jäädä Suomeen. Lehdessä pelättiin, etteivät tällaisen tarpeettoman säälintunteen seurauksena juutalaiset enää yritä poistua maasta. Lisäksi oleskelu- ja työlupien myöntämisen uskottiin houkutte- levan maahan joukoittain uusia kutsumattomia vieraita.¹⁶⁰

Syyskuussa 1938 oli Ajan Suunnan mukaan puolet maahan saapuneista juuta- laispakolaisista jatkanut matkaa länteen. Tämän perusteella uskottiin, että myös maahan jääneet pakolaiset pystyivät halutessaan jatkamaan matkaa eteenpäin. Muutamaa kuukautta myöhemmin Ajan Suunnassa kerrottiin, että matkustus- lupien hankkiminen oli juutalaisille vaikeaa, sillä mikään maa ei enää ottanut vastaan näitä ”loiseläjiä”. Lehdessä oltiin tuhtuneita, kun juutalaisten oleske- lulupia pidennettiin eikä heitä karkotettu Saksaan väliaikaisen oleskeluluvan päätyttyä. Ajan Suunnassa epäiltiin, että pakolaiset, jotka eivät ole ”ehtineet” hankkimaan itselleen viisumia muualle niiden kolmen kuukauden aikana, jon- ka ulkoasianministeriö myönsi viisumin hankkimiseen, eivät he aio sitä hank- kia uudenkaan määräjän kuluessa.¹⁶¹

Joulukuussa 1938, Ajan Suunnan yleisönosastolla julkaistussa kirjoituksessa todettiin, ettei Suomella ole vielä juutalaisten vähäisen määrän vuoksi vaikeaa

¹⁵⁹AS 14.8.1938, ”Juutalaisemigrantteja tulvii Suomeen...” (artikkeli); AS 20.11.1938, ”Yhäkö lisää juutalais- ja marxilaispakolaisia maahamme?” (kommentaari); AS 20.2.1939, ”Suomes- tako sittenkin Palestiina?” (pääkirjoitus); AS 20.2.1939, ”24 juutalaispakolaista taas saapu- nut” (uutinen).

¹⁶⁰AS 11.9.1938, Helsingiläinen asianajaja, ”Sana on vapaa, Juutalaispakolaiset. Harhaan- johdettua myötätuntoa” (yleisönosastokirjoitus); AS 8.11.1938, Suomeen saapuneista juuta- laispakolaisista on tähän mennessä vain osa saanut viisumin muihin maihin...” (artikkeli).

¹⁶¹AS 11.2.1938, ”Suomi ja - Juudaan heimo” (pääkirjoitus); AS 11.2.1938, ”Oleskelulupia juutalaispakolaisille ryhdytty jo myöntämään...” (artikkeli); AS 11.9.1938, Helsingiläinen asianajaja, ”Sana on vapaa, Juutalaispakolaiset. Harhaanjohdettua myötätuntoa” (yleisö- nosastokirjoitus); AS 8.11.1938, Suomeen saapuneista juutalaispakolaisista on tähän mennes- sä vain osa saanut viisumin muihin maihin...” (artikkeli); AS 16.11.1938, ”Outoa menette- lyä juutalaispakolaisten asiassa...” (artikkeli); AS 20.11.1938, ”Yhäkö lisää juutalais- ja mar- xilaispakolaisia maahamme?” (kommentaari); AS 9.2.1939, ”Juutalaispakolaisten asia vih- doinkin ratkaistavana...” (artikkeli); Torvinen 1989, 120.

juutalaiskysymystä eikä juurikaan heihin kohdistunutta vihamielisyyttä. Juutalaisvastaisuuden uskottiin kuitenkin lisääntyvän, jos juutalaisia tulee maahan lisää. Ajan Suunnassa kysyttiinkin, oliko pakolaispolitiikan tavoitteena hankkia Suomelle oma juutalaiskysymys. Lehdessä juutalaiskysymys rinnastettiin Suomen suojelemiseen "Juudaan vallalta", sillä bolševismiin myötämielisesti suhtautuvia juutalaispakolaisia pidettiin joko rikollisina tai muutoin vaarallisina sotaa käyvälle yhteiskunnalle.¹⁶² IKL jätti helmikuussa 1939 eduskunnalle kyselyn Keski-Euroopasta Suomeen saapuneiden juutalaispakolaisten määrästä ja heidän saamistaan työluvista.¹⁶³

Juutalaispakolaiskysymys jäi taka-alalle sodan uhan ulottuessa myös Suomeen maailmansodan syttyessä syyskuun alussa vuonna 1939. Jo puoltatoista vuotta aiemmin Tapani Tarkka toi pakinassaan esiin uhkakuvan Suomen vetämisestä mukaan suurjuutalaisten seikkailupolitiikkaan, taistelemaan "ryssän" puolelle, kansallisesti heränneitä kansoja vastaan. Maaliskuussa 1938 Tarkka totesi pakinassaan, marxilaisten haluavan tehdä Suomen armeijasta punakaartin taistelemaan juutalaisinternationaalien ja vapaamuurarijuutalaisten maailmanvallan puolesta.¹⁶⁴

Talvisodan alkaessa marraskuun lopulla 1939 suurin osa maahan tulleista juutalaispakolaisista oleskeli Suomessa väliaikaisten oleskelulupien turvin. Talvisodan aikana valtiollinen poliisi tehosti maahantulomääräyksiensä valvontaa ja maassa oleskelevien ulkomaalaisten tarkkailua. Valpo epäili muutamia juutalaispakolaisia vakoilusta tai siviilirikoksista. Tästä huolimatta juutalaispakolaiset saivat aina jatkosodan alkuun saakka oleskella melko rauhassa Suomessa. Talvisodan aikana enemmistö Suomessa suhtautui viileästi Neuvostoliiton kanssa sopimussuhteessa olleeseen Saksaan. Jatkosota, erillissota Saksan rinnalla, kiristi pakolaispolitiikkaa ja maassa oleskelleet juutalaispakolaiset joutuivat entistä tarkemman valvonnan alle.¹⁶⁵ Kesällä 1942 pakinassaan Mauri totesi juutalaisten joutuvan lähtemään Suomesta, kun Eurooppa puhdistetaan juutalaisista.¹⁶⁶

¹⁶²AS 11.2.1938, "Suomi ja - Juudaan heimo" (pääkirjoitus); AS 11.2.1938, "Oleskelulupia juutalaispakolaisille ryhdytty jo myöntämään..." (artikkeli); AS 10.12.1938, Asiantuntija, "Sana on vapaa. Juutalaisia pyrkii Suomeen!" (yleisönosastokirjoitus); AS 3.4.1943, "Rikollisia ja vaarallisia juutalaispakolaisia Suomen kansalaisiksi 'Maan ulkopuolelta esitetyt toivomukset' puuhan taustana - IKL kyselee hallitukselta. (artikkeli).

¹⁶³AS 11.2.1938, "Suomi ja - Juudaan heimo" (pääkirjoitus). Ks. myös. Torvinen 1984, 100.

¹⁶⁴AS 15.3.1938, Tapani Tarkka, "Tarkkailijan tähtäimestä" (pakina); AS 7.5.1938, Tapani Tarkka, "Tarkkailijan tähtäimestä" (pakina).

¹⁶⁵Rautkallio 1985, 69-70, 75, 79-80; Torvinen 1989, 130-131.

¹⁶⁶AS 25.6.1942, Mauri, "Päiväkirjanpoimintoja" (pakina).

Jos se on liian raskasta heidän tänne rahtaajilleen, niin vyöttäköön Kekkonen kuppeeseensa, tarttukoon sauvaan ja lähteköön johtamaan tätä kansaansa vaikkapa Siperiaan.

Kekkonen liitettiin Ajan Suunnassa juutalaispakolaisiin, sillä he tulivat maahan lehden mukaan Kekkonen ”surullisen kuuluisana” sisäministerikautena.¹⁶⁷ Termiä ”Kekkonen pakolaiset”¹⁶⁸ käytettiin Ajan Suunnassa kaikkiaan yhdeksässä lehtikirjoituksessa vuosina 1938, 1942–1943. Käsitettä juutalaispakolaiset ja juutalaisemigrantit käytettiin Ajan Suunnassa Suomen osalta 36 lehtikirjoituksessa, joista 61 prosenttia vuosina 1938–1939 ja miltei 31 prosenttia vuonna 1943.

Ajan Suunnassa julkaistun Tahvo Liljebladin¹⁶⁹ kirjoituksen mukaan juutalaisten keskuudessaan oli köyhyyttä, mutta heidän hallussaan olivat myös maailman rikkaudet. Myös Tapani Tarkka kiinnittää pakinassaan lukijoiden huomion Suomen juutalaisten varallisuuteen. Hänen mukaansa maassa oleskelevien juutalaisten omaisuuden keskiarvo oli ”aivan eri”, kuin valtaväestön omaisuuden keskiarvo. Ajan Suunnassa välitti kuvan juutalaisista maailman rikkaimpina kansana, joka pystyisi helposti huolehtimaan omista vähempiosaisistaan, tarvitsematta siihen suomalaisten apua. Lehden mukaan varattoman maan, kuten Suomen velvollisuus auttaa juutalaispakolaisia oli olematon.¹⁷⁰

3.3 Juutalaispakolaisten asema heikkenee

Sota Saksan rinnalla mutkisti Suomessa olevien juutalaisten asemaa. Vaikka tuolloin ei vielä tiedetty, mitä natsien juutalaiskysymyksen lopullinen ratkaisu tuli pitämään sisällään, oli heidän jyrkkä juutalaisvastaisuutensa yleisesti tiedossa. Sodan alettua sisäministeri määräsi, että pakolaiset olisi siirrettävä

¹⁶⁷AS 9.4.1941, ”Väestökysymyksen alkeita” (pääkirjoitus).

¹⁶⁸Vaikka käsitteellä ”Kekkonen pakolaiset” tarkoitettiin loppukesällä 1938 maahan saapuneita juutalaispakolaisia, laajentui termi myöhemmin käsittämään kaikki Urho Kekkonen sisäministerikautena maahan päässeet juutalaispakolaiset. Suominen 1979, 34.

¹⁶⁹Tahvo Liljeblad oli kieli- ja kansatieteilijä. Hanski 2006b, 118.

¹⁷⁰AS 22.1.1934, Tahvo Liljeblad, ”Juutalaisuuden apologiaa. Ester Ståhlberg: Katso, unenäkijä tulee...” (kirja-arvostelu); AS 11.2.1938 ”Suomi ja - Juudaan heimo” (pääkirjoitus); AS 11.9.1938, Helsingiläinen asianajaja, ”Sana on vapaa, Juutalaispakolaiset. Harhaanjohdettua myötätuntoa” (yleisönosastokirjoitus); AS 10.12.1938, Asiantuntija, ”Sana on vapaa. Juutalaisia pyrkii Suomeen!” (yleisönosastokirjoitus); AS 4.3.1939 ”Juutalaisten avustamiseksi maassamme käynnissä julkinen rahankeräys! Helsingissä toimii jokin hämäräperäinen ’pakolaishuoltokomitea’” (reportaasi).

niin Helsingistä kuin muistakin kaupungeista maaseudulle, lähinnä Hauholla ja Lammille, jotta he eivät joutuisi tekemisiin saksalaisten kanssa.¹⁷¹

Suomessa oli sota-aikana ankara työvoimapula. Työvelvollisuuslain mukaan jokainen 18 vuotta täyttänyt alle 60-vuotias Suomen kansalainen tai maassa pysyvästi asuva ulkomaalainen oli velvollinen tekemään maanpuolustuksen etua palvelevaa työtä. Lain perusteella kevättalvella 1942 kutsuttiin juutalaispakolaismiehet työpalveluun Sallaan, saksalaisten rintamaosuuden läheisyyteen. Kesäkuussa noin 40 miehen ryhmä juutalaisia työvelvollisia siirrettiin rautatie-työmaalle Kemijärvelle ja edelleen heinäkuussa Suursaareen.¹⁷² Ajan Suunnan pääkirjoituksen mukaan juutalaispakolaiset lähetettiin työleireille, jotta he eivät ehtisi vehkeillä niin paljon Suomea vastaan. Lehteen pakinoineen Maurin version mukaan työleireille lähetetyt juutalaiset olivat käyttäytyneet niin, etteivät voineet elää vapaina yhteiskunnassa.¹⁷³

Työleireillä juutalaismiesten, jotka olivat pääosin tottumattomia fyysisesti raskaaseen työhön, työpanosta pidettiin vähäisenä. Ajan Suunnan mukaan juutalaiset eivät halunneet tehdä samaa työtä kuin suomalaiset työmiehet, mistä heitä moitittiin ankarasti. Työvoimaosasto vapautti anomusten perusteella joitakin juutalaispakolaisia työvoimapalvelusta terveydellisistä syistä. Mauri kritisoi pakinassaan juutalaisten siirtämistä pois työleireiltä. Hänen mielestään ei ollut kohtuutonta vaatia juutalaisia, ”jotka kuitenkin syövät meidän leipäämme” tekemään Suomen turvallisuuden kannalta tärkeää työtä.¹⁷⁴

Samanaikaisesti, kun Suomi kävi jatkosotaa Venäjää vastaan Saksan rinnalla, päädyttiin Saksassa juutalaiskysymyksen lopulliseen ratkaisuun. Juutalaisten maastamuutto kiellettiin ja juutalaiset siirrettiin itään tuhottavaksi. Heinäelokuun vaihteessa vieraili SS-johtaja Himmler Suomessa mukanaan hierojansa lääkintäneuvos Felix Kersten, joka oli Suomen kansalainen. Ajan Suunta uutisoi yllättävän laimeasti Himmlerin matkasta Suomeen. Lehdessä kerrottiin Himm-

¹⁷¹Torvinen 1984, 164; Rautkallio 1985, 151; Torvinen 1989, 137; Harviainen 1999, 340.

¹⁷²Torvinen 1984, 166, 168; Torvinen 1989, 137; Rautkallio 1985, 86, 88, 90, 92, 98–99; Torvinen 1989, 138; Sana 2003, 102; Alftan (toim.) 2005, 99.

¹⁷³AS 21.4.1943, Mauri, ”Päiväkirjanpoimintoja” (pakina); AS 13.7.1943, ”Siivottomuutta” (pääkirjoitus).

¹⁷⁴AS 21.4.1943, Mauri, ”Päiväkirjanpoimintoja” (pakina); AS 13.7.1943, ”Siivottomuutta” (pääkirjoitus); Torvinen 1984, 168, 170; Rautkallio 1985, 100; Alftan (toim.) 2005, 99.

lerin tutustuneen Pohjois-Suomen rintamalla SS-joukkoihin sekä lomailleen maaseudulla sekä viipyneen muutaman päivän Helsingissä.¹⁷⁵

Vielä syyskesällä 1942 juutalaispakolaisten arki Suomessa oli kohtuullisen rauhallista. Ajan Suunnan mukaan Kekkonen sisäministeri kaudella maahan saapuneita juutalaisia oli maassa vielä noin 150. Syksyn edetessä tilanne muuttui. Marraskuun alussa Suomesta luovutettiin kahdeksan¹⁷⁶ juutalaispakolaista, viisi miestä ja kolme heidän perheenjäsentään. Mielenkiintoista on, että lehtikirjoittelu tapahtuneesta alkoi Ajan Suunnassa vasta yli kuukauden kuluttua tapahtuneesta 11. joulukuuta, vaikka luovutukset nousivat voimakkaasti esiin muussa lehdistössä jo marraskuussa. Ajan Suunnassa kerrottiin viranomaisten ryhtyneet ulkomaalaisten oleskelusta voimassa olevien säädösten edellyttämiin järjestystoimenpiteisiin ja karkottaneen rikollisia juutalaisia, jotka olivat menettäneet väliaikaisen turvapaikkaoikeutensa syyllistyttyään vakoiluun ja kavalluksiin.¹⁷⁷

Pakolaisten luovutus sai, sensuurista huolimatta, osakseen suurta huomiota ennen kaikkea Suomen, mutta muidenkin maiden lehdistössä. Ajan Suunnan pääkirjoituksen mukaan juutalaisten hallussa oleva maailman lehdistö vääristeli totuutta ja paisutteli juutalaisten luovuttamista Saksaan. Tämän seurauksena, niin Lontoon radiossa kuin Ruotsin lehdistössäkin ja Suomen niissä piireissä, joissa ”kaikenkarvainen” juutalaisuus herättää myötätuntoa hyökättiin Suomen hallitusta ja poliisiviranomaisia vastaan.¹⁷⁸

Ajan Suunnassa kummasteltiin maasta karkotettujen juutalaisten kohtalon välittelyä kahdessa lehtikirjoituksessa vuosina 1942–1943. Esimerkiksi Ajan Suunnan pääkirjoituksessa kritisoitiin ankarasti lehdistöä aiheen käsittelystä surkuttelevaan sävyyn,¹⁷⁹

¹⁷⁵AS 10.8.1942, ”Valtakunnanjohtaja Himmler vierailut Suomessa” (uutinen); Torvinen 1989, 139, 141; Ylikangas 2005, Agricolan tietosanomat, www-sivu.

¹⁷⁶Ajan Suunnassa kerrotaan neljästä juutalaispakolaisesta ja yhden perheestä, johon lukeutui vaimo ja kaksi lasta. Ks. esim. AS 11.12.1942, ”Ruotsalaisia lehtivalheita oiotaan Juutalaisia pakolaisia ei ole vaadittu luovutettaviksi vain vakoilijat ja kavaltajat karkotettu” (kommentaari).

¹⁷⁷AS 11.12.1942, ”Törkeää” (pääkirjoitus); AS 11.12.1942, ”Ruotsalaisia lehtivalheita oiotaan Juutalaisia pakolaisia ei ole vaadittu luovutettaviksi vain vakoilijat ja kavaltajat karkotettu” (kommentaari); Rautkallio 1985, 191; Torvinen 1989, 145; Hanski 2006b, 360; Holmila 2010, 195–196, 200, 204; Silvennoinen 2013, 194, 208.

¹⁷⁸AS 11.12.1942, ”Törkeää” (pääkirjoitus); AS 17.12.1942, ”Neljä juutalaista” (pääkirjoitus), Jakobson 1999, 376.

¹⁷⁹AS 11.12.1942, ”Törkeää” (pääkirjoitus).

[S]urullista ja tympäisevää on lukea suomalaisistakin lehdistä valitteluja mokoimien vehkeilijöitten kohtalon vuoksi, jokaisessa sotaa käyvässä maassa rangaistaan vakoilua harjoittavat henkilöt ankarasti. On kerrassaan mahdotonta ja nurjaa, että sotaa käyvän Suomen lehdistö esimerkiksi Suomen Sosiaalidemokraatti – eräistä ruotsalaislehdistä puhumattakaan – julkeaa valitella näiden juutalaisten kohtaloa.

Ajan Suunnassa kumottiin jyrkästi väitteet turvapaikkaoikeuden periaatteiden rikkomisesta ja juutalaisten luovuttaminen Saksan pyynnöstä.¹⁸⁰ Ajan Suunnan mukaan juutalaisen vaikutusvallan alainen lehdistö väitti perättömästi, että juutalaiset olisi luovutettu Saksasta esitetyn vaatimuksen seurauksena. Lehden mukaan jokainen käsittää väitteen olevan ilman muuta perätön, ”kun tietää, ettei kansallissosialistinen Saksa ole suinkaan pyrkinyt keräämään maahansa maailman juutalaisia.”¹⁸¹

Holmilan (2010, 196) mukaan Suomessa tiedettiin, miten saksalaiset kohtelivat juutalaisia, vaikka hän oletettavasti tarkoittaa Suomen virkamieskuntaa ja esimerkiksi Valpoa, oli esimerkiksi Ajan Suunnan toimituskunta todennäköisesti jo tässä vaiheessa kuullut huhuja juutalaisten kohtalosta Saksassa. Ajan Suunnassa pidettiin Suomen vihollisen kanssa vehkeilleiden juutalaisten luovuttamista oikeutettuna. Juutalaispolitiikan perusteluna esitettiin bolševismmin vastaiseen rintamaan vihamielisesti suhtautuneiden juutalaispakolaisten aiheuttama vaara yhteiskunnalle. Ajan Suunnan pääkirjoituksessa kritisoitiin marxilaislehdistöä, jonka mukaan rikollisia juutalaisia olisi pitänyt rangaista Suomessa. Lehden mukaan juutalaiset olisivat vapauduttuaan todennäköisesti jatkaneet rikollista vehkeilyään.¹⁸²

Huhtikuussa 1943 vajaa kaksikymmentä työpalvelua Suursaassa suorittanutta juutalaista siirrettiin Jokoiisiin maanviljelystöihin. Samoihin aikoihin muutamille juutalaisille myönnettiin Suomen kansalaisoikeudet. Sensuuriviranomaiset antoivat ohjeen huhtikuun alussa 1943, jonka tarkoitus oli estää Suomen kansalaiseksi hyväksytyjen juutalaisten solvaaminen.¹⁸³ Kansalaisoikeuksien myöntäminen juutalaisille Suomessa aiheutti keskustelua kaikkiaan kuudessa Ajan Suunnan lehtikirjoituksessa vuosina 1938, 1941–1943. Ilman sensuuriviran-

¹⁸⁰AS 11.12.1942, ”Ruotsalaisia lehtivalheita oiotaan Juutalaisia pakolaisia ei ole vaadittu luovutettaviksi vain vakoilijat ja kavaltajat karkotettu” (kommentari); AS 12.12.1942, ”Katsauksia” (artikkeli); Holmila 2010, 200.

¹⁸¹AS 11.12.1942, ”Törkeää” (pääkirjoitus).

¹⁸²AS 17.12.1942, ”Neljä juutalaista” (pääkirjoitus); AS 10.4.1943, ”Juutalaisia koskeva eduskuntakysely” (pääkirjoitus); Holmila 2010, 196.

¹⁸³Vilkuna 1962, 92; Suominen 1979, 225; Rautkallio 1985, 213, 220; Torvinen 1989, 154.

omaisten määräystä, aihetta olisi käsitelty todennäköisesti huomattavasti enemmän.

Ajan Suunnan kerrottiin, että ulkopuolelta esitettyjen toivomusten seurauksena aiottiin Suomessa muuttaa valtiovallan suhtautumista täällä oleskeleviin juutalaisiin ja antaa osalle heistä Suomen kansalaisoikeudet, mikä IKL:n mielestä vahingoittaa Suomen turvallisuutta sodan aikana. IKL esitti huhtikuun 1943 alussa hallitukselle kysymyksen. Se tiedusteli aikooko hallitus, aiemmasta kannastaan poiketen myöntää kansalaisoikeuksia juutalaisille ja lieventää juutalaispakolaisia koskevia määräyksiä. Lisäksi IKL peräsi hallitukselta syitä, jotka pakottavat sen luopumaan tähän saakka noudatetusta juutalaispolitiikasta.¹⁸⁴

Muutaman viikon kuluttua Ajan Suunnassa kerrottiin lukijalle hallituksen vastauksesta IKL:n esittämään kyselyyn. Vastauksen mukaan presidentti oli myöntänyt kansalaisoikeudet kahdeksalle juutalaiselle ja hallitus aikoo soveltaa jatkossa niin juutalais- kuin muihinkin pakolaisiin kansainvälisiä turvapaikkaoikeutta koskevia periaatteita. Vastauksessa todettiin, että juutalaispakolaisten joukossa olevan sotaa käyvään Suomeen vihamielisesti suhtautuvia aineksia, joita hallituksen mukaan oli pidettävä jatkuvasti silmällä, mutta heidän kohtelunsa ei saanut olla ankarampaa kuin mitä maan turvallisuus edellytti. Ajan Suunnassa kritisoitiin sisäministerin antamaa vastausta. Esimerkiksi Bruno A. Salmialan mukaan hallitus ei ollut vastannut tyhjentävästi kaikkiin IKL:n esittämiin kysymyksiin.¹⁸⁵

Syksyllä 1943 Hauholle ja Lammille sijoitetut juutalaispakolaiset saivat halutessaan siirtyä takaisin kaupunkiin. Samaan aikaan lopetettiin myös Jokioisten työpalveluleiri. Kevään ja kesän 1944 mittaan Ruotsi antoi maahantuloluvan Suomessa oleskelleille juutalaispakolaisille. Ajan Suunnassa tästä kirjoitettiin tyytyväisenä otsikolla, ”Kekkonen juutalaisista päästään vihdoinkin!”. Lehden juutalasiin kohdistuvalle retoriikalle tyypillisesti mainittiin ympäripyöreästi maassa kuudetta vuotta oleskelleista juutalaispakolaisista olleen ”monenlaista haittaa”. Lehtikirjoituksessa

¹⁸⁴AS 3.4.1943, ”Rikollisia ja vaarallisia juutalaispakolaisia Suomen kansalaisiksi ’Maan ulkopuolelta esitetyt toivomukset’ puuhan taustana – IKL kyselee hallitukselta. (artikkeli).

¹⁸⁵AS 20.4.1934, ”Hallituksen vastaus juutalaispakolaiskyselyyn jaettiin tänään eduskunnalle” (artikkeli); AS 21.4.1943, Bruno A. Salmiala, ”Hallituksen vastaus juutalaispakolaiskyselyyn”(kolumni).

korostettiin, etteivät Suomen viranomaiset ole painostaneet juutalaispakolaisia sen enempää lähtemään kuin jäämäänkään.¹⁸⁶

Suomi ei koskaan ottanut juutalaisvastaisuutta viralliseksi politiikakseen. Suomalaisen yhteiskunnan juutalaisvastaisia toimia olivat pakolaispolitiikan tiukentaminen vuonna 1938 ja juutalaispakolaisten luovutus vuonna 1942. Kansallissosialistisen Saksan juutalaisvastainen propaganda ei saanut laajaa kannatusta Suomessa, mutta se ruokki piileviä epäluuloja ja vihamielisyyttä juutalaisia kohtaan Suomessa. Valtaosaa suomalaisista juutalaisuuden vastustaminen ei kiinnostanut lainkaan.¹⁸⁷ Ajan Suunnassa pakolaisiin kohdistunutta juutalaisvastaisuutta ei peitelty. Juutalaispakolaiset yhdistettiin kielteisiin mielikuviin, mutta jätettiin konkreettisesti yksilöimättä mitä pahaa juutalaiset olivat todella tehneet. Lehdessä juutalaisten joutumista pakolaisiksi pidettiin heidän omana syynä, hämäräperäisten tekojen seurauksena, joita ei tietenkään yksilöity.¹⁸⁸

Ajan Suunnassa julkaistu juutalaisvastainen propagandaa jäljitteli Saksasta kopioitua poliittisen puheen mallia.¹⁸⁹ Lehden kirjoittelussa Suomen osalta käytettiin termejä 'antisemiitti', 'juutalaisvihollinen', 'juutalaisvastaisuus' kaikkiaan viidessä lehtikirjoituksessa. Lisäksi yhdessä lehtikirjoituksessa käsiteltiin vastenmielisyyttä juutalaisia kohtaan. Suomen osalta juutalaispakolaisia nimitettiin 'muukalaisiksi' lehden kahdessa kirjoituksessa vuonna 1943, 'epämieluisiksi' tai 'epätervetulleiksi' tai 'kutsumattomiksi vieraisiksi' yhteensä kolmessa lehtikirjoituksessa vuosina 1938 ja 1941. Juutalaispakolaisten maahan tuloa kuvattiin seitsemässä lehtikirjoituksessa seuraavilla asenteellisesti väritetyillä termeillä 'maahanhyökkäys', 'juutalaisten pesiytyminen', 'juutalaisten importeeraaminen' ja 'tulviminen Suomeen' vuosina 1938–1939 ja 1941–1942. Lisäksi yhdessä lehtikirjoituksessa väitettiin vuonna 1938, että Suomesta tehtäisiin juutalaispakolaisten siirtola.

Ajan Suunnan mukaan Suomeen tulleet juutalaispakolaiset olivat laadultaan "muiden maiden huonointa". Väkeä, joka ei laatunsa vuoksi ollut tervetullutta tänne taikka tuskin mihinkään muuallekaan.¹⁹⁰ Kaikkiaan viidessä lehtikirjoituksessa

¹⁸⁶AS 16.5.1944, "Kekkonen juutalaisista päästään vihdoinkin!" (artikkeli); Suominen 1979, 226; Rautkallio 1985, 213, 220; Torvinen 1989, 155–156.

¹⁸⁷Hanski 2006b, 400, 413; Muir 2013, 52–53.

¹⁸⁸Ks. esim. AS 11.9.1938, Helsingiläinen asianajaja, "Sana on vapaa, Juutalaispakolaiset. Harhaan johdettua myötätuntoa" (yleisönosastokirjoitus).

¹⁸⁹Hanski 2006b, 413.

¹⁹⁰AS 14.8.1938, "Juutalaisemigrantteja tulvii Suomeen..." (artikkeli); AS 25.6.1942, Mauri, "Päiväkirjanpoimintoja" (pakina).

tuksessa vuosina 1938, 1942–1943 viitattiin Suomeen saapuneiden pakolaisten olleen erityisen epäkelpoja. Juutalaiset yhdistettiin lehdessä yleismaailmallisiin kielteisiin stereotypioihin. Heitä pidettiin bolševikkeina, joiden oletettiin pyrkivän liikealalle, jotta pääsevät keinottelemaan ja pettämään ei-juutalaisia.¹⁹¹

Lukijaa peloteltiin uhkakuvilla. Juutalaisten uskoteltiin olevan mukana toiminnassa, joka tähtää länsimaiden tuhoon. Juutalaisten väitettiin olevan bolševismen johtavien voimien takana ja heidän päästämisenä Suomeen uskottiin johtavan onnettomuuksiin. Ajan Suunnan mukaan historia on opettanut, että kansat, jotka ottavat juutalaisia joukoittain keskuuteensa kaivavat omaa hautaansa ottamalla ruttotaudin keskuuteensa. Lehdessä vihjattiin juutalaispakolaisten olevan osa juutalaisten maailmanherruussuunnitelmaa, sillä he eivät pyri Neuvostoliittoon, joka oli jo juutalaisten vallassa.¹⁹²

¹⁹¹Ks. esim. AS 18.8.1938, "Ei asia ole tällä selvä" (pääkirjoitus).

¹⁹²AS 11.2.1938, "Suomi ja - Juudaan heimo" (pääkirjoitus); AS 14.8.1938, "Juutalaisemi-grantteja tulvii Suomeen..." (artikkeli); AS 10.12.1938, Asiantuntija, "Sana on vapaa. Juutalaisia pyrkii Suomeen!" (yleisönosastokirjoitus); Ks. myös Salomaa 2013, 85.

4 MODERNI JUUTALAISVASTAISUUS

Juutalaisvastaisuuden historiasta kehitettyjen mallien perusteella juutalaisvastaisuuden taustalla voidaan nähdä uskonnollisia, khimairalaisia eli harhamallisia, ksenofobisia sekä juutalaisten rotuominaisuuksiin pohjaavia syitä. Uskonnolliset syyt juutalaisvastaisuuden taustalla vaihtuivat vuosisatojen kuluessa harhamallisiin, joille oli tyypillistä juutalaisten syyttäminen kollektiivisesti mitä kummallisimmista asioista. Ksenofobisessa mallissa juutalaisvastaisuutta on selitetty juutalaisten jättäytymisellä tapoineen ja uskomuksineen yhteisön ulkopuoliseksi, omaksi ryhmäkseen.¹⁹³

1800–1900 -lukujen taitteesta eteenpäin rotupohjainen juutalaisvastaisuus sai yhä enemmän kannatusta ennen kaikkea Saksassa, jossa sen suosio lisääntyi merkittävästi vuoden 1918 jälkeen. Moderni antisemitismi huipentui kansallissosialistisessa Saksassa 1930–1940 luvuilla. Sen keskeinen periaate juutalaisen rodun vähempiarvoisuus, mutta siihen liitettiin elementtejä kaikista juutalaisvastaisuuden selitysmalleista.¹⁹⁴

Kristinusko on miltei läpi ajanlaskun vahvistanut juutalaisuuteen liitettyjä stereotyyppioita sekä kehittänyt juutalaisvastaista lainsäädäntöä, jonka seurauksena juutalaisvastaisuudesta tuli vähitellen osaksi eurooppalaista kulttuuriperintöä. Kristinuskon vaikutusta modernin antisemitismin taustalla ei voi vähätellä. Moderni antisemitismi tukeutui ensisijaisesti Martti Lutherin (1493–1546)¹⁹⁵ luomaan perustaan. Lutherin juutalaiskuvasta kopioitiin lähes sellaisenaan miltei kaikki ne stereotyyppit, joita kansallissosialistit käyttivät propagandassaan. Lutherin näkemyksen mukaan maailmanherruutta tavoittelevat juutalaiset, olivat työtä vieroksuvia riistäjiä, ihmiskunnan vitsaus, josta oli päästävä eroon.¹⁹⁶

Yllättävää kyllä, Martti Luther yhdistettiin juutalaisein ainoastaan yhdeksässä Ajan Suunnan lehtikirjoituksessa. Tammikuussa 1937 Ajan Suunnassa lainattiin Lutherin teosta *Juutalaisista ja heidän valheistaan* (1542), todeten Lutherin määritelleen juutalaiset valehtelijoiksi, myrkyllisiksi kyykäärmeiksi sekä paatuneiksi

¹⁹³Harviainen 1998a, 210; Hanski 2006b, 9, 11–12, 28; Kuparinen 2008, 49, 50, 63, 69–70.

¹⁹⁴Jokisalo 1996, 132; Röhr 1996, 107; Hanski 2006b, 29.

¹⁹⁵Martti Luther (1483–1546) julkaisi neljä juutalaisvastaista pamflettia, *Wider die sabbather an einen guten Freund* ilmestyi vuonna 1538. Viisi vuotta myöhemmin ilmestyivät, *Von den letzten Worten Davids, Vom Schem Hamphoras und dem Geschlecht Cristi* sekä näistä tunnetuin *Von den Jüden und ihren Lügen*. Kuparinen 1999, 102–103.

¹⁹⁶Jokisalo 1996, 123–124, 126, 132; Myllykoski–Lundgren 2005, 248–249 255, 258, 260, 314; Hanski 2006b, 29; Kuparinen 2008, 49, 50, 63.

ja kirotuiksi paholaisen lapsiksi, joiden tavoitteena on vuosisatoja ollut vain vahingoittaminen ja tuhoaminen. Ajan Suunnan mukaan tämä oli ”varsin väkevää ja ’luterilaista’ puhetta”, mutta kirjoittajan mukaan totuus oli aina karvas ja Lutherilla oli tälle tuomiolle ”monia perusteluja”.¹⁹⁷

Rotuantisemitismi teki juutalaisista syntipukin. Heitä pidettiin yleisselityksenä kaikelle epäoikeudenmukaisuudelle ja pahuuden ruumiillistumana. Demokratia, liberalismi, kapitalismi, marxilainen sosialismi ja työväenliikkeen johtajat yhdistettiin juutalaisten valtapyrkimyksiin, puhumattakaan Venäjän vallankumouksesta ja bolševismista. Kuten Jokisalo (1996, 133–134) osuvasti totesi, juutalaisuusvastaisuus toimi ”kittinä”, jolla kaikki kansallissocialismin viholliset yhdistettiin. Oli vain yksi vihollinen, taustavaikuttaja, kansainvälinen juutalaisuus, jonka tavoite oli maailmanherruus.¹⁹⁸

4.1 Saksan juutalaisvainot

Hitlerin noustessa valtaan Saksan väestöstä alle prosentti oli juutalaisia. He olivat vähemmistö, jotka työskentelivät, pankkiireina, pörssimeklareina, lääkäreinä ja lakimiehinä. Juutalaiset olivat merkittävästi edustettuina myös kulttuurielämässä. Tosin juutalaiset olivat jo Weimarin tasavallan aikana osittain eristetyssä asemassa. Muun muassa osa seurapiireistä oli sulkenut ovensa juutalaisilta, juutalaisten liikkeitä vältettiin ja juutalaisten työttömyys kasvoi.¹⁹⁹

Maaliskuussa 1933 Ajan Suunnassa kerrottiin Saksassa tapahtuneiksi väitetyistä juutalaisvainoista, todeten väitteet perättömiksi Saksassa asian tiimoilta toimitetun virallisen tutkimuksen perusteella. Tutkimuksessa oli havaittu viitteitä aiemmin, lyhyehkön ajan kuluessa tapahtuneista juutalaisten pahoinpitelyistä.²⁰⁰ Jo ennen hallituksen virallista boikottimääräystä juutalaisliikkeissä asioiminen saattoi olla jopa vaarallista. Esimerkiksi Wernigerodessa SA sulki kaikki juutalaisten liikkeet ja pidätti niiden johtajat sekä varustivat liikkeiden nimikyltit tekstillä: ”Suljettu siksi kunnes kansainvälinen juutalaisuus on lopettanut taistelunsa heräävää Saksaa vastaan.” Berliinissä ja Chemnitzinkissä kansallissosialistinen toimintakomitea päätti, että kaikki juutalaisten liikkeissä asioineet kuva-

¹⁹⁷AS 4.1.1937, ”Kolmella lauseella”.

¹⁹⁸Jokisalo 1996, 103–104, 129, 131–134; Röhr 1996, 92, 104–106, 112.

¹⁹⁹Kuparinen 2008, 226; Valentin 1937, 37.

²⁰⁰AS 26.3.1933, ”USA:n hallitus ei puutu asiaan”; AS 27.3.1933, ”Juutalaisprovokaatiota”.

taan ja kuvat sekä henkilöiden nimet julkaistaan elokuvateattereissa ja sanomalehdissä.²⁰¹

Juutalaisten poistaminen nopeasti kokonaan elinkeinoelämästä olisi aiheuttanut sekasorron. Kansallissosialistien johto päätyi organisoimaan yksipäiväisen boikotin juutalaisten omistamia pikkuyrityksiä, juutalaisia asianajajia ja lääkäreitä vastaan huhtikuun ensimmäisenä päivänä vuonna 1933. Ajan Suunnan mukaan boikotti toteutettiin raudanlujalla kurilla, ilman lain rikkomista ja niin ettei kehtää uhattu väkivallalla. Boikotin seurauksena useimmat juutalaiset liikkeet suljettiin, lukuun ottamatta muutamia pieniä liikkeitä, joiden ulkopuolella varvioineet kansallissosialistit estivät asiakkaiden pääsyn liikkeisiin.²⁰²

Virallisesti kyseessä oli vastaboikotti juutalaisvainojen ulkomailla käynnistämille saksalaisten tuotteiden boikoteille. Kansallissosialistien käyttämiä veruketta mukaillen Ajan Suunnassa julistettiin boikotin olevan vastalause kansainvälisen juutalaisuuden uhkauksille ja johtuvan juutalaisten ulkomailla levittämistä juutalaisten pahoinpitelyjä koskevista virheellisistä tiedoista. Ajan Suunnassa referoitiin Hitlerin selvitystä, jonka mukaan virallisella boikotilla saatiin estetyksi kansan omavaltainen juutalaisvastainen toiminta. Kansallissosialistit saavuttivat boikotilla useita tavoitteita. Se leimasi juutalaiset liikkeet, lääkärit ja asianajajat. Samalla ilmaistiin maailmalle juutalaisten elinkeinonharjoittajien syrjintä Saksassa virallisesti päättyneeksi. Epävirallisesti juutalaisvastainen agitaatio sekä boikotointi jatkuivat, entiseen tapaan.²⁰³

Huhtikuussa vuonna 1933 säädettiin virkamieslaki, jonka arjalaispykälän perusteella juutalaiset erotettiin valtion ja yliopiston viroista sekä otettiin käyttöön kiintiöt ei-arjalaisille koululaisille ja ylioppilaille. Elo- ja syyskuussa 1934 Ajan Suunnassa kerrottiin juutalaisten joukkopaosta Saksasta. Vuonna 1935 säädettiin joukko lakeja oikeuttamaan Saksan juutalaisvastaisia toimenpiteitä. Juutalaiset vapautettiin asevelvollisuudesta. Valtion viroissa ei saanut enää tästä

²⁰¹AS 31.3.1933, "Kaikkiällä Saksassa on levollista" (uutinen); Ks. myös Valentin 1937, 46–47.

²⁰²AS 1.4.1933, "Juutalaisboikotti Saksassa kestää aluksi tämän päivän ja toteutetaan täydellä voimalla ja ankaralla kurilla" (uutinen); Ks. myös Valentin 1937, 42, 46–47.

²⁰³AS 28.3.1933, "Juutalaisvastainen taistelu Saksassa perustuu kansalliseen vaatimukseen, että vain saksalainen rotu ja veri oikeuttavat virkoihin ja ammatteihin valtakunnassa" (uutinen); AS 30.3.1933, "Juutalaisten kiihotustaistelu Saksaa vastaan jatkuu" (artikkeli); AS 31.3.1933, "Kaikkiällä Saksassa on levollista" (uutinen); AS 1.4.1933, "Juutalaisboikotti Saksassa kestää aluksi tämän päivän ja toteutetaan täydellä voimalla ja ankaralla kurilla" (uutinen); AS 3.4.1933, "Juutalaisboikotti oli kansan valtava mielenilmaisu kansallisen työn ja toiminnan puolesta" (uutinen); Ks. myös Valentin 1937, 49; Kuparinen 2008, 227–228.

eteenpäin toimia henkilöitä, jotka olivat naimisissa ei-arjalaisen kanssa. Toiminta elokuva-alalla sallittiin vain arjalaisille ja jopa kaikkien ulkomaisten elokuvien, joiden tekemiseen oli liittynyt juutalaisia, esittäminen kiellettiin. Lopetettaviksi säädettiin ei-arjalaisten ja heidän leskiensä eläkkeet, sekä peruttiin kansallisoikeudet ne Saksan keisarikunnan vallankumouksen jälkeen saaneilta juutalaisilta.²⁰⁴

Syyskuussa 1935 Ajan Suunta julkaisi katkelmia Hitlerin puheesta Nürnbergin valtiopäiviltä, joissa kerrottiin muun muassa lain hyväksymisestä saksalaisen veren ja kunnian suojelemiseksi sekä²⁰⁵ laista valtakunnankansalaisuudesta. Ajan Suunnassa ei kerrottu lain poistavan juutalaisten kansallisoikeudet. Valtiopäiväistunnon jälkeen pitämässään puheessa Hitler kuvasi uusien lakien merkitystä:²⁰⁶

[L]akien avulla käy mahdolliseksi aikaansaada siedettävät olosuhteet saksalaisten ja Saksassa asuvien juutalaisten kesken. [Hitler korosti] juutalaiset ovat nyt saaneet tilaisuuden elää Saksassa omaa elämäänsä kaikilla aloilla.

Ajan Suunnassa miedosti uutisoidut Nürnbergin lait sulkiivat juutalaiset saksalaisen yhteiskunnan ulkopuolelle.²⁰⁷

Heinäkuussa 1935 Ajan Suunnassa uutisoitiin juutalaisvastaisista mielenosoituksista ja mellakoista arjalaisten ja juutalaisten välillä, joiden seurauksena poliisi otti suuren joukon juutalaisia ”n.s. suojeluvankeuteen”.²⁰⁸ Saksan kansalaissozialistisen puolueen jäseniä koskevien juutalaisvastaisten määräysten noudattamisesta perusteltiin Ajan Suunnassa sillä, että puolueen täytyi tehdä uhrauksia taistelllessaan juutalaisen hengen herruutta vastaan, sillä muutoin tämä henki tuhoaisi kansakunnan.²⁰⁹

Marraskuun 9. ja 10. päivän välisenä niin sanottuna kristalliyönä SS, SA ja gestapo sytyttivät systemaattisesti synagogia palamaan, tuhosivat juutalaisliikkei-

²⁰⁴AS 26.4.1933, ”Saksan korkeakoulut” (uutinen); AS 22.8.1934, ”70 000 juutalaista paennut Saksasta...” (uutinen); AS 4.9.1934, ”Juutalaiset Emigrantit” (uutinen); Ks. myös Valentin 1937, 43–45; Torvinen 1989, 117; Benz 1995, 27; Jokisalo 1996, 114–116; Kuparinen 2008, 229–230.

²⁰⁵AS 16.9.1935, ”Saksaa johtaa ehdoton rauhan tahto.” (Hitlerin puhe); Ks. myös AS 29.9.1933, ”Saksan rikoslaki uudistetaan kansallissosialistisessa hengessä” (artikkeli).

²⁰⁶AS 19.6.1935, ”Juutalaiset Saksassa” (Hitlerin puhe).

²⁰⁷Torvinen 1989, 117; Isaksson–Jokisalo 2005, 146–147.

²⁰⁸AS 20.7.1935, ”Juutalaismellakoita eilisiltanakin Berliinissä”; KS myös AS 16.7.1935, ”Väkivaltaista puhdistelua Berliinin juutalaisten huvittelupaikoissa” (uutinen).

²⁰⁹AS 4.9.1934, ”Taistelu Saksassa juutalaisen hengen tuhoamiseksi” (kolumni).

tä, pahoinpitelivät ja kuljettivat noin 30 000 juutalaista keskitysleireihin. Vuosien 1933–1938 juutalaisvastaiset toimenpiteet eivät kohdistuneet juutalaisten omistamiin teollisuusyrityksiin, tavarataloihin tai pankkeihin. Kristalliyön jälkeen kaikki juutalaisten omaisuus joutui arjalaistamisen nimissä suoritetun ryöstön kohteeksi.²¹⁰

Kansallissosialistien mukaan yön tapahtumat olivat rangaistus, Saksan lähetystön virkailijan murhasta. Ampuja oli 17-vuotias juutalainen, jonka vanhemmat oli karkotettu Puolaan. Ajan Suunnassa lainattiin propagandaministeri Goebelsin puhetta, jossa kerrottiin Saksan kansan oikeutetun suuttumuksen aiheuttaneen kustotoimenpiteitä juutalaisten rakennusten ja liikkeiden hävityksenä. Muutaman päivän kuluttua Ajan Suunnassa kerrottiin murhan seurauksena juutalaisille langettavasta miljardin saksanmarkan yhteissakosta sekä juutalaisvastaisten toimenpiteiden kiristymisestä.²¹¹ Lehdessä ei esiintynyt esimerkiksi kristalliyön tapahtuminen osalta mielipidekirjoituksia. Samansuuntaisen havainnon on tehnyt myös Taimi Torvinen²¹².

Joulukuussa 1938 Ajan Suunnassa uutisoitiin Saksan juutalaisvastaisten toimenpiteiden saavuttaneen tarkoituksensa ja että suoritetut toimenpiteet ovat ajaneet myös juutalaisten etua. Uutisen mukaan uusia ja juutalaisvastaisia määräyksiä ei tulla enää antamaan.²¹³ Tämän jälkeen Ajan Suunnassa ei enää juuri kerrottu Saksan juutalaisvastaisista toimenpiteistä. Tähän vaikutti osaltaan Saksan halu salata mahdollisimman pitkään, mitä juutalaiskysymyksen lopullinen ratkaisu piti sisällään. Osaltaan aiheen vähäiseen käsittelyyn vaikutti sensuuri suorasti tai epäsuorasti itsesensuurina.

²¹⁰Torvinen 1984, 18; Jokisalo 1996, 140–141.

²¹¹AS 8.11.1938, "Puolan juutalainen haavoittanut vaarallisesti Saksan lähetystösihteeriä Pariisissa" (uutinen); AS 9.11.1938, "Murhayritys Pariisin-suurlähetystössä lisää juutalaisvastaista mielialaa Saksassa" (kommentaari); AS 10.11.1938 "Suurlähetysneuvos von Rath kuoli eilen juutalaisen attentaatin uhrina" (uutinen); AS 11.11.1938, "Synagogat ja juutalaisliikkeet tuhon omina kaikkialla Saksassa..." (artikkeli); AS 12.11.1938, "Juutalaiskysymys vaatii kerran yhteistä ratkaisua" (artikkeli); AS 13.11.1938, "Juutalaiset syrjäytetään Saksan talouselämästä, Miljaardin saksanmarkan yhteissakko Pariisin verityön johdosta" (artikkeli); Suominen 1979, 37.

²¹²Torvinen 1984, 117.

²¹³AS 13.12.1938, "ULKOMAAT, Uusia juutalaisvastaisia määräyksiä ei Saksassa ole tulossa" (uutinen).

4.2 Vahva usko Saksaan

Yksi Saksan juutalaisvastaiselle propagandalle tyypillisistä väitteistä oli juutalaisten syyttäminen Saksan tappiosta ensimmäisessä maailmansodassa. Käsitys syötettiin Ajan Suunnan lukijoille, samalla todisteltiin juutalaisten hyökänneen Saksa vastaan poliittisella ja taloudellisella rintamalla. Lehdessä juutalaisten väitettiin käyttäneen Saksan alistamisessa hyväkseen kansainvälisiä järjestöjä, marxilaisia, rahamahtiaan sekä valtaamiaan propaganda-välineitä. Ajan Suunnan mukaan juutalaiset olivat hankkiutuneet Saksassa keskeisiin aseisiin, joista he pystyivät muokkaamaan ihmisten mielipiteitä.²¹⁴ Tapani Tarkan mukaan juutalaiset usuttivat,²¹⁵

kansalaisia toisiaan vastaan ja saksalaisten hukatessa voimiaan keskinäiseen riitaan, tappeluun ja epäsopuun, [juutalaiset] kiersivät killinkejä liiveihinsä, niin että kilisi. Ah, miten olivat siellä hyvät ajat, ja 'maailmanvallankumous', mikä merkitsee koko maailman joutumista juutalaisten herruuteen, edistyi nopein askelin!

Ajan Suunnassa väitettiin juutalaisuuden saaneen aikaan Saksassa taloudellisen luhistumistilan ja kymmenien miljoonien työttömyyden ennen kuin kansallissosialismi lopetti juutalaisten kauhistuttavan hajotus ja mädätystyön.²¹⁶ Tapani Tarkka teki näkemyksensä selväksi useissa vuosina 1936–1937 ilmestyneissä pakinoissaan. Hänen mielestään, Hitler pelasti Euroopan juutalaisilta.²¹⁷ Ajan Suunnan mukaan Eurooppa olisi ollut tuhoon tuomittu, ilman Saksan kansallissosialistista vallankumousta, mikä esti juutalaisten maailmanvallankumouksen vyörymisen yli Euroopan.²¹⁸

Suomen Saksan ihailu ja saksalaismielisyys ulottuu kauaksi, aikaan ennen Hitlerin valtaannousua. Toisen maailmansodan aikana Suomi oli Saksalle strategisesti tärkeä, mikä heijastui jatkosodan aikana maassa oleskelleiden saksalais-

²¹⁴AS 29.9.1933, Juutalaisen rahamahdin salainen sota Saksa vastaan...” (kolumni); AS 25.3.1937, Tapani Tarkka, ”Tarkkailijan tähtäimestä” (pakina); AS 7.6.1941, ”Juutalaisten henkinen myrkyntylvö”(reportaasi); AS 8.10.1943, ”Tanskan juutalaisselkkaus” (pääkirjoitus); Ks. myös AS 2.10.1943, ”Juutalaisten tavoitteet nykysodassa, Eurooppa yritetään alistaa bolshevismiin” (kolumni).

²¹⁵AS 25.3.1937, Tapani Tarkka, ”Tarkkailijan tähtäimestä” (pakina).

²¹⁶AS 8.10.1943, Toivo A. Karanko, ”Tanskan juutalaisten kohtalo” (kommentaari); AS 31.1.1944, ”Euroopan vaihtoehto: Saksan voitto tai bolševismi...” (kolumni).

²¹⁷AS 10.9.1936, Tapani Tarkka, ”Tarkkailijan tähtäimestä” (pakina); AS 15.9.1936, Tapani Tarkka, ”Tarkkailijan tähtäimestä, Lipilaarit” (pakina); AS 25.3.1937, Tapani Tarkka, ”Tarkkailijan tähtäimestä” (pakina).

²¹⁸AS 25.3.1937, Tapani Tarkka, ”Tarkkailijan tähtäimestä” (pakina); AS 31.1.1944, ”Euroopan vaihtoehto: Saksan voitto tai bolševismi...” (kolumni); Ks. myös Jokipii 1994, 16.

joukkojen toimintatapoihin. Suomalaiset eivät olleet tavanneet mielivaltaisia ja epäinhimillisen julmia saksalaisia, jonka vuoksi Suomeen tulleet tiedot saksalaisten julmuudesta leimattiin aluksi liittoutuneiden propagandaksi.²¹⁹ Ajan Suunnan kirjoituksissa otettiin selkeästi puolusteleva, ymmärtäväinen ja jopa myönteinen kanta Saksan juutalaisvastaisiin toimiin. Ihailevaan sävyyn kerrottiin Hitleristä pelastamassa maailman juutalaisten valtaannousulta.

Ajan Suunnan mukaan kansallissosialistit tiesivät, kuinka vaarallisia juutalaiset "loiseläjät" olivat, jonka vuoksi heidän poliittisen taistelunsa tärkein tehtävä oli juutalaiskysymyksen ratkaiseminen.²²⁰ Mikä käytännössä tarkoitti, "hajottavan, mädättävän ja rikollisen juutalaisuuden eristämistä ja eliminoimista valtiollisesta, yhteiskunnallisesta, taloudellisesta ja sivistyksellisestä elämästä."²²¹

Kansallissosialistinen johto toteutti juutalaisvastaista ohjelmaansa alkuperäistä suunnitelmaa maltillisemmin, osin sen ulkomailla saaman negatiivisen huomion vuoksi. Ajan Suunnan mukaan Saksa oli saanut "peräsimeensä miehen, joka tietää, mitä hän tahtoo". "Maailma kirkuu", sillä se pelkää Hitlerin valtaannousun ja saksan kasvavan mahdin vaarantavan oman etunsa, jonka vuoksi Saksaa syyttiin valheellisesti epäinhimillisyydestä, kommunistien, juutalaisten ja valtiollisten vankien sortamisesta ja kiduttamisesta.²²²

Muutamaa kuukautta myöhemmin Ajan Suunnassa julkaistussa matkakertomuksessa, ei enää väitetty Saksan juutalaisvastaisia toimenpiteitä pelokkaiden panetteluksi, vaan Saksan taistelua juutalaisuutta vastaan pidettiin oikeutettuna ja kaikin puolin ymmärrettävänä. Esimerkiksi Ajan Suunnassa todettiin: "Salisimmeko me, että jotkut piirit kokoaisivat suunnattomia omaisuuksia ja ratkaisevan vaikutusvallan, jota käytettäisiin meidän omaa kansaamme vastaan?". Lehdessä kiistettiin täysin, että juutalaisvastaisuus olisi Saksassa kansalliskiihkoista vainoa, vaan kyseessä oli saksalaisten varjeleminen juutalaiselta henkisesti myrkyiltä.²²³

Ajan Suunnassa huhtikuussa 1934 julkaistun Olavi Alhaisen kirjoituksen mukaan kansallissosialistien juutalaisvastaisten toimenpiteet eivät johtuneet juuta-

²¹⁹Jokisipilä 2005, 23–24; Jokisipilä–Könönen 2013, 172, 478, 497.

²²⁰AS 2.10.1943, "Juutalaisten tavoitteet nyky sodassa, Eurooppa yritetään alistaa bolshevismiin" (kolumni).

²²¹AS 8.10.1943, Toivo A. Karanko, "Tanskan juutalaisten kohtalo" (kommentaari).

²²²AS 7.4.1933, "Närkästynyt maailma" (pääkirjoitus); Ks. myös Valentin 1937, 42, 53; Kuparinen 2008, 227; Jokisipilä–Könönen 2013, 541.

²²³AS 8.7.1933, V. V-s, "Uusi saksa luodaan uskonnolliselle pohjalle..." (matkakertomus).

laisten rodusta vaan siitä, että he olivat muiden kansojen vihollisia, jotka pyrkivät hallitsemaan muita kansoja turmelemalla niiden moraalin.²²⁴ Yleensä seikat, joilla lehdessä Saksan juutalaisvastaisia toimenpiteitä perusteltiin, olivat ympäriryöreitä. Välittyi kuva, että juutalaisvastaisten toimien hyväksymisen taustalla Ajan Suunnassa oli tosiseikkojen sijaan usko Saksaan. Esimerkiksi joulukuussa 1938, yleisönosastokirjoituksessa todettiin,²²⁵

[A]ivan varmaan ovat riittävän karvaat kokemukset ja perustellut syyt sanelleet myöskin saksalaisten heidän juutalaisiinsa kohdistuneet toimenpiteet.

Tanskan juutalaisten pidätykset toivat Saksan juutalaiskysymyksen lopullisen ratkaisun ainakin jollakin tasolla suuren yleisön tietoisuuteen herättäen huomiota Suomessakin. Rautkallio (1986, 216) totesi, että Tanskan juutalaisten kohtalosta kerrotun lokakuussa 1943 lehdistössä pääosin kriittiseen sävyyn, toisin kuin IKL:n lehdissä.²²⁶ Toivo A. Karanko kirjoitti Ajan Suuntaan Tanskan tapahtumien jälkeen,²²⁷

Uskomme ja luottamuksemme kansallissosialistisen Saksan historialliseen tehtävään on horjumaton. Jos se horjuisi, niin silloin horjuisi myös se perustus, jolla me nyt seisomme, ja me kieltäisimme ne saavutukset ja voitot, jotka uskollisessa aseveljeydessä mahtavan Saksan armeijan sotilaiden kanssa olemme suurin uhrein itsellemme taistelleet.

Karangon kirjoitus kertoi vankasta uskosta Saksaan, viestien samalla Saksan toimien kyseenalaistamisen vievän pohjaa aseveljeydeltä. Myös Ajan Suunnan pääkirjoituksessa ilmenee vahva usko pidätysten oikeutukseen. Sen mukaan saksalaiset eivät kuljettaisi turhan takia juutalaisia pois Tanskasta. Lehti väitti, ettei ollut mitään syytä sääliä pidätettyjä juutalaisia. Huolimatta siitä, että pidätettyjen joukossa saattoi olla syyttömiä, olivat vihollisen pommit viime aikoina surmanneet Saksassa varmasti enemmän viattomia. Suomalaisilla oli tarpeeksi sääliittäviä omassakin maassa. Pääkirjoituksen lopussa todettiin,²²⁸

Näin ennen kaikkea meidän on ajateltava, koska meidän on tiedettävä, että Saksan taistelun menestymisestä riippuu omankin taistelumme menestyminen, vapautemme pelastuminen.

²²⁴AS 6.4.1934, Olavi Alhainen, "Berliini totaalisisessa sodassa, juutalaiset siirretään itään" (matkakertomus).

²²⁵AS 10.12.1938, Asiantuntija "Sana on vapaa, Juutalaisia pyrkii Suomeen!" (yleisönosastokirjoitus).

²²⁶AS 8.10.1943, "Tanskan juutalaiselkkaus" (pääkirjoitus); Rautkallio 1985, 216.

²²⁷AS 8.10.1943, Toivo A. Karanko, "Tanskan juutalaisten kohtalo" (kommentaari).

²²⁸AS 8.10.1943, "Tanskan juutalaiselkkaus" (pääkirjoitus).

Pääkirjoituksen viimeinen virke oli yllättävä poikkeus Ajan Suunnan paikoin hyvinkin antisemitistisissä kannanotoissa. Toteamus, ”Näin ennen kaikkea meidän on ajateltava” heijasteli, lehden juutalaisvastaisten kirjoitusten olleen kansallissosialisteilta lainattua retoriikkaa. Nyt epäkonkreettisten juutalaisvastaisten kannanottojen kohteena ollut kansainvälinen juutalaisuus konkretisoitui Tanskassa pidätettyihin juutalaisiin, joiden todennäköisesti aavisteltiin päätyvän tuhottaviksi. Juutalaiskysymys kytkeytyi Suomen ja Saksan aseveljeyteen, jonka vuoksi Tanskan tapahtumien kyseenalaistaminen Isänmaallisen kansanliikkeen pää-äänenkannattajassa oli mahdotonta. Kyseessä oli kuitenkin vain yksittäinen kommentti. Esimerkiksi juutalaispakolaisten luovutus Suomesta Saksaan ei aiheuttanut aiemmin minkäänasteista kyseenalaistamista lehdessä ja vielä tammikuussa 1944 Ajan Suunnassa ennustettiin muutamassa vuodessa muiden kansakuntien silmien avautuvan juutalaiskysymykselle ja seuraavan kansallissosialistien esimerkkiä juutalaisvaaran torjumiseksi.²²⁹

4.3 Juutalaisten ”tarpeeton sääliminen”

Jo tammikuussa 1934 Tahvo Liljeblad totesi Ajan Suunnassa juutalaiskysymyksen oikeudenmukaisen ratkaisun olevan yksi vaikeimpia tehtäviä ihmiskunnanhistoriassa.²³⁰ Miltei vuosikymmen myöhemmin Ajan Suunnassa julkaistussa lehtikirjoituksessa todettiin, Hitleriä lainaten, ettei juutalaiskysymystä pystytty enää ratkaisemaan juutalaisuutta tunteenomaisesti vastustaen.²³¹ Kesäkuussa 1942 Mauri pakinassaan kummasteli, että yhä oli kansoja, jotka sietivät ja suojelivat juutalaisuutta keskuudessaan alistuen sen orjuuteen vuosi vuodelta enemmän. Hänen mukaansa myös suomalaiset kärsivät maailmanjuutalaisuuden aikaansaannoksista. Mauri totesi, ettei meillä ollut aihetta, ”sääliä selaista, mikä ei säälistä parane”.²³²

Lehdessä tuomittiin useaan otteeseen juutalaispakolaisten kohtalon surkuttelu. Ajan Suunnan mukaan suomalaisen olisi tullut juutalaisten sijaan murehtia

²²⁹AS 31.1.1944, ”Euroopan vaihtoehto: Saksan voitto tai bolševismi...” (kolumni).

²³⁰AS 22.1.1934, Tahvo Liljeblad, ”Juutalaisuuden apologiaa. Ester Ståhlberg: Katso, unenäkijä tulee...” (kirja-arvostelu).

²³¹AS 2.10.1943, ”Juutalaisten tavoitteet nykysodassa, Eurooppa yritetään alistaa bolshevismiin” (kolumni).

²³²AS 25.6.1942, Mauri, ”Päiväkirjanpoimintoja” (pakina); Ks. Liite 5.

heimopakolaisten kohtaloa. Syyskuun 1938 alussa julkaistussa pääkirjoituksessa kummasteltiin, miksei Suomen sukulaiskansojen kohtalo Neuvostoliitossa hellyttänyt Suomen marxilaisia siinä määrin kuin juutalaispakolaisten kohtalo. Syyskuun puolivälissä yleisönosasto kirjoituksessa todettiin samansuuntaisesti, olevan kummallista, että samanaikaisesti, kun heimoomme kuuluvia karjalaisia ja inkeriläisiä vaeltaa ryöstettynä Neuvostoliitossa, Suomessa säällittiin hotelleissa asuvia juutalaispakolaisia.²³³ Aiheesta kirjoitteluun kannusti myös ministeri Goebbelsin puhe, jossa hän kummasteli juutalaisten säälimistä, kun samanaikaisesti suomensukuisten kansojen kärsimykset Neuvostoliitossa on unohdettiin.²³⁴

Kolmessa luokittelu-ulottuvuuteen Suomi kuuluvassa lehtikirjoituksessa käsiteltiin vuosina 1938 ja 1943, juutalaisia kohtaan tunnettua 'tarpeetonta säälin-tunnetta'. Ajan Suunnan mukaan erityisesti kommunistit ja sosiaalidemokraatit tunsivat erityistä sielunsympatiaa juutalaisia kohtaan, sillä heidän yhteinen oppi-isänsä Karl Marx oli juutalainen.²³⁵ Ajan Suunnassa kerrottiin Suomenkin marxilaislehdistön kirjoittaneen hellyttävässä äänensävyssä juutalaispakolaisista. Ajan Suunnan mukaan tässä tapauksessa säälinkohteet ovat "täysin 'hoivaajiensa' arvon mukaisia".²³⁶

Ajan Suunnassa kritisoitiin lehdistössä perusteettomasti väitetyn Suomen vi-ranomaisten kohdelleen väärin juutalaispakolaisia.²³⁷ Lehdessä kirjoitettiin negatiivisesti juutalaisten 'hyysäämisestä', 'juutalaisrakkaudesta' ja 'juutalaisystävyydestä' vuosina 1939 ja 1943. Luokitusulottuvuudessa muu maailma käsiteltiin 'juutalaisystävyyttä' kahdeksassa lehtikirjoituksessa vuosina 1936, 1938-1939, 1942-1944 sekä juutalaisten 'säälimistä' yhdessä lehtikirjoituksessa vuonna 1938.

Vuonna 1938 Suomen osalta aineistossa viitattiin lainausmerkeissä juutalaispakolaisiin käsitteillä, "'juutalaisparat'", "'juutalaisraukat'", "'riutuneet'", "'onnettoman näköiset'". Luokitusulottuvuudessa muu maailma viitattiin lainausmerkeissä "'sorrettuihin juutalaisparkoihin'" vuonna 1934 ja "'juutalais-

²³³AS 1.9.1938, "Ihmiskunnan häpeätahra" (pääkirjoitus); AS 11.9.1938, Helsinkiläinen asi-anajaja, "Sana on vapaa, Juutalaispakolaiset. Harhaan johdettua myötätuntoa" (yleisönosastokirjoitus).

²³⁴AS 11.9.1938, A.H.-K., "Juutalaisia säällitään, mutta suomensukuisten kansain kärsimykset Venäjällä on unohdettu..." (kirjeenvaihtajalta).

²³⁵AS 27.10.1943, "Sopimatonta juutalaisrakkautta" (pääkirjoitus).

²³⁶AS 13.7.1938, "Uusi vaara pienille mailla - juutalaislaumat" (kommentaari).

²³⁷AS 27.10.1943, "Sopimatonta juutalaisrakkautta" (pääkirjoitus).

raukkoihin” kaksi kertaa vuonna 1938. Saksan osalta juutalaisiin viitattiin lainausmerkeissä käsitteellä ”viattomat juutalaiset” vuonna 1939, juutalaisten viattomuus kyseenalaistettiin myös luokitusulottuvuudessa muu maailma toteamalla juutalaisten olevan, lainausmerkeissä, ”karitsan viaton kansa” vuonna 1941.

Kaikkiaan viidessä Ajan Suunnan lehtikirjoituksissa luokitusulottuvuudessa muu maailma käsiteltiin juutalaisvainoja vuosina 1938–1939, 1944. Lisäksi vuonna 1936 lehdessä todettiin pilkallisesti, että juutalaisia oli ”muutamissa maissa ruvettu syyttää suotta vainoamaan”²³⁸. Vuonna 1937 Ajan Suunnassa julkaistiin lehtikirjoitus otsikolla ”Ei mitään juutalaisvainoa”²³⁹, kyseessä tosin olivat Stalinin puhdistukset. Saksan osalta lehdessä käsiteltiin juutalaisten ”ta-pahtuneiksi väittämiä” juutalaisvainoja neljässä lehtikirjoituksessa vuonna 1933. Kyseessä olivat Saksan juutalaisvastaiset toimenpiteet, kuten pikkuyritysten boikotointi.²⁴⁰ Samaisena vuonna yhdessä lehtikirjoituksessa käsiteltiin ’väitettyä juutalaisten kidutusta’. Näiden lisäksi Saksan osalta juutalaisvainoja käsiteltiin neljässä lehtikirjoituksessa vuonna 1938. Lehdessä todettiin kerran sekä vuonna 1933 että 1938 Saksan ’kieltävän huhut juutalaisvainoista’.

Syyskuussa 1938 Ajan Suunnan mukaan juutalaiskysymyksen ratkaisu näyttäytyi, kansanrintamalaisille noitasapatin kaltaisina vainoina, joissa kansallissosialismi ajoi juutalaisia ”ruoska kädessään”.²⁴¹ Lehden pääkirjoituksessa todettiin, että vaikka uskoisimme edes suurimman osan niistä tiedoista, mitä Saksan juutalaisvainoista levitetään maailmalla, niin siinäkin tapauksessa olisi paisuteltua leimata Saksan juutalaisvastaiset toimenpiteet historiassa vertaa vailla oleviksi ja rinnastaa ne historian julmimpien vainojen vertaiseksi barbariaksi.²⁴²

Elokuussa 1938 Ajan Suunnassa todettiin maamme marxilaisten, samoin kuin eräiden juutalaisen pääoman sitomien porvarillisten lehtien kirjoittaneen viime aikoina suureen ääneen Saksan juutalaisvainoista. Ajan Suunnan mukaan kukaan, joka oli selvillä millaisen juutalaisterrorin saksalaiset elivät ennen Hitlerin valtaannousua, ei ihmettele miksi Saksan juutalaiskysymys on ajautunut nykyiseen pisteeseen. Saksan ”väitettyjen” juutalaisvainojen käsittely

²³⁸AS 5.10.1936, Tapani Tarkka, ”Tarkkailijan tähtäimestä. Sankarillista rauhaa” (pakina).

²³⁹AS 18.6.1937, ”Ei mitään juutalaisvainoa, Venäjän puhdistukset eivät antisemitistisiä” (kommentaari).

²⁴⁰Jokisalo 1996, 138.

²⁴¹AS 2.9.1938, ”Juutalaisista ja Saksan ruumisarkuista” (kolumni).

²⁴²AS 1.9.1938, ”Ihmiskunnan häpeätahra” (pääkirjoitus).

loppui lehdessä jatkosotaan mennessä todennäköisesti sensuurin vaikutuksesta.²⁴³ Juutalaisvastaisia kannanottoja lehdessä ilmeni sen sijaan kuten aiemminkin.

Saksan jyrkästä antisemitismistä tiedettiin Suomessa. Esimerkiksi Hugo Valentin (1937, 42) totesi, ettei Saksassa tyydytty ainoastaan juutalaisuuden murskaamiseen, vaan juutalaisilta riistettiin kansalaisoikeuksien lisäksi ihmisarvo. Rautkallion (1985, 80) mukaan suomalaisten enemmistö oli selvillä juutalaisten pakolaisuuden aiheuttamista syistä, joilla hän oletettavasti tarkoitti Saksan jyrkkää antisemitismia ja juutalaisvastaisia toimia. Saksalaiset pyrkivät salaamaan maailman lehdistöltä juutalaisten kansanmurhan. Niin Suomessa, kuin muuallakin uskottiin vielä pitkään sen jälkeen, kun juutalaisten vuonna 1941 alkanut tuhoaminen oli muuttunut tehdasmaiseksi kevät-kesään 1942 mennessä, Saksan pyrkivän edelleen siirtämään juutalaiset pois alueeltaan. Selitys ei ollut kuitenkaan enää uskottava, kun saksalaiset alkoivat tyhjentää Länsi-Eurooppaa juutalaisista vuoden 1942 lopulla.²⁴⁴

Juutalaisten kansanmurha oli mittava projekti, jonka suorittaminen salassa Saksassa olleilta muiden maiden lähetystöiltä, konsulaateilta ja lehdistöltä olisi ollut mahdotonta. Vaikka Suomessa sensuuri karsi juutalaisten surmaamista käsitelleet uutiset, kerrottiin siitä esimerkiksi Ruotsin lehdistössä, jota seurattiin myös Suomessa. Euroopan maiden viranomaiset saivat haltuunsa tietoja luotettavista lähteistä juutalaisten systemaattisesta murhaamisesta. Asennoitumista juutalaisten joukkotuhoon leimasi kuitenkin epäuskoisuus, jota seurasi välinpitämättömyys uutisia kohtaan. Sotaa käyvässä Euroopassa ihmisten huolet keskittyivät omaan elinympäristöön, eikä Suomella ollut halua tai mahdollisuuksia Saksan kanssasotijana puuttua juutalaisten kohteluun.²⁴⁵

²⁴³AS 10.8.1938, ”Juutalaiskysymys” (kommentaari); Rautkallio 1985, 80.

²⁴⁴Valentin 1937, 42; Torvinen 1984, 170–171, 173; Rautkallio 1985, 80–81; Holmila 2010, 87, 94, 259.

²⁴⁵Torvinen 1984, 7, 108–109, 114–115, 174; Holmila 2010, 258–260, 261; Jokisipilä-Könönen 2013, 475–478, 495; Vrt. myös Meinander 2009, 84–85.

5 AJAN SUUNNAN JUUTALAISKUVA

Kielteinen juutalaisstereotypia oli muodostunut ja vahvistunut vuosisatojen kuluessa. Modernin antisemitismin juutalaiskuvassa yhdistyivät kaikki juutalaisten tekemät ja tekemättä jättämät mitä mielikuvituksellisimmat synnit. Stereotypian juutalainen oli epäkonkreettinen ja epäpersoonallinen, sille oli tyypillistä oli juurettomuus, vierasperäisyys, tunteettomuus, epärehellisyys, häikäilemättömyys ja vallanhimo. Lisäksi juutalaiset kuvattiin propagandassa riistävinä, petollisina kauppiaina ja koronkiskureina sekä antijudaismin perinnön mukaisesti murhaajina.²⁴⁶ Kaikki nämä vuosisatojen mittaan juutalaisuuteen liitetyt ominaisuudet ja teemat toistuivat myös Ajan Suunnassa.

5.1 Vieras rodullinen aines

Saksassa oli vaikuttanut 1800-luvun alusta lähtien germaanisuutta ihannoiva suuntaus, joka nosti Joseph Arthur de Gobineau'n (1816–1882) teorian mukaisesti arjalaisen rodun yliveraiseksi muihin verrattuna. Vaikka juutalaisten ulkonäöllinen erilaisuus oli huomioitu aiemmissa juutalaisstereotypioissa, oli juutalaisuus määritelty tätä ennen ensisijaisesti uskonnoksi. Moderni antisemitismi piti juutalaisiin liitettyjä kielteisiä stereotypioita perinnöllisinä rotuominaisuuksina, jonka vuoksi juutalaisongelma ei ollut enää ratkaistavissa käännyttämällä juutalaiset kristinuskoon.²⁴⁷

Ajan Suunnan yleisönosastokirjoituksessa todettiin, ettei juutalaisia vainottu heidän juutalaisuutensa vuoksi, vaan siksi, että he käyttävät päämääränsä saattamiseksi hyväkseen mitä ”saatanallisimpia” keinoja.²⁴⁸ Ajan Suunnassa kehoitettiin suhtautumaan jopa vihamielisesti²⁴⁹

vierasrotuisiin aineksiin, jotka rahanhimonsa myrkköhöyryllä saastuttavat moralimme puhtaan ilman.

Saksalaisen rotuopin mukaan pohjoinen rotu kuului arjalais-germaaniseen herarakansa, mutta suomalaiset lukeutuivat sen alempaan itäbalttiseen haaraan

²⁴⁶Jokisalo 1996, 124, 131; Röhr 1996, 103; Kuparinen 2008, 49, 50, 63.

²⁴⁷Valentin 1937, 13, 67; Jokisalo 1996, 128–129; Röhr 1996, 102–105; Myllykoski-Lundgren 2005, 313–314; Hanski 2006b, 18; Holmila 2010, 33.

²⁴⁸AS 2.10.1938, Markus Raikamo, ”Sana on vapaa, Juutalaiset ja ’Evangelistat’” (yleisönosastokirjoitus).

²⁴⁹AS 2.7.1935, U.T., ”Juutalaiset – tuhokansa. Juutalainen vakoilu Palestiinassa maailmansodan aikana” (kommentaari).

ollen käytännössä rinnastettavissa mongoleihin. 1930- ja 1940-luvulla osa suomenruotsalaisista piti itseään maan ainoina germaaneina. Suomalaisten rinnastaminen mongoleihin oli huolestuttavaa, sillä jo tuolloin tiedostettiin Hitlerin äärimmäisen jyrkkä suhtautuminen ei-germaaniseen sukuun kuuluviin kansoihin.²⁵⁰ Se, ettei suomalainen rotu suoranaisesti kuulunut arjalais-germaaniseen herrakansaan, lienee syy, miksi Ajan Suunnan juutalaisvastaiset väitteet eivät juuri pohjautuneet natsien suosimaan rotupohjaiseen antisemitismiin. Samansuuntaisen havainnon on tehnyt myös Hanski (2006, 408–409)²⁵¹.

Ajan Suunnassa oltiin yllättävän vaitonaisia Saksan kansallissosialismille keskeisen rotuopin suhteen. Tämän modernille antisemitismille tyypillisen piirteen sivuuttamiseen Ajan Suunnassa on saattanut vaikuttaa osaltaan sensuuri. Rodunpuhtaus sekä rotupoliittiset kannanotot tulivat esille vain kolmessa, luokitusulottuvuuteen Suomi kuuluneessa lehtikirjoituksessa, jotka ilmestyivät vuosina, 1938, 1941–1942. Lehdessä julkaistiin ainoastaan yksi saksalaista rotuhygieniaa käsittelevä lehtikirjoitus vuonna 1941. Luokitusulottuvuuteen muu maailma lukeutui vain seitsemän lehtikirjoitusta, joissa käsiteltiin juutalaista rotua. Ajan Suunnassa käytettiin muun muassa käsitteitä, 'rodun huononnus', jolla viitattiin juutalaisiin pakolaisiin sekä 'juutalaisuudella saastutettu veri'. Yli puolet tämän aihealueen kirjoituksista julkaistiin vuonna 1938.

Ajan Suunnassa ei juuri käsitelty juutalaisten ulkonäköä rasistiseen sävyyn. Luokittelu-ulottuvuudessa Suomi juutalaisten ulkonäköön viitattiin neljässä lehtikirjoituksessa, käsitteillä, 'koukkunokkainen', 'kähärätukkainen' ja 'epämiellyttävän näköinen'. Luokitusulottuvuudessa muu maailma juutalaisiin 'koukkunokkina' viitattiin kolmessa lehtikirjoituksessa. Vaikkei Ajan Suunnassa juuri käytetty rasistisen antisemitistisiä ilmauksia, oli lehden sanoma selkeä, suomalainen rotu oli pidettävä puhtaana juutalaisesta verestä. Yleisönosastolla julkaistussa kirjoituksessa asialle esitettiin ympäröivää perustelu,²⁵²

Täysin perusteltuja, myöskin tieteellisesti, ovat nekin rotu- ja perinnöllisyystutkimusten sanelemat syyt, joiden vuoksi tahdotaan estää juutalaisten sekaantuminen muihin kansoihin.

²⁵⁰Kemiläinen 1985a, 386–387; Isaksson–Jokisalo 1999, 195, 202–203; Jokisipilä–Könönen 2013, 174–175.

²⁵¹Hanski 2006b, 408–409.

²⁵²AS 10.12.1938, Asiantuntija, "Sana on vapaa. Juutalaisia pyrkii Suomeen!" (yleisönosastokirjoitus).

Ajan Suunta halusi vapauttaa Suomen kansan juutalaisen rodun mukanaan tuomasta uhasta. Esimerkiksi huhtikuussa 1941 julkaistussa pääkirjoituksessa todettiin, "ettei valtiovallan pidä missään tapauksessa enää sallia rotusekoituksia tai niitä edistää. Ne heikentävät ja huonontavat aina kansaa". Joulukuussa 1941 nimimerkki M.S. vaati, Suomen kansan puhdistamista vieraista ja epäpuhtaista aineksista.²⁵³

Vaikka Ajan Suunnassa ei suoranaisesti käsitelty rotuopillisia kysymyksiä, viitattiin juutalaiseen rotuun kaikkiaan 30 lehtikirjoituksessa, joista kahdessa käytettiin Saksaa tarkasteltaessa nimitystä ei-arjalaiset. Suomen osalta juutalaiseen rotuun viitattiin 15 lehtikirjoituksessa. Tässä yhteydessä viitattaessa juutalaisiin lehdessä käytettiin muun muassa käsitteitä 'vierasrotuiset', 'seemiläisyys', 'seemiläinen veri', 'seemiläinen rotu'²⁵⁴, 'juutalainen veri' ja 'vierasrotuinen'.

5.2 Juutalaiset "loiset"

Merkittävä panos modernin antisemitismin synnyssä oli Paul de Lagardilla (1827–1891), joka piti juutalaisia syöpäläisinä ja vertasi heitä loisiin ja bakteereihin, jotka piti tuhota. Lagardin esimerkin mukaisesti Hitler samaisti juutalaiset muun muassa syöpäläisiin, loisiin, matoihin mätänevässä ruumiissa, ruttoon ja basilleihin.²⁵⁵ Saksan mallin mukaisesti Ajan Suunnan kirjoittelussa juutalaiset yhdistettiin kielteisiin mielikuviin. Heidät kuvattiin muun muassa "pahimmaksi märkäpaiseeksi kansakunnan ruumiissa"²⁵⁶ sekä "kansakunnan loisiksi"²⁵⁷

jotka tekevät juuri sen, mihin kaiken elollisen loiset kykenevät. Tuottavat tukipuulleen ensinnä näennäistä hyötyä, mutta lopulta imevät sen kuiviin ja hävittävät sen Elämän nesteen.

Lehdessä juutalaiset kuvattiin myös kansallista elinvoimaa kalvavaksi 'syöpäpesäkkeeksi', 'ruttotaudiksi' sekä 'kansakunnan parasta ydintä jäytäväksi ru-

²⁵³AS 14.7.1938, "Tarkkailijan tähtäimestä"; AS 9.4.1941 "Väestökysymyksen alkeita" (pääkirjoitus); AS 18.12.1941, M.S., "Suomen juutalaiskysymys" (kolumni).

²⁵⁴Seemiläiseksi nimettyjä kansoja ovat esimerkiksi myös arabit ja etiopialaiset, mutta tässä yhteydessä käsitteellä tarkoitetaan todennäköisesti ainoastaan juutalaisia. Myllykoski-Lundgren 2005, 313.

²⁵⁵Jokisalo 1996, 130; Röhr 1996, 102; Kuparinen 2008, 214; Ks. myös Holmila 2010, 34.

²⁵⁶AS 26.4.1944, "Juutalaisuus Unkarissa, Kansallista elinvoimaa kalvanut syöpäpesäke tuhotaan nyt" (reportaasi).

²⁵⁷AS 27.8.1938, SILMÄ, "Viikkoisen tien ohesta" (pakina).

toksi'.²⁵⁸ Kaikkiaan seitsemässä lehtikirjoituksessa juutalaisia pidettiin 'ihmiskunnan vitsauksena'. Ajan Suunnassa juutalaisia kutsuttiin 'loisiksi', kaikkiaan kahdeksassa lehtikirjoituksessa eli prosentissa kaikista juutalaisiin asenteellisesti suhtautuneista lehtikirjoituksista. Lisäksi juutalaiset yhdistettiin kahdessa lehtikirjoituksessa 'syöpään', yhteensä kahdeksassa 'ruttoon' ja 'spitaalisiin' sekä 'märkä'- että 'mätäpaiseeseen', molempiin kerran.

Juutalaisia kutsuttiin '-aineksiksi' 14 lehtikirjoituksessa, joista noin 35 prosenttia, kosketti Suomea. Termi juontui ilmeisesti sanasta 'kuona-aines', jolla myös viitattiin juutalaisiin. Nimitystä muunneltiin Ajan Suunnassa seuraaviin muotoihin, 'ihmisaines', 'vierasrotuinen aines', 'epämieluisen aines', 'epäpuhdas aines', 'epäkansallinen aines'. Kaikkiaan juutalaiset yhdistettiin muun muassa 'loisiin', 'syöpään', 'ruttoon', 'mätäpesäkkeisiin', '-aineksiin' tai 'vitsauksiin' noin 4,5 prosentissa juutalaisiin asenteellisesti suhtautuneista lehtikirjoituksista. Selvät huippuvuodet nimitysten käytölle olivat 1938–1939, jolloin julkaistiin miltei 44 prosenttia ja vuodet 1943–1944, jolloin julkaistiin reilut 30 prosenttia, tämän tyylistä sanastoa käyttäneistä lehtikirjoituksista.

Aineistossa juutalaisiin yhdistettiin adjektiivit, 'iljettävä', 'inhottava', 'likainen', 'saastainen' ja 'epämiellyttävä' sekä fraaseja kuten, 'juutalaiset ovat maailmassa kaiken pahan alkujuurena'. Juutalaiset yhdistettiin myös kielteisiin mielikuviin, kuten 'helvetillinen Feniks-lintu', 'heinäsirkkaparvi', 'myrkylliset kyykäärmeet' ja 'syöpäläiset'.²⁵⁹

5.3 Isäntäkansaan sulautumattomat juutalaiset

Tapani Tarkan mukaan juutalaiset olivat lähteneen "isiensä maalta kaikkiin ilmansuuntiin ja kaikkien kansojen kiusaksi".²⁶⁰ Kotimaattomat juutalaiset olivat eläneet miltei koko ajanlaskun ajan hajallaan pystyen säilyttämään uskontonsa erityispiirteineen. Ksenofobisen mallin mukaan tämä on ollut osittaisena syynä kansan syrjinnälle juutalaisvastaisuuden historiassa. Vanhatestamentillinen

²⁵⁸Ks. esim. AS 11.2.1938, "Suomi ja - Juudaan heimo" (pääkirjoitus); AS 26.4.1944, "Juutalaisuus Unkarissa, Kansallista elinvoimaa kalvanut syöpäpesäke tuhotaan nyt" (reportaasi).

²⁵⁹Ks. esim. AS 4.1.1937, "Kolmella lauseella"; AS 29.8.1938, "Juutalaispakolaisia onkin sadoittain Suomessa..." (artikkeli); AS 25.6.1942, Mauri, "Päiväkirjan poimintoja" (pakina); AS 18.6.1943, "Juutalaisten pesiytyminen Venäjälle"(reportaasi); AS 30.9.1943, "Kuinka Wallstreet syntyi, Ensimmäisten juutalaisten ilmestyminen Yhdysvaltoihin" (reportaasi).

²⁶⁰AS 7.9.1937, Tapani Tarkka, "Tarkkailijan tähtäimestä" (pakina).

ennustus juutalaisista, muihin sulautumattomana Jumalan valittuna kansana näkyi Ajan Suunnan juutalaisvastaisissa kirjoituksissa. Lehden mukaan juutalaiset ovat sulautuneet isäntäkansaansa ainoastaan, kun heidän tavoitteenaan on ollut aiheuttaa sisäistä hajaannusta. Ajan Suunnassa kerrottiin juutalaisten pysyvän aina omana ryhmänään ja sydämessään juutalaisina, huolimatta siitä, minkä maan kansalaisia he olivat. Juutalaisten väitettiin muodostavan valtion valtiossa ja heidän uskottiin vetävät valtioiden rajoista huolimatta yhtä köyhtä. Välittämättä maan kohtalosta, jossa asuvat. Lehden mukaan juutalaiset olivat kelvottomia asumaan muiden kanssa vapaassa yhteiskunnassa. Heidät nähtiin ”Jumalan vitsauksena”, käymisaineena kansojen ja valtioiden välillä, jonka tavoite oli sivistyskansojen tuhoaminen.²⁶¹

Juutalaisten vierasperäinen tiivis joukko herätti negatiivista huomiota yhteisössä. Keskiajalla kaupunkeihin muodostui juutalaisten asuinalueita, joista osa muodostui alun perin vapaaehtoisuuden pohjalta, mutta ne muuttuivat vähitellen juutalaisten eristämistä palvelevaksi pakkoinstituutioksi. Ghetot hävisivät Euroopasta väliaikaisesti Ranskan vallankumouksen ja sitä seuranneen, valistuksen, liberalismien ja teollisen vallankumouksen myötä.²⁶²

Toisen maailmansodan aikana ghetot palasivat Puolaan ja myöhemmin muihinkin saksalaisten valloittamiin Itä-Euroopan osiin. Juutalaiset koottiin ghettoihin odottamaan, natsien pysyvää ratkaisua sodan myötä kasvavalle juutalaisongelmalle.²⁶³ Ghettoja käsiteltiin kaikkiaan Ajan Suunnan yhdeksässä lehtikirjoituksessa. Lehden näkemys ghettoista ei vastannut pakkoeristämistä, vaan niiden kerrottiin palvelevan juutalaisten omalaatuista eristäytymistäipumusta, lehden mukaan osa juutalaisista piti ghetossa asumista jopa etuoikeutena. Ajan Suunta väitti juutalaisen roskaväen kokoontuvan vapaaehtoisesti heille järjestettyihin kortteleihin, sillä he tarvitsivat valonarkoja lymypaikkoja, joissa juutalaisten rikollisten jäljet voitiin hävittää nopeasti.²⁶⁴

²⁶¹AS 30.3.1933, ”Naamioitua juutalaispropagandaa, LION FEUCHTWANGER: Der jüdische Krieg...” (kirja-arvostelu); AS 2.10.1938, Markus Raikamo, ”Sana on vapaa, Juutalaiset ja ’Evankelistat’” (yleisönosastokirjoitus); AS 25.6.1942, Mauri, ”Päiväkirjanpoimintoja” (palkina); AS 2.10.1943, ”Juutalaisten tavoitteet nykysodassa, Eurooppa yritetään alistaa bolshevismiin” (kolumni); AS 8.10.1943, ”Tanskan juutalaiselkkaus” (pääkirjoitus); AS 8.10.1943, Toivo A. Karanko, ”Tanskan juutalaisten kohtalo” (kommenttaari); AS 26.4.1944, ”Juutalaisuus Unkarissa, Kansallista elinvoimaa kalvanut syöpäpesäke tuhotaan nyt” (reportaasi); Valentin 1937, 22, 180; Hanski 2006b, 9, 28.

²⁶²Jokisalo 1996,128; Hanski 2006b, 10–11; Kuparinen 2008, 58, 93–94; Holmila 2010, 32.

²⁶³Kuparinen 2008, 94; Holmila 2010, 86–87; Ks. myös Jokisalo 1996, 146.

²⁶⁴AS 9.7.1943 ”Juutalaiset rikollisina kautta aikojen, Heidän verenjanonsa ilmeni jo Rooman vallan aikana”(reportaasi); Ks. myös AS 22.10.1942, ”Taide ja Kirjallisuus. Juutalaisuuden olemusta selvittäviä kirjoja” (kirja-arvostelu).

Juutalaisvainot ja karkotukset olivat pitäneet juutalaiset liikkeellä läpi historian, mikä ruokki kristilliselle juutalaisvastaisuudelle keskeistä legendaä vaeltavasta juutalaisesta.²⁶⁵ Ajan Suunnassa viitattiin 'vaeltavaan juutalaiseen' yhdeksässä lehtikirjoituksessa, joista kahdessa vaeltavalla juutalaisella tarkoitettiin vuonna 1929 Neuvostoliitosta karkotettua Lev Bronstein Trotskia²⁶⁶. Termin 'vaeltava juutalainen' rinnalla käytettiin myös käsitettä 'ikuinen juutalainen', johon viitattiin kahdessa lehtikirjoituksessa.²⁶⁷ Mielikuva aina liikkeellä olevasta kansasta yhdistettiin Ajan Suunnassa myös juutalaisten asumiseen hajallaan muiden kansojen keskuudessa. Lehden mukaan siitäkin huolimatta, että Palestiinaan perustettaisiin juutalaisten kansallisvaltio, pysyisivät juutalaiset kansainvälisinä.²⁶⁸

Tapani Tarkka haki pakinassaan yhtymäkohtia menneisyydestä juutalaisten asemaan silloisessa Euroopassa. Hänen mukaansa kansat, joiden keskuudessa juutalaiset asuivat kyllästyvät lopulta heidän kieroiluunsa ja ajoivat juutalaiset pois keskuudestaan. Tarkka kertoi esimerkin, ajalta ennen ajan laskun alkua, jolloin juutalaiset vaikuttivat "syöpänä Egyptin kansan ruumiissa". Juutalaiset joutuivat pakenemaan Egyptistä, sillä kansa oli heihin niin kyllästynyt, että "olisi nitistänyt jokaisen koukkunenän, elleivät nämä olisi ajoissa ottaneet jalkoja alleen". Tarkan mukaan historia tulee jälleen toistamaan itseään, kun Euroopan kansat tajuavat millainen, "ihmiskunnan vitsaus" juutalaiset ovat.²⁶⁹

5.4 Universaali syntipukki

Ihmislunnolle on tyypillistä syyllisten etsiminen vastoinkäymisille ja yhteiskunnalliselle tyytymättömyydelle. Usein tämä universaalin syntipukin rooli on langennut kotimaattomille juutalaisille. Vallassaolijat ovat myös hyödyntäneet juutalaisiin liittyviä ennakkoluuloja kääntäen kansan vihan sen tosiasiallisesta

²⁶⁵Legendan mukaan suutari Ahasverus ei antanut ristiään kantaneen Jeesuksen levätä talonsa edustalla. Rangaistukseksi hänet tuomittiin vaeltamaan maan päällä Jeesuksen uuteen tulemiseen saakka. Kuparinen 2008, 97; Hanski 2006b, 15, 248.

²⁶⁶AS 24.8.1940, "'Paleleva tuli' on sammunut, Kommunistijohtaja Trotski murhattu" (artikkeli); AS 30.7.1944, "Juutalaiset puna-armeijan komentajina" (kolumni).

²⁶⁷Ks. esim. AS 5.12.1937, A.S., Juutalaisvastainen liike levinnyt myös Turkkiin" (kirjeenvaihtajalta); AS 23.3.1938, Tapani Tarkka, "Tarkkailijan tähtäimestä" (pakina).

²⁶⁸AS 9.1.1934, Kauko, "Välähdyksiä maailman politiikasta. Aadamien lasten murheita" (reportaasi); AS 22.5.1943, "Juutalaisuus Amerikassa. Joka neljäs New Yorkin asukas on juutalainen" (reportaasi); Ks. myös Kuparinen 2008, 84.

²⁶⁹AS 28.10.1938, Tapani Tarkka, "Tarkkailijan tähtäimestä" (pakina).

kohteesta juutalaisiin.²⁷⁰Ajan Suunnassa Tapani Tarkka syytti juutalaisia kaikista tällä vuosisadalla kansojen riesana olleista vitsauksista.²⁷¹

Läpi juutalaisvastaisuuden historian, kuten myös Ajan Suunnan juutalaisvastaisille kirjoituksille, oli tyypillistä yksittäisten juutalaisten negatiivisten piirteiden tai tekojen laajentaminen koskemaan juutalaisuutta. Lehteen kirjoittaneen Toivo A. Karangon mukaan juutalaiset voitiin tuomita yhteisöllisesti yksilöiden tekemistä synneistä, sillä suljetun, taloudellisesti-uskonnollisen juutalaisyhteisön ilmapiiri ohjasi sen jäsenten tekoja.²⁷²

Syylisyyden liittäminen juutalaisiin liittyi oleellisena osana kansallissosialistisen Saksan propagandaan. Ajan Suunnassa juutalaisia syytettiin Saksasta otetun mallin mukaisesti, esimerkiksi kansalaissodan aloittamisesta.²⁷³ Juutalaisten syylisyys suomalaisen yhteiskunnan vastoinkäymisiin oli kaukaa haettua eikä se saanut suosiota osakseen. Huhtikuussa 1941, Mauri syytti pakinassaan *Suomen Sosiaalidemokraatin* pakinoitsijaa valheita kirjoittavaksi juutalaisten käskyläiseksi, sillä Muste-Maalarin²⁷⁴ mukaan juutalaisia syytettiin ”jonkin maan, jonkin suunnan propagandassa [- -] vikapäiksi jos johonkin”.²⁷⁵

Sosiaalidemokraatteja ärsytti heidät rinnastamisensa kommunisteihin. Vuosien 1941–1942 taitteessa sosiaalidemokraatin ja Ajan Suunnan päätoimittajat tekivät sensuuripäällikkö, Kustaa Vilkunan avustuksella herrasmiehsopimuksen, jonka tavoite oli lopettaa lehtien välinen nokittelu. Tämä ei kuitenkaan riittänyt, vaan joulukuussa 1942 sensuuri määräsi poistettavaksi lausunnot, joissa käsiteltiin juutalaisten vaikutusta Suomen työväenliikkeeseen ja marxilaisuuteen. Sensuuri vaikutti siis oleellisesti tutkimusaineiston muotoutumiseen. Ajan Suunnassa juutalaiset yhdistettiin marxilaisiin kahdessa lehtikirjoituksessa vuoden 1942 jälkeen. Tästä eteenpäin juutalaiset yhdistettiin entistä useammin kommunisteihin ja bolshevikkeihin, jolla kierrettiin sensuuriviranomaisten määräystä.²⁷⁶

²⁷⁰Valentin 1937, 16, 23; Kuparinen 2008, 84.

²⁷¹AS 15.9.1936, Tapani Tarkka, ”Tarkkailijan tähtäimestä. Lipilaarit” (pakina).

²⁷²AS 8.10.1943, Toivo A. Karanko, ”Tanskan juutalaisten kohtalo” (kommentaari); Valentin 1937, 21.

²⁷³AS 22.1.1934, Tahvo Liljeblad, ”Juutalaisuuden apologiaa. Ester Ståhlberg: Katso, unenäkijä tulee...” (kirja-arvostelu); Tuomainen 1988, 52.

²⁷⁴Suomen sosiaalidemokraatin nimimerkin Muste-Maalarin takana oli lehden toimittaja Ano Airisto. Hanski 2006b, 255.

²⁷⁵AS 17.4.1941, Mauri, ”Päiväkirjan poimintoja” (pakina).

²⁷⁶Vilkuna 1962, 91, 145.

5.5 Epäluotettavat, rikolliset juutalaiset

Heinäkuussa 1943 Ajan Suunnassa valaistiin lukijaa juutalaisten rikollisesta perusluonteesta. Lehtikirjoituksen mukaan juutalaiset olivat valmiita kaikkiin mahdollisiin kiristys- ja terroritekoihin. He toimivat vakoilijoina ja olivat tarpeen vaatiessa valmiita kohdistamaan aseensa syyttömiä kohden. Ajan Suunnassa kerrottiin ympäröivästä suomalaisesta liikemaailmasta pesiytyneistä juutalaishijareista ja maahan tulleista kansainvälisistä keinottelijoista ja vakoilijoista.²⁷⁷

Juutalaisille tyypillisinä piirteinä lehdessä esitettiin 'vehkeily', 'epärehellisyys', 'oveluus', 'viekkaus', 'kavaluus', 'petollisuus', 'kierous', 'juonittelu', 'huijaaminen' ja 'valehtelu'. Ominaisuuksia käsiteltiin kaikkiaan 54 lehtikirjoituksessa, joista 18,5 prosenttia kuului luokittelu-ulottuvuuteen Suomi. Näitä piirteitä käsitelleet lehtikirjoitukset muodostivat 7,6 prosenttia kaikista juutalaisiin asenteellisesti suhtautuneista lehtikirjoituksista. Lisäksi Suomen osalta juutalaisiin liitettiin kahdessa lehtikirjoituksessa 'kiittämättömyys' ja 'häikäilemättömyys'. Luokittelu-ulottuvuudessa muu maailma 'häikäilemättömyys', 'salaperäisyys' ja 'vallanhimo' yhdistettiin juutalaisiin kahdeksassa lehtikirjoituksessa. Kyseisessä luokittelu-ulottuvuudessa juutalaisiin yhdistettiin myös 'ammattitaidottomuus', 'epäsosialisuus', 'paatuneisuus', 'pirullisuus', 'kostonhimoisuus', 'moraalittomuus', 'siveettömyys' ja 'itserakkaus'.

Tapani Tarkka totesi juutalaisten moraalien olevan aivan erilainen kristittyjen moraalista.²⁷⁸ Ajan Suunnan mukaan juutalaisilla oli yleensä "sormensa pelissä" siellä missä, "väännetään vekseleitä tai tehdään huijauksia tai ylitetään tavallisia taksoja".²⁷⁹ Lehdessä juutalaiset yhdistettiin talousrikollisuuteen 50 lehtikirjoituksessa, joista 32 prosenttia kuului luokittelu-ulottuvuuteen Suomi. Ehdoton huippuvuosi oli 1943, jolloin julkaistiin noin 32 prosenttia aiheita käsitelleyttä lehtikirjoituksista. Juutalaisia rikollisina käsiteltiin erityisesti myös vuosina, 1938 (18,0 %), sekä vuosina 1936 (10,0 %) ja 1942 (10,0 %)

²⁷⁷AS 8.1.1936, "Ulkopoliittisia näköaloja. Tri Peneth – Karjalan ja Inkerin ystävä" (reportaasi); AS 17.2.1936, "Juutalaishuijari R. Hammermann syyllinen ainakin toiselle miljoonalle nouseviin kavalluksiin..." (uutinen); AS 9.7.1943, "Juutalaiset rikollisina kautta aikojen, Heidän verenjanonsa ilmeni jo Rooman vallan aikana" (reportaasi).

²⁷⁸AS 8.6.1935, Tapani Tarkka, "Tarkkailijan tähtäimestä" (pakina). Pakina sisältää vastineen 31.5.1935 julkaistun Tarkan pakinaan.

²⁷⁹AS 9.7.1943, "Juutalaiset rikollisina kautta aikojen, Heidän verenjanonsa ilmeni jo Rooman vallan aikana" (reportaasi).

Tammikuussa 1936 Ajan Suunnassa kerrottiin, että viime vuosien kuluessa paljastuneen suuria juutalaisten huijausjuttuja eri puolella Eurooppaa. Lehtijutussa paljastettiin juutalaisten rikollisten saapuneen myös Suomeen, jossa on jatkuvasti tapahtunut juutalaisten tekemien konkurssihuijausten lisäksi myös muita huijauksia. Esimerkiksi, Helsingin raastuvanoikeudessa, ”viime aikoina käsitellyistä konkurssijutuista on lähes puolet ollut juutalaisten.”²⁸⁰

Juutalaisten tekemiksi rikoksiksi luokitusulottuvuudessa muu maailma nimettiin esimerkiksi ’maankavallus’, ’varastetun tavaran kätkeminen’, ’väärentäminen’, ’salakuljetus’ ja ’vakoilu’. Näitä juutalaisten tekemiä rikoksia käsiteltiin 21 lehtikirjoituksessa. Eniten aihe oli esillä vuonna 1943, jolloin ilmestyi noin 33 prosenttia ja vuosina 1938–1939, jolloin ilmestyi yhteensä noin 43 prosenttia kaikista aihetta käsitelleistä lehtikirjoituksista. Suomen osalta juutalaiset yhdistettiin vakoiluun sekä konkurssi- ja talousrikoksiin kaikkiaan kymmenessä lehtikirjoituksessa. Juutalaisia ei yhdistetty Suomessa rikoksiin ennen vuotta 1936, jolloin käsiteltiin ”liikemaailmaamme pesiytyneiden juutalaishuijarien” sekä Isak Feinikin että Roma Hammermanin konkurssi-, kavallus- ja petosjuttuja²⁸¹. Huippuvuosi juutalaisten tekemien rikosten käsittelylle oli 1942, jolloin julkaistiin 60 prosenttia aihetta käsitelleistä lehtikirjoituksista. Näiden lisäksi kuudessa lehtikirjoituksessa kerrottiin juutalaisia vastaan nostetusta oikeusjutusta.

Ajan Suunnan mukaan merkittävässä määrin juutalaisten vallassa oleva historiankirjoitus ja juutalaiset rikostutkijat ovat häivyttäneet juutalaisten rikollisten jäljet. Juutalaisten tekemiä ”kauhistuttavia” rikoksia pyritään peittämään myös maksamalla palkkioita todistuksista juutalaisen syyttömyydestä.²⁸²

5.6 Vaaralliset murhanhimoiset juutalaiset

Ajan Suunnassa juutalaisiin liitettiin laveita uhkakuvia, joiden todellisuus pohja oli hatara. Juutalaisten väitettiin muodostavan uhan, ’viemällä maan itsenäisyyden’, ’orjuuttamalla kansan’, ’tuhoamalla Suomen’, ’hautomalla veristä kosta kansallisesti heränneitä kansoja kohtaan’ sekä toimimalla

²⁸⁰AS 18.1.1936, ”Juutalaiset huijarit. Onko Suomikin joutumassa juutalaisten suurten finanssiskandaalien näyttämöksi?” (artikkeli).

²⁸¹AS 17.2.1936, ”Juutalaishuijari R. Hammermann syyllinen ainakin toiselle miljoonalle nouseviin kavalluksiin...” (uutinen).

²⁸²AS 9.7.1943, ”Juutalaiset rikollisina kautta aikojen, Heidän verenjanonsa ilmeni jo Rooman vallan aikana”(reportaasi); AS 8.8.1943, (M), ”Shylock kiellettiin Englannin ja Yhdysvaltain näyttämöillä...” (artikkeli).

muutoinkin suomalaista yhteiskuntaa vastaan.²⁸³ Lehdessä kansainvälinen juutalaisuus yhdistettiin jopa ”demoniseen vaarallisuuteen”.²⁸⁴

Lehden kirjoituksissa juutalaiset yhdistettiin ’vahingoittamiseen’, ’tuhoamiseen’ ja ’hävittämiseen’, jonka kohde vaihteli muista roduista, länsimaiseen kulttuuriin. Näihin käsitteisiin juutalaiset yhdistettiin kaikkiaan 17 lehtikirjoituksessa, joista miltei 30 prosenttia käsitteli Suomea. Miltei 59 prosenttia kirjoituksista, joissa juutalaiset yhdistettiin näihin käsitteisiin julkaistiin vuosina 1942–1943. Vanhatestamentillinen, ikuinen viha muita kansoja kohtaan yhdistettiin juutalaisiin seitsemässä lehtikirjoituksessa. Kaiken kaikkiaan juutalaiset yhdistettiin vihaan 14 lehtikirjoituksessa, joista kolme käsitteli juutalaisten vihaa Suomea ja kaksi Saksaa kohtaan. Vuonna 1943, julkaistiin puolet lehtikirjoituksista, joissa juutalaiset yhdistettiin vihaamiseen.

Ajan Suunnan kirjoituksissa käsiteltiin ympärilyövästi juutalaisten aiheuttamaa vaaraa ja uhkaa kaikkiaan 28 lehtikirjoituksessa, joista 25 prosenttia sijoitui luokittelu-olottuvuuteen Suomi. Lehtikirjoituksista, joissa käsiteltiin juutalaisten aiheuttamaa vaaraa ja uhkaa 69 prosenttia julkaistiin vuonna 1942–1944. Juutalaisten Suomelle aiheuttamaa vaaraa ja uhkaa käsiteltiin lehtikirjoituksissa vuosina 1938, 1939, 1941 ja 1943.

Lehdessä juutalaiset yhdistettiin ’julmuuteen’, ’epäinhimillisyyteen’, ’petomaisuuteen’ ja ’raakuuteen’ luokitusolottuvuudessa muu maailma neljä kertaa. Kolme kyseisistä lehtikirjoituksista julkaistiin vuonna 1943. Suomen osalta juutalaisten raakuus nousi esiin ainoastaan juutalaisten teurastustavan, shektausyhteydessä, jota käsiteltiin kolmessa lehtikirjoituksessa vuosina 1938 ja 1941. Ajan Suunnassa juutalaista teurastustapaa pidettiin häikäilemättömänä eläinräkkäyksenä ja kummasteltiin, miksi juutalaiset saivat vielä ”muka” uskonnollisista syistä käyttää omalaatuista teurastustapaansa Helsingin ja Viipurin teurastamoissa. Helmikuussa 1938 yleisönosastolla pidettiin järkyttävänä, että nykyään siedetään vielä juutalaisen shektauksen kaltaisia veriorgioita.²⁸⁵

²⁸³Ks. esim. AS 21.1.1937, Tapani Tarkka, ”Tarkkailijan tähtäimestä” (pakina); AS 20.9.1938, A-e A-la, ”Sana on vapaa. Juutalaiskysymys ja papit” (yleisönosastokirjoitus); AS 14.12.1942, Mauri, ”Päiväkirjanpoimintoja” (pakina).

²⁸⁴AS 9.11.1942, ”Taistelu käydään ratkaisuun...” (Hitlerin puhe).

²⁸⁵AS 5.2.1938, V.A., ”Sana on vapaa. Juutalainen teurastustapa saatava kielletyksi” (yleisönosastokirjoitus); AS 23.2.1938, ”Juutalaiset saavat yhä maassamme teurastaa eläimiä shektaamalla! Eikö jo ole aika tehdä loppu tästä teurastusraakuudesta?” (reportaasi).

Todennäköisesti, juutalaisia ei syytetty Suomessa tutkimusajankohtana murhasta, sillä aihetta olisi todennäköisesti käsitelty perusteellisesti Ajan Suunnassa. Lehdessä sai palstatilaa huhtikuussa 1939 tapaus, jossa juutalaista syytettiin kuolemaan johtaneesta pahoinpitelystä.²⁸⁶ Luokitusulottuvuuden muu maailma osalta juutalaisten tekemiä murhia käsiteltiin 11²⁸⁷ lehtikirjoituksessa, joista 45,5 prosenttia julkaistiin vuonna 1943 ja 27,3 prosenttia vuonna 1938. Luokitusulottuvuuden muu maailma osalta käsiteltiin juutalaisten murhanhimoa kolmessa lehtikirjoituksessa vuosina 1942–1943 ja juutalaisten tekemiä joukko-, rituaali- ja salamurhia yhdeksässä lehtikirjoituksessa, joista 78 prosenttia julkaistiin vuonna 1943.

Ajan Suunnassa pidettiin mitättömänä juutalaisiin kohdistuvaa väkivaltaa, juutalaisten suorittamien joukkomurhien rinnalla.²⁸⁸ Lehdessä juutalaisia teloittajina käsiteltiin neljässä lehtikirjoituksessa, joista kolme julkaistiin vuonna 1943, jolloin aiheesta teki ajankohtaisen Katynin joukkosurman paljastuminen. Ajan Suunta kertoi ainakin neljän teloittajista olleen juutalaisia, joiden uhreja joukkohaudoista on löytynyt yli 12 000. Ajan Suunta hyödynsi myöhemmin Katynin tapahtumia juutalais- ja marxilaisvastaisessa propagandassaan. Lehdessä todettiin Euroopan yllä olevan yhä ”itäisten joukkojen kalmanhajun”. Ja väitettiin, murhanhimoisten juutalaisten Katynissa toteuttaneen joukkosurman olevan Euroopassa miljoonien kohtalo, jos bolševikit apureineen pääsisivät Eurooppaan.²⁸⁹

Lehdessä juutalaisiin yhdistettiin ’vanhatestamentillinen viha’ ja ’ikuinen verinen kostonjano’. Juutalaisten verenjanoa ja -himoa käsiteltiin kaikkiaan viidessä lehtikirjoituksessa vuosina 1942–1943, joista kolme julkaistiin vuonna 1943. Suomen osalta juutalaiset yhdistettiin vereen ainoastaan juutalaisten eläinräkkäkyksenä pidetyn teurastustavan yhteydessä. Juutalaisten yllä nähtiin lepäävän verivelan ja jopa ennustuksellisesti Ajan Suunnassa todettiin,²⁹⁰

²⁸⁶AS 25.4.1939, ”Syyte kuolemantuottaneesta pahoinpitelystä juutalaista Klimscheffskijää vastaa eilen esillä RO:ssa” (uutinen).

²⁸⁷Mukaan ei ole laskettu juutalaisten Palestiinassa tai sodan aikana aiheuttamia kuolemia.

²⁸⁸AS 7.10.1943, ”Katsauksia, Ruotsin systeemilehdistö” (artikkeli).

²⁸⁹AS 27.5.1943, Juutalaiset teloittajina Katynin kauhunmetsässä. Puolalaisten upseerien henkilöllisyys saatu useimmissa tapauksissa selvitettyksi; AS 2.10.1943, ”Juutalaisten tavoitteet nykysodassa, Eurooppa yritetään alistaa bolshevismiin” (kolumni).

²⁹⁰AS 2.10.1943, ”Juutalaisten tavoitteet nykysodassa, Eurooppa yritetään alistaa bolshevismiin” (kolumni).

Varmaa on ainakin, että se hirveä verivelka, jonka maailman juutalaisuus on vetänyt päälleen, on kostava itsensä ja kansat vapautuvat tästä ajkoja kestäneestä 'Jumalan vitsauksesta'.

Todisteita juutalaisten raakuudesta ja hirmuteoista haettiin yksityiskohtaisista esimerkeistä läpi historian. Lehdessä todettiin, että jokainen vanhaa testamenttia tarkasti tutkinut lienee selvillä juutalaisten julmuudesta. Ajan Suunnassa juutalaisten kerrottiin olevan verenhimoinen kansa, joka hekumoi yksityiskohtaisilla joukkomurhakuvauksilla.²⁹¹ Ei riittänyt, että juutalaisiin murhaajina yhdistettiin liioiteltuja tai virheellisiä yksityiskohtia. Lehdessä julkaistiin esimerkiksi katkelmia juutalaisen "murhanhimon ja hävittämishalun käskykirjeestä", jossa kuvattiin Euroopan kohtaloa juutalaisten käsissä.²⁹²

Kymmenen metrin korkuiset tankit mankeloivat armottomasti kaikki Berliinin talot, miehet, naiset ja lapset. Kööpenhaminassa ei tulisi olemaan ainuttakaan ihmistä ja Tukholmassa olisi hiljaista kuin paratiisissa. Ja kun Pariisiin yllä leijailevat myrkykaasupilvet, pakenevat ihmiset maanalaisten ratojen tunneleihin etsimään suojaa. Mutta se on turhaa, sillä Pariisi ja Ranska tuhoutuu. Jokunen vuosi riittää tekemään lopun 350 miljoonaisesta asukasmäärästä ja ne, jotka mahdollisesti pelastuvat tankkiemme ja kaasupilviemme tuholta, kuljetetaan Siperian vuorikaivoksien orjiksi.

5.7 Kristinusko ja juutalaisuus

Ajan Suunnan mukaan juutalaisuus oli kristinuskon katkerin vihollinen. Lehden pakinassa juutalaisuus kuvattiin kristillisyydivihan äidinkohduksi ja juutalaiset kansakuntien "riivaajiksi", jotka tunnustavat vain "mammonan jumalaksi". Juutalaiset olivat kansa, jota kristityt voivat ainoastaan "kammota tai vastustaa". Ajan Suunnan mukaan kristinusko oli syntynyt taistelussa juutalaisuutta vastaan.²⁹³ Todellisuudessa kristinuskoa pidettiin pitkään yhtenä juutalaisuuden lahkoista ja ne molemmat olivat uskonnollisen vähemmistön asemassa. Helpottaakseen asemaansa, evankeliumien kirjoittajat syyttivät Jeesuksen

²⁹¹AS 25.1.1933, Antti Suomenpoika, "Tarkkailijan tähtäimestä"; AS 22.1.1934, Tahvo Liljeblad, "Juutalaisuuden apologiaa. Ester Ståhlberg: Katso, unennäkijä tulee..." (kirjarvostelu); AS 9.7.1943, "Juutalaiset rikollisina kautta aikojen, Heidän verenjanonsa ilmeni jo Rooman vallan aikana" (reportaasi); Ks. myös, AS 9.3.1939, "Maailman julkisesta sanasta, Miksi ei synagogissa itketä?" (kolumni).

²⁹²AS 2.10.1943, "Juutalaisten tavoitteet nykysodassa, Eurooppa yritetään alistaa bolshevismiin" (kolumni).

²⁹³AS 24.10.1933, "Saksan valtakunnanpiispan ohjelmapuhe Luther-viikolla. Torjuu uskonnon germanisoimisyritykset..." (reportaasi); AS 27.8.1938, SILMÄ, "Viikkoisen tien ohesta" (pakina).

ristiinnaulitsemisesta roomalaisten sijaan juutalaisia. Uuden testamentin pohjalta syntyi stereotypia Jumalan kirouksen alla elävistä juutalaisista.²⁹⁴

Kristinuskosta tuli valtionuskonto 200–300 lukujen taitteessa. Juutalaisten enemmistö ei kääntynyt kristinuskoon. Painostaakseen juutalaisia kirkko sulki heidät yhteiskunnan ulkopuolelle lakien avulla. Juutalaisvastaisuuden historian kannalta merkittävä on ollut vuodelta 534 peräisin olevat roomalaisen oikeuden lakikokoelma, jossa oli useita yhtymäkohtia Hitlerin Saksan rotulakeihin.²⁹⁵ Ajan Suunnan yleisönosastolle kirjoittaneen Markus Raikamon mukaan juutalaisten kääntyminen kristinuskoon edistäisi maailmanrauhaa, mutta vasta ”äärettömät” kohtelemukset saivat juutalaiset luopuvat ”saatanallisesta opistaan”.²⁹⁶

Keskiajalla juutalaiset yhdistettiin saarnojen ja kirkkotaiteen perusteella Jeesuksen kavaltaneeseen Juudakseen sekä paholaiseen. Uskomukset säilyivät läpi juutalaisvastaisuuden historian siirtyen Ajan Suunnan välittämään juutalaiskuvaan. Lehdessä juutalaiset yhdistettiin sekä ’demoneihin’ ja ’saatanallisuuteen’ että ’Jumalmurhaan’, yhteensä kymmenessä lehtikirjoituksessa. Esimerkiksi Mauri väitti pakinassaan juutalaisten tappaneen Jeesuksen²⁹⁷. Ajan Suunnan uskonnollisiin syihin perustuva juutalaisvastainen kirjoittelu rajautui yksittäisiin, satunnaisesti ilmestyneisiin lehtikirjoituksiin. Kristinuskon hävittäminen juutalaisten tavoitteena tuli esiin vain neljässä ja juutalaisten viha kristillistä kirkkoa kohtaan kahdessa lehtikirjoituksessa. Vastaavasti kolmessa lehtikirjoituksessa käsiteltiin Kristuksen tai kristinuskon taitelua juutalaisuutta vastaan.

Tyypillisempää sen sijaan oli juutalaisten ja kristinuskon yhteiseen historiaan perustuvien nimitysten käyttäminen. Kaikkiaan juutalaisista käytettiin uskonnonhistoriaan pohjautuvaa nimitystä 78 lehtikirjoituksessa, joista kuudessa käsiteltiin Suomea. Kaikkiaan noin 11 prosenttia kaikista juutalaisiin asenteellisesti suhtautuneista lehtikirjoituksista, käytettiin juutalaisista nimityksiä kuten, ’Jumalan hylkäämä kansa’, ’kirottu kansa’, ’marttyyrikansa’, ’paholaisen lapset’, ’ruumiillistunut saatana’ ja ’Jumalan vitsaus’.

²⁹⁴Valentin 1937, 19; Kuparinen 2008, 43, 47–48; Holmila 2010, 28.

²⁹⁵Jokisalo 1996, 107, 124; Hanski 2006b, 29; Holmila 2010, 28–29.

²⁹⁶AS 2.10.1938, Markus Raikamo, ”Sana on vapaa, Juutalaiset ja ’Evangelistat’” (yleisönosastokirjoitus).

²⁹⁷AS 17.4.1941, Mauri, ”Päiväkirjanpoimintoja” (pakina); Myllykoski–Lundgren 2005, 232; Kuparinen 2008, 47, 84–85, 95.

6 MAAILMANHERRUUS JA KEINOT SEN SAAVUTTAMISEEN

Ajan Suunnan mukaan juutalaiset olivat muille niin vastemielisiä, sillä juutalaisen rodun tavoitteena on aina ollut osoittaa Vanhan testamentin ennustuksen heidän valta-asemastaan valittuna kansana toteutuvan.²⁹⁸ Heinäkuussa 1944 Ajan Suunnassa juutalaisten päämääräksi esitettiin, muiden kansojen orjuuttaminen²⁹⁹

yhdeksi tahtoa ja johtoa vailla olevaksi joukoksi, joka luopuu kaikista oikeuksistaan ja tottelee vastaan sanomatta vain juutalaisia orjuuttajiaan.

Teoria juutalaisten salaliitosta oli lähtöisin keskiajalta, jolloin juutalaisia syytettiin mustan surman levittämisestä kaivoja myrkyttämällä. Jo tuolloin juutalaisten uskottiin murhaavan kristinuskoisia saavuttaakseen maailmanherruuden. Uuden ajan alussa kiersi huhuja salaisista rabbiineuvostojen kokouksista, joissa oli päätetty kristikunnan tuhoamisesta. 1800-luvun jälkipuoliskolta lähtien vapaamuurarit yhdistettiin juutalaisten liittolaisiksi.³⁰⁰ Kesäkuussa 1941 Ajan Suunnassa kerrottiin maailmanherruutta tavoittelevien juutalaisten laatineen jo ennen ensimmäistä maailmansotaa, ”hervittävän suunnitelman”, jonka tavoitteena oli kansojen henkinen ja moraalinen lamauttaminen aiheuttamalla rappiotilan myrkyttämällä kansojen hengen ja sielun kulttuurin varjolla.³⁰¹

Siionin viisaiden pöytäkirjat toivat ensimmäisen maailmansodan jälkeen suuremman yleisön tietoisuuteen juutalaisten kuvitellun suunnitelman maailmanherruuden saavuttamiseksi. Pöytäkirjojen tunnetuin versio luotiin ilmeisesti 1900-luvun alussa Venäjän salaisen poliisin toimeksiannosta. Teos koostui 24:stä Siionin viisaiden kokouksen kuvitteellisesta pöytäkirjasta, joissa kuvattiin keinoja kristittyjen tuhoamiseen taloudellisesti, poliittisesti ja moraalisesti käyttäen välineenä muun muassa sotia ja lehdistöä.³⁰²

Pöytäkirjojen suosio kasvoi Venäjän vallankumouksen jälkeen, kun sekä bolševikkien vallankumousta että maailmansotaa pidettiin osana juutalaisten maailmanherruussuunnitelmaa ja näin ollen todisteena pöytäkirjojen aitoudesta.

²⁹⁸AS 30.3.1933, ”Naamioitua juutalaispropagandaa, LION FEUCHTWANGER: Der jüdische Krieg...” (kirja-arvostelu).

²⁹⁹AS 30.7.1944, ”Juutalaiset puna-armeijan komentajina” (kolumni).

³⁰⁰Hanski 2006b, 271; Kuparinen 2008, 79, 205.

³⁰¹AS 7.6.1941, ”Juutalaisten henkinen myrkyntyminen” (reportaasi).

³⁰²AS 17.10.1933, Antti Suomenpoika, ”Tarkkailijan tähtäimessä. Siionin viisaitten käskyt” (pakina). Ks. myös Kuparinen 2008, 205–206; Valentin 1937, 99; Hanski 2006b, 269–270; Kuparinen 2008, 205.

Siionin viisaiden pöytäkirjojen käännöksiä jaettiin esimerkiksi Versailles'n rauhankokouksessa. Pöytäkirjat levisivät nopeasti laajalle, 1920-luvun loppuun mennessä ne oli julkaistu ainakin neljällätoista kielellä. Ruotsinkielinen käännös pöytäkirjoista ilmestyi vuonna 1919, josta tehtiin kaikkiaan neljä painosta vuosina 1919–1924. Pöytäkirjoista ilmestyi kaikkiaan viisi eri suomenkielistä versiota vuosina 1920, 1933 ja 1943. Kaikkiaan pöytäkirjoista ilmestyi Suomessa kahdeksan eri painosta tai käännöstä. Siionin viisaiden pöytäkirjat olivat Saksan nousevalle oikeistolle oivallista propaganda-aineistoa. Myytti juutalaisten kansainvälisestä salaliitosta oli yksi keskeisiä argumentteja, jolle kansallissosialistit perustivat juutalaispolitiikkaansa.³⁰³

Siionin viisaiden pöytäkirjoihin viitattiin Ajan Suunnassa ainoastaan seitsemässä lehtikirjoituksessa vuosina 1933, 1934 ja 1937. Ajan Suunnassa Siionin viisaitten pöytäkirjoja käsittelevät lehtikirjoitukset edustavat erittäin harhamallista juutalaisvastaisuutta. Esimerkiksi lokakuussa 1933 Ajan Suunnassa väitettiin ”patkulilehdistön” ja erityisesti *Helsingin Sanomiin* pakinoineen Eeron³⁰⁴, ”kirkonmiesten mustaamisen” olevan Siionin viisaitten pöytäkirjojen sanelemaa toimintaa.³⁰⁵

Tahvo Liljeblad paljasti Ajan Suunnassa, että Siionin viisaiden pöytäkirjojen mukaan ne ei-juutalaiset, jotka edesauttavat juutalaisia maailmanvaltaopyrkimyksessään, tullaan liikaa tietävinä murhaamaan, kun Siionin herruus on valmis. Samaisessa lehtikirjoituksessa Liljeblad kritisoi juutalaisia kohtaan tunnettua sääliä ja paljasti juutalaisten tärkeimmäksi tehtäväksi gojimien järjenvoimien suuntaamisen, ”tyhjään säälintuntoon muka väärin vainottuja kohtaan”.³⁰⁶ Nimitystä ”gojim”, joka oli elukkaa tarkoittava, kristityn haukkumanimi³⁰⁷ käytettiin Ajan Suunnassa kaikkiaan kuusi kertaa.³⁰⁸

³⁰³Valentin 1937, 99, 112; Ekberg 1991, 104; Hanski 2006b, 24, 273, 293; Kuparinen 2008, 208, 210, 212, 222; Ekholm 2013, 109.

³⁰⁴Salanimellä Eero Helsingin Sanomiin pakinoi Lassi Hiekkala. Niinistö 1998, 114.

³⁰⁵Ajan Suunnan mukaan Siionin viisaitten pöytäkirjassa n:o 17 todettiin ”Olemme jo huolehtineet, että gojim-papisto [- -] menettää aikaisemmin nauttimansa kunnioituksen, arvonannon ja vaikutusvallan, joka voisi estää ja tehdä tyhjäksi meidän suunnitelmamme toteuttamisen. [- -], me emme tule avoimesti koskemaan voimassaoleviin kirkkokuntiin, vaan taistelemme niitä vastaan niiden keskuudessa hajaannusta herättävän arvostelun avulla, siten saattaen ne rappeutumaan. AS 17.10.1933, Antti Suomenpoika, ”Tarkkailijan tähtäimessä. Siionin viisaitten käskyt” (pakina).

³⁰⁶AS 22.1.1934, Tahvo Liljeblad, ”Juutalaisuuden apologiaa. Ester Ståhlberg: Katso, unenäkijä tulee...” (kirja-arvostelu).

³⁰⁷AS 17.10.1933, Antti Suomenpoika, ”Tarkkailijan tähtäimessä. Siionin viisaitten käskyt” (pakina).

³⁰⁸AS 17.10.1933, Antti Suomenpoika, ”Tarkkailijan tähtäimessä. Siionin viisaitten käskyt” (pakina); AS 25.7.1938, ”Kolmella lauseella”; AS 28.9.1942, Mauri, ”Päiväkirjapojintoja”

Englantilainen lehtimies Philip Graves osoitti Siionin viisaiden pöytäkirjat väärennökseksi jo vuonna 1921. Pöytäkirjat päätyivät oikeuden eteen vasta vuonna 1934, jolloin sveitsiläisiä antisemitistejä syytettiin Siionin viisaiden pöytäkirjojen levittämisestä. Oikeus leimasi pöytäkirjat perättömiksi ja syytetyt tuomittiin säädyttömän kirjallisuuden levittämisestä. Tuomitut veivät asian vetoomus-tuomioistuimeen, jonka päätös oli vapauttava, sillä säädyttöntä kirjallisuutta koskevaa lakia ei voinut soveltaa poliittiseen agitaatio kirjallisuuteen.³⁰⁹

Tapauksesta kerrottiin Ajan Suunnassa. Lehden version mukaan Siionin viisaiden pöytäkirjoja on yritetty väittää väärennökseksi ja Bernin alioikeus julisti pöytäkirjat juutalaisten vaatimuksesta ”roskakirjallisuudeksi”, jonka levittämisestä kaksi sveitsiläistä tuomittiin suuriin vahingonkorvauksiin. Ylioikeuden päätös on kumonnut alioikeuden päätöksen, katsoen etteivät Siionin viisaiden pöytäkirjat sisällä perättömiä tietoja.³¹⁰ Tyypillistä ajan juutalaisvastaiselle propagandalle oli, että vetoomusoikeuden vastakkaisella päätöksellä todisteltiin Siionin viisaiden pöytäkirjojen aitoutta.³¹¹

Ajan Suunnassa todisteena juutalaisten maailmanherruuspyrkimyksistä käytettiin myös muita dokumentteja. Esimerkiksi elokuussa 1935 lehdessä julkaistiin katkelmia länsimaiden juutalaisille tarkoitetusta julistuksesta:³¹²

’Israelin lapset, voittomme hetki on jo lähellä, seisomme maailmanherruuden kynnyksellä. Se, mistä ennen olemme voineet vain uneksia, on nyt toteutumassa. Äsken heikot ja voimattomat, nostamme nyt päämme ylpeästi. Kiitos maailmassa vallitsevan epäjärjestyksen. [- -] Olemme tehneet kaiken mahdollisen, saattaaksemme Venäjän kansan juutalaisten ylivallan alaiseksi, ja lopuksi olemme pakottaneet sen edessämme polvilleen.’

Samaista asiakirjaa³¹³ lainattiin lehdessä myös elokuussa 1944. Tosin vuonna 1935, kerrottiin asiakirjan löytyneen vangiksi joutuneelta tarkk’ampujarykmentin komentajalta, kun taas vuonna 1944 ilmoitettiin sen olleen kaatuneella puna-armeijan komentajalla. Julistuksesta lainatut katkelmat

(pakina); AS 9.1.1934, Kauko, ”Välähdyksiä maailman politiikasta. Aadamin lasten murheita” (reportaasi).

³⁰⁹Valentin 1937, 106, 116–118; Kuparinen 2008, 208–209.

³¹⁰AS 23.11.1937, ”Siionin viisaitten pöytäkirjat. Bernin ylioikeuden vapauttava päätös” (artikkeli).

³¹¹Kuparinen 2008, 209.

³¹²AS 23.8.1935, ”Juutalaisten valtiota tuhoava toiminta...” (julistus).

³¹³Niluksen teoksesta ruotsiksi nimellä ilmestyneessä Förläten faller... toisessa painoksen jälkikirjoituksen liitteenä käytettiin samaista asiakirjaa todisteena Siionin viisaiden pöytäkirjojen aitoudesta. Hanski 2006b, 274.

ovat muuttaneet muotoaan lainausten asiasisällön pysyessä melko samanlaisena.³¹⁴

'Israelin pojat! Meidän lopullisen voittomme hetki on lähellä. Me elämme maailmanherruuden aattoiltaa. Se mistä aikaisemmin olemme voineet vain uneksia, on nyt todellisuutta. Äsken vielä heikkoina ja avuttomina me nyt nostamme ylpeästi päätämme, kiitos maailman yleisen romahduksen. [- -] Me olemme tehneet kaikkemme saattaaksemme Venäjän kansan juutalaisten valtaan ja pakottaaksemme sen lopultakin polvistumaan edessämme.'

Ajan Suunnassa väitettiin, juutalaisten iloitsevan "nähdessään maailman lopulta syöksyvän täydellistä tuhoa tuovaan, kaikki kansat nielevään vallankumoukseen."³¹⁵ Lehdessä kuitenkin lohdutettiin lukijaa, ettei juutalaisten maailmanherrsus tule toteutumaan, huolimatta sen takana olevasta suunnattomasta taloudellisesta ja poliittisesta mahdista tai lukemattomista ei-juutalaisista apureista. Juutalainen maailmanherrsus tulee jäämään pelkäksi unelmaksi, kun maailma päästyä selville juutalaisten ja heidän apureidensa suunnitelmista.³¹⁶

Harhamallinen väite juutalaisten pyrkimyksestä tuhota sivistyskansat, aloittaa maailmanvallankumous sekä saavuttaa maailmanherrsus esiintyi kaikkiaan 76 lehtikirjoituksessa, jotka muodostavat noin 11 prosenttia kaikista juutalaisiin asenteellisesti suhtautuneista kirjoituksista. Kaikkiaan 22 Ajan Suunnan lehtikirjoituksessa juutalaisten tavoitteeksi esitettiin sivistyskansojen alistaminen tai tuhoaminen henkisen ja moraalisen lamauttamisen avulla. Luokittelulottuvuudessa Suomi juutalaisten maailmanherrsus pyrkimykset tulivat esiin vuonna 1938 kahdessa lehtikirjoituksessa sekä vuosina 1942 kerran ja 1943 neljä kertaa. Juutalaisten pyrkimys maailmanherrsuteen nousi esiin kaikissa luokittelulottuvuuksissa erityisesti vuosina 1933, 1936–1937, 1942–1944, joista ehdottomat huippuvuodet aiheen käsittelylle olivat 1933, 1943, 1944.

Läpi Ajan Suunnan ilmestymisen, sille olivat tyypillisiä harhamalliset lehtikirjoitukset, joissa juutalaisten maailmanvaltausta perusteltiin syillä, joilla ei ollut todellisuus pohjaa. Lehden mukaan juutalaiset tavoittelivat maailmanherrsutta muodostamalla maailmanlaajuisen verkoston. Erityisesti juutalaisten maail-

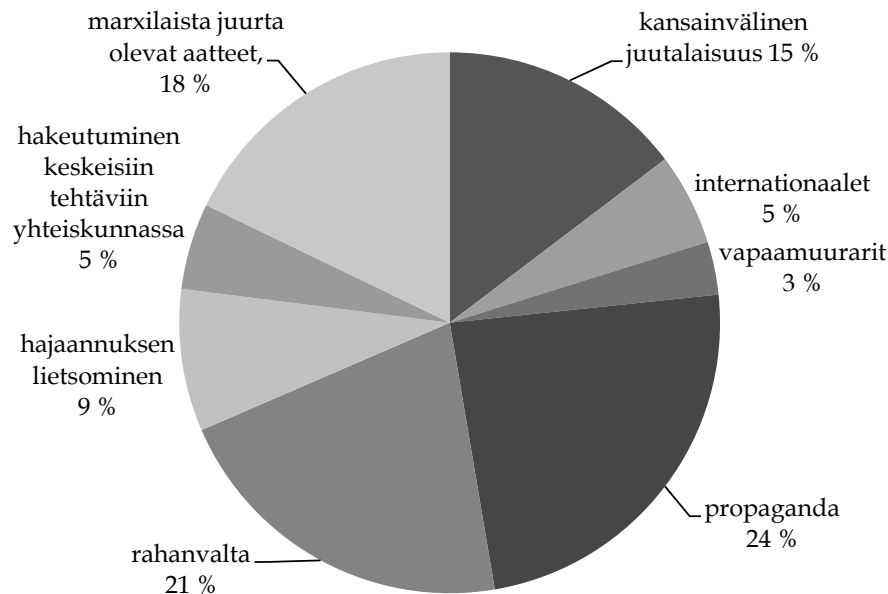
³¹⁴AS 8.8.1944, "Kun juutalaiset bolševisoivat Venäjän" (reportaasi).

³¹⁵AS 5.4.1943, (M), "Juutalaiset sodanlietsojina..." (kolumni).

³¹⁶AS 22.1.1934, Tahvo Liljeblad, "Juutalaisuuden apologiaa. Ester Ståhlberg: Katso, unenäköjä tulee..." (kirja-arvostelu); AS 23.8.1935, "Juutalaisten valtiota tuhoava toiminta..." (julistus).

manvaltpyrintöjen keinot korostuivat lehtikirjoittelussa 1933, 1935, 1937 ja 1941–1944, joista vuodet 1942–1944, olivat selkeät huippuvuodet.

Seuraavasta kuviosta ilmenee neljä Ajan Suunnassa tyypillisimmin esiin tuotua keinoa, joilla juutalaiset pyrkivät maailman herruuteen. Ne olivat propagandan ja rahanvallan käyttäminen, marxilaista juurta olevat aatteet sekä kansainvälinen juutalaisuus. Kukin näistä selityksistä muodosti noin viidenneksen käytetyistä selitysmalleista. Viimeinen viidennes muodostavat hajaannuksen lietsominen, hakeutuminen keskeisiin tehtäviin yhteiskunnassa, internationaaleit sekä vapaamuurarit, jotka, yllättävää kyllä, olivat vähiten käytetty selitysmalli.³¹⁷

KUVIO 2 Juutalaisten välineet maailmanherruuden saamiseksi

6.1 Propaganda - sanomalehdet ja tietotoimistot

Ajan Suunnassa paljastettiin marxilaisen valhepropagandan käyttävän hyödykseen joukkopsykologista laki, jonka mukaan kehittymättömille joukoille lakkaamatta toistettu järjetön ja totuudenvastainen asia saattoi toistamisen seurauksena muuttua yleisesti hyväksytyksi tosiasiaksi. Esimerkiksi lehden mukaan

³¹⁷ Ks. Liite 6.

sanomalehtien lukijat omaksuvat vähitellen lehtien päivästä toiseen toistaman mielipiteen.³¹⁸ Tapani Tarkan mukaan jokaisessa maassa oli³¹⁹

sellaisia lampaanälyllä varustettuja laumatyypppejä, jotka kakistelematta nielaisivat kaiken, mitä kansainväliset myrkkypesäkkeet heille syöttävät.

Ajan Suunnan pääkirjoituksen mukaan hyvin valitut iskulauseet ja taitava propaganda "voivat tehdä mustankin valkoiseksi ja paholaisestakin enkelin". Esimerkiksi työväenjoukot oli saatu propagandan keinoin uskomaan, että juutalaisten raharuhtinaiden johtama internationale auttaisi heitä.³²⁰

Tyypillistä Ajan Suunnan lehtikirjoituksille oli, että niissä väitettiin juutalaisten hankkineen valtaansa välineitä, joiden avulla he myrkyttivät henkisen elämän vähitellen työntämällä "kansansieluun sairaalloisia mielipiteitään".³²¹ Erityisenä uhkana pidettiin juutalaisen propagandan suorittama työläisten aivopesua. Huhtikuussa 1937 nimimerkki E.F. paljasti Skandinavian lehdistön olevan miltei kokonaan juutalaisten, suurkapitalistien tai eri internationaalien hallussa.³²² Juutalaisten käyttämää propagandaa käsiteltiin kaikkiaan 17,5 prosentissa kaikista juutalaisiin asenteellisesti suhtautuneista lehtikirjoituksista.

Mielenkiintoista oli, että jo keskiajalta peräisin oleva harhamallinen väite juutalaisista kaivojen myrkyttäjistä yhdistettiin Ajan Suunnassa juutalaiseen propagandaan, jonka yhteydessä juutalaisia kutsuttiin vuosina 1938–1939 kaksi kertaa 'kaivonmyrkyttäjiksi'³²³. Myrkyttäminen oli esillä juutalaisen propagandan osalta myös seuraavissa yhteyksissä, 'henkisen elämän myrkyttäminen', 'myrkyn keittäminen', 'myrkyn kylvö' ja 'kansakunnan sielujen myrkyttäminen'.

Ajan Suunnan mukaan keskeisin juutalaisten halitsemista propaganda-aseista oli lehdistö. Luokitusulottuvuudessa muu maailma juutalaisten hallussa olevaa lehdistöä käsiteltiin kaikkiaan 70 lehtikirjoituksessa. Erityisesti lehdessä palsta-

³¹⁸AS 30.4.1937, E. F., "'Vapaa lehdistö' - juutalaisten ja suurkapitalistien temmellyskenttä I" (artikkeli); AS 12.1.1939, Puhtinen, "Tarkkailijan tähtäimestä" (pakina).

³¹⁹AS 27.3.1938, Tapani Tarkka, "Tarkkailijan tähtäimestä" (pakina).

³²⁰AS 20.5.1942, K.W., "Iskulauseet ja propaganda". (pääkirjoitus).

³²¹AS 30.7.1937, "Juutalaisen kirjallisuuden myrkkyy herättää pelkoa jo Unkarissakin" (artikkeli).

³²²AS 30.4.1937, E. F., "'Vapaa lehdistö' - juutalaisten ja suurkapitalistien temmellyskenttä I" (artikkeli); Ks. myös AS 2.7.1937, E. F., "'Vapaa lehdistö' - juutalaisten ja suurkapitalistien temmellyskenttä II" (artikkeli).

³²³AS 31.12.1938, "Maailmantapahtumat v. 1938" (pääkirjoitus); AS 24.3.1939, "Kaivonmyrkyttäjiä" (pääkirjoitus).

tilaa sai Ruotsin suurin, juutalaisen suvun omistama kustannusyhtiö³²⁴, jota käsiteltiin neljäosassa kyseisistä lehtikirjoituksista. Kesäkuussa 1941 Ajan Suunnan lehtikirjoituksessa muistutettiin, että juutalaiset pyrkivät ulottamaan henkisen myrkyntykylvönsä myös Suomeen. Tilanne oli vaarallinen, niin kauan, kun Suomen marxilaiset puolustavat juutalaisuutta ja esittelevät lehdistössään juutalaisten moraalinvastaisia oppeja.³²⁵ Ainoastaan neljässä lehtikirjoituksessa käsiteltiin juutalaisten hallinnoimaa lehdistöä Suomessa. Huomionarvoista oli, että Hufvudstadsbladetin³²⁶ väitettiin olevan juutalaislehti, mikä muodosti poikkeuksen, sillä muutoin juutalaisen vaikutuksen esimerkiksi sosiaalidemokraattiseen lehdistöön katsottiin olevan välillistä.

Ajan Suunnassa juutalaisilla oletettiin olevan suuri valta tietotoimistoihin. Kaiken kaikkiaan juutalaisten hallussa olevia tietotoimistoja käsiteltiin aineistossa 13 lehtikirjoituksessa. Lehden mukaan kaikki ”demokraattisissa” maissa toimintaansa harjoittaneet suuret tietotoimistot³²⁷ olivat juutalaisten perustamia tai omistamia. Tietotoimistojen välityksellä sanomalehdet olivat juutalaisen vaikutuksen alla. Ne levittivät juutalaisten manipuloimia uutisia ja muokkasivat yleistä mielipidettä kansainvälisen juutalaisuuden haluamaan suuntaan. Esimerkiksi maaliskuussa 1938 Tapani Tarkka syytti pakinassaan suurien tietotoimistojen jo vuosia ahertaneen maailmansodan syyttämiseksi.³²⁸

Tapani Tarkan mukaan Suomessakin kaikki puolueparlamentarismia kannattavat sanomalehdet ottivat ”ilolla” vastaan juutalaisten tietotoimistojen propagandauutisia. Ajan Suunnassa esimerkiksi väitettiin Suomen kansanrintama -lehdistön toimineen maailmanjuutalaisuuden kätyrinä ja pidettiin erityisesti *Suomen Sosiaalidemokraattia* juutalaisten tietoisien valhepropagandan levittäjänä.³²⁹

Juutalaisten tuottamat elokuvat täydensivät Ajan Suunnan pääkirjoituksen mukaan lehdistön suorittamaa työtä. Elokuvien välityksellä juutalaiset pyrkivät

³²⁴AS 5.1.1944, ”Juutalaisyksymys tulemassa päivänkohtaiseksi Ruotsissakin...” (kirjeenvaihtajalta).

³²⁵AS 7.6.1941, ”Juutalaisten henkinen myrkyntykylvö” (reportaasi).

³²⁶AS 1.8.1938, ”KYLLÄ TEKISI MIELI” (kolumni).

³²⁷Juutalaisten hallussa tietotoimistoista mainitaan olevan Havas, Reuter, Agence Nationale de Publicité, Associated press ja United Press. AS 22.3.1938 Tapani Tarkka, ”Tarkkailijan tähtäimestä” (pakina).

³²⁸AS 2.10.1936, Y.W.J, ”Voimakas valtakunta on rauhan vankin tuki” (kirjeenvaihtajalta); AS 23.3.1938, Tapani Tarkka, ”Tarkkailijan tähtäimestä” (pakina).

³²⁹AS 23.3.1938, Tapani Tarkka, ”Tarkkailijan tähtäimestä” (pakina); AS 30.8.1938 Tapani Tarkka, ”Tarkkailijan tähtäimestä” (pakina); AS 25.7.1938 ”Kolmella lauseella”; AS 31.12.1938, ”Katsauksia, Juutalaisia koskevat uutiset” (artikkeli).

myrkyttämään erityisesti nuorison. Lehden mukaan maailman elokuvantuotanto oli ollut jo ennen ensimmäistä maailmansotaan suurelta osin juutalaisten hallussa. Ajan Suunnassa väitettiin, että Suomessa esitettävistä elokuvista suuri osa oli juutalaisten tuottamia. Ne sisälsivät juutalaista propagandaa, jonka tavoitteena oli kristillis-siveellisiin elämänarvoihin pohjautuvan yhteiskuntarakenteen hävittäminen.³³⁰ Juutalainen propaganda yhdistettiin elokuvaan aineiston kymmenessä lehtikirjoituksessa, joista yhdessä käsiteltiin Suomessa esitettäviä elokuvia. Kirjallisuus liitettiin yhtä usein kuin elokuvatkin juutalaisiin, mutta se ei saanut aikaiseksi yhtä värikkäitä kannanottoja, kuin juutalaisten hallussa oleva elokuvateollisuus. Kahdessa lehtikirjoituksessa käsiteltiin juutalaisia oppikirjojen laatijoina. Taiteen ja teatterin nähtiin olevan juutalaisen vallan alla kolmessa ja radion kahdessa lehtikirjoituksessa.

Ajan Suunnan mukaan taiteen johtopaikat vallanneet juutalaiset levittivät epä-siveellisiä taidemuotoja tuhotakseen maan nuorison. Esimerkiksi Ajan Suunnan pääkirjoituksessa todettiin, uusien muotitanssien, kuten jazzin, charlestonin, hotin, swingin sekä ”muu samanlaisen roskan” olleen juutalaisten keksimiä ihmisarvoa alentavia huvittelutapoja.³³¹

6.2 Rahanvalta

Rahanvalta oli Ajan Suunnassa propagandan jälkeen yleisin väline, jolla juutalaiset pyrkivät maailmanherruuteen. Lehden pääkirjoituksen mukaan ”juutalaiset, jotka eivät ’työtä tee, eivätkä kehrää’”, ovat saaneet ”suurimman osan maailman kapitaalista hallittavakseen ja sen avulla tanssittavat miltei koko maailmaa pillinsä mukaan”.³³² Juutalaisten rahanvaltaa käsiteltiin 12,5 prosentissa kaikista juutalaisia käsittelevistä lehtikirjoituksista.

Juutalaisia on pidetty kapitalismin luojina. Uskomuksen mukaan länsimaisten kansojen noudattaessa vielä kirkon oppia, jonka mukaan voiton haaliminen ja koronottaminen olivat syntiä, olivat juutalaiset jo omaksuneet toimintatavoik-

³³⁰ AS 31.12.1932, Urho Muroma, ”Herää, Suomen kansa! Antikristillis-kommunistinen jumalattomien liitto hyökkää” (kolumni); AS 23.9.1942, ”Elokuvasensuuri” (pääkirjoitus); AS 21.7.1943, ”Elokuva propagandatekijänä” (pääkirjoitus); Ks. myös. AS 28.10.1936, ”Kolmella lauseella”.

³³¹ AS 21.7.1943, ”Elokuva propagandatekijänä” (pääkirjoitus); Ks. myös AS 8.10.1943, ”Tanskan juutalaisseikkaukset” (pääkirjoitus).

³³² AS 31.5.1941, K.W., ”Liberalismin vararikko” (pääkirjoitus).

seen vapaankilpailun, mainostamisen ja keinottelun.³³³ Luokittelulottuvuudessa muu maailma juutalaiset yhdistettiin kapitalismiin kaikkiaan 19 lehtikirjoituksessa.

Harhamalliset väitteet taloudellisesta vallasta tarttuivat juutalaisiin vuosisatojen kuluessa. Juutalaisista tuli kauppakansa, kun mahdollisuus muiden elinkeinojen harjoittamiseen käytännössä kiellettiin heiltä. Lopullisen leiman löi, juutalaisten toimiminen syntisinä rahanlainaajina keskiajalla. 1800-luvulla stereotypia juutalaisesta koronkiskurista muuttui juutalaiseksi yhteiskuntaa hallitsevaksi pankkiiriksi.³³⁴ Ajan Suunnassa, luokituslottuvuudessa muu maailma, juutalaisia nimitettiin 'koronkiskureiksi' kolmessa lehtikirjoituksessa, vuonna 1943. Talouden saralla 'nylkeminen', 'kiskominen' ja 'riistäminen' yhdistettiin samaisessa luokituslottuvuudessa juutalaisiin viisi kertaa, vuosina 1936, 1941, 1943–1944.

Taloudellinen juutalaisvastaisuus oli erityisen voimakasta 1800-luvun lopulla. Sillä oli merkittävä asema myös natsien antisemitismissä, jonka mukaan juutalaisten tavoitteena oli hankkia haltuunsa kaikki maailman rikkaudet.³³⁵ Ajan Suunnan lukijoilleen välittämässä kuvassa oli juutalaisten maailmassa rikkauksien haalimisella keskeinen asema, sillä kyseessä oli kansa, joka "tunnustaa vain mammonan jumalukseen"³³⁶ Luokituslottuvuudessa muu maailma käsiteltiin juutalaista rahanvaltaa 107 lehtikirjoituksessa, joista rikkaus yhdistettiin juutalaisiin kaikkiaan 83 lehtikirjoituksessa. Lehtikirjoituksista 14,5 prosenttia käsiteli rahanvaltaa luokituslottuvuudessa Suomi.

Ajan Suunnassa juutalaiset kuvattiin lehdessä esitellyn William Shakespearen 1500-luvulla ilmestyneen *Venetsian kauppias* -näytelmän iljettävän koronkiskurihahmon, Shylockin kaltaisiksi omaa etuaan ajaviksi, "kylmän laskelmoiviksi", "julmiksi nylkyreiksi".³³⁷ Mauri pakinassaan kertoi juutalaisten olevan mestareita pettämään vihaamiansa gojimeja. He pystyivät tarjoamaan henkistä sairautta synnyttävää taidetta muotitaiteena, levittämään vääriä uutisia muokataksseen yleistä mielipidettä tai myymään kelvottomia asukokonaisuuksia.³³⁸

³³³Valentin 1937, 233; Nykänen 1942, 24–26.

³³⁴Valentin 1937, 233, 239; Myllykoski-Lundgren 2005, 231–232; Hanski 2006b, 28, 120; Kurparinen 2008, 80–81, 83.

³³⁵Valentin 1937, 152; Hanski 2006b, 121.

³³⁶AS 27.8.1938, SILMÄ, "Viikkoisen tien ohesta" (pakina).

³³⁷AS 8.8.1943, (M), "Shylock kiellettiin Englannin ja Yhdysvaltain näyttämöillä..." (artikkeli); AS 30.8.1943, Mauri, "Päiväkirjanpoimintoja" (pakina).

³³⁸AS 28.9.1942, Mauri, "Päiväkirjanpoimintoja" (pakina).

Ajan Suunnan mukaan moraalittomilla juutalaisilla oli taipumus kaikkeen saastaiseen ja salakavalaan, Heille oli luonteenomaista huijaus ja keinottelu. Lehden mukaan juutalaiset eivät tehneet koskaan uhrauksia ehdoitta tai ilman vastapalvelusta.³³⁹ Aineistossa juutalaisiin yhdistettiin 'ahneus', 'itsekkyyys', 'röyhkeys' ja 'hyväksikäyttäminen' yhteensä 15 lehtikirjoituksessa. Huomioitavaa on, ettei juutalaisia Suomea käsiteltäessä yhdistetty kertaakaan näihin ominaisuuksiin. Ainoastaan yhdessä lehtikirjoituksessa luokittelu-ulottuvuudessa Suomi, juutalaisiin yhdistettiin 'laskelmallisuus'.

Luokittelu-ulottuvuudessa Suomi juutalaisia käsiteltiin talouden osalta 21 lehtikirjoituksessa, joista kolmessa käytettiin käsitteitä 'narikka-jutku' tai 'narikkakioski'. Suomea käsittelevissä lehtikirjoituksissa kummasteltiin juutalaisten kauppatapoja ja oltiin huolestuneita juutalaisten pesiytymisestä Suomen liike-maailmaan sekä pelättiin maan muuttumista juutalaisten finanssiskandaalien näyttämöksi. Lehdessä juutalaisliikkeitä pidettiin muun muassa ala-arvoista tavaraa myyvinä "mätäpaiseina".³⁴⁰

Osassa luokkan juutalainen rahanvalta alle lukeutuviissa lehtikirjoituksissa taloudellinen juutalaisvastaisuus näkyi tyypillisinä harhamallisina väittäminä, kansainvälisestä juutalaisesta rahamahdistista, joka hallitsi maailmaa tai pääomasta, jonka tuoman vallan turvin juutalaiset pystyivät esimerkiksi kieltämään arvostelunsa. Juutalaisten väitettiin lehdessä aiheuttaneen myös hintatason nousun ja pitkittävän toista maailman sotaa rikastuakseen keinottelemalla ja myymällä sotatarvikkeita. Perintö keskiaikaisesta juutalaisesta rahanlainaajasta, koronkiskurista näkyi Ajan Suunnan kirjoituksissa kuvitelmana, jonka mukaan yksi tehokkaimmista juutalaisten keinoista muiden kansojen alistamiseen olivat valtionlainat, joilla juutalaiset hallitsivat maailman rahataloutta.³⁴¹

³³⁹AS 22.1.1934, Tahvo Liljeblad, "Juutalaisuuden apologiaa. Ester Ståhlberg: Katso, unen-näkiä tulee..." (kirja-arvostelu); AS 2.7.1935, U.T., "Juutalaiset - tuhokansa. Juutalainen vakoilu Palestiinassa maailmansodan aikana" (kommentari); AS 25.3.1937, Tapani Tarkka, "Tarkkailijan tähtäimestä" (pakina).

³⁴⁰AS 18.1.1936, "Juutalaiset huijarit. Onko Suomikin joutumassa juutalaisten suurten finanssiskandaalien näyttämöksi?" (artikkeli); AS 4.5.1936, "Hämärien juutalaisten pesiytyminen liikemaailmaamme..." (kolumni); AS 14.5.1939, K. K., "Sana on vapaa, Juutalaistenliiketoivoista" (yleisönosastokirjoitus).

³⁴¹AS 15.9.1936, Tapani Tarkka, "Tarkkailijan tähtäimestä. Lipilaarit" (pakina). (pakina); AS 14.9.1937, Tapani Tarkka, "Tarkkailijan tähtäimestä" (pakina); AS 2.9.1938, "Blum tekee "afääriä" sodalla" (artikkeli); AS 31.5.1941, K.W., "Liberalismin vararikko" (pääkirjoitus); AS 30.8.1943, Mauri, "Päiväkirjanpoimintoja" (pakina); AS 23.2.1944, -P-, Juutalaiset brittiläisarmeijoiden "vaarattomissa portaissa..." (artikkeli); AS 26.4.1944, "Juutalaisuus Unkarissa, Kansallista elinvoimaa kalvanut syöpäpesäke tuhotaan nyt" (reportaasi); AS 8.8.1944, "Kun juutalaiset bolševisoivat Venäjän" (reportaasi).

6.3 Marxilaista juurta olevat aatteet

Ajan Suunnan juutalaisvastaiselle retoriikalle oli tyypillistä juutalaisten esittäminen, juutalaisten muille "keksimien" oppien ja kansainvälisten yhteenliittymien taustavaikuttajana. Yksi kansallissosialistien keskeisistä juutalaisvastaisista argumenteista oli väite juutalaisista bolševismin takana.³⁴² Kansallissosialismin siirtovaikutus ja ajan henki näkyivät myös Ajan Suunnassa marxilaista juurta olevien aatteiden yhdistämisenä juutalaisiin kaikkiaan noin kymmenessä prosentissa lehtikirjoituksia. Lehdessä juutalaiset yhdistettiin marxilaisiin 45, bolševikkeihin 30 ja kommunisteihin 19 lehtikirjoituksessa.

Suomea käsittelevissä lehtikirjoituksissa juutalaiset yhdistettiin ensisijaisesti kommunisteihin ja marxilaisiin. Osa syynä tähän voidaan pitää Neuvostoliiton suomalaisille aiheuttaman uhan siirtymää juutalaisiin. Ajan Suunnassa ulkomailla johtavissa asemissa toimivia henkilöitä osoitettiin juutalaisiksi, jopa pitkien luetteloiden muodossa, mutta Suomen osalta ei nimetty ketään juutalaista bolševikiksi tai sosialistiksi, tai päinvastoin, vaan juutalaisten vaikutus oli aina välillistä ja anonyymistä; juutalaisten kerrottiin esimerkiksi ympäripyöreästi pyrkivän Suomen marxilaispuolueen johtopaikoille.³⁴³

Kansallissosialistisessa Saksassa juutalaiset yhdistettiin kapitalismi ja marxilaisuus. Ajan Suunnassa kummasteltiin syksyllä 1943 kapitaalia omaavien juutalaisten liittoutumista antikapitalististen bolševikkien kanssa. Liittouman avulla juutalaiset kuitenkin pääteltiin valjastavan työläiset ja köyhälistön ajamaan maailmanvaltauspyrkimyksiään. Ajan Suunnassa niin marxilaisuutta kuin bolševismia pidettiin juutalaisten astinlautana valtaan.³⁴⁴ Tapani Tarkka totesi pakinassaan, "Missä kommunistit taas valtaa pitävät, siellä ovat juutalaiset kukkoina tunkiolla."³⁴⁵ Se miten käsitteet, bolševismi, marxilaisuus ja kommunismi limittyivät toisiinsa, ilmenee seuraavista esimerkeistä, jotka kuvaavat juutalaisten maailmanherrsuspyrkimyksen etenemistä:

³⁴²AS 25.6.1942, Mauri, "Päiväkirjanpoimintoja" (pakina); Klinge 1972, 166; Luostarinen 1986, 118.

³⁴³AS 26.5.1941, Mauri, "Päiväkirjanpoimintoja" (pakina); Klinge 1972, 166.

³⁴⁴AS 14.7.1938, "Tarkkailijan tähtäimestä" (pakina); AS 11.8.1943, (W), Maailmaherrsus juutalaisten tavoite, Näissä merkeissä jopa kapitalismi ja bolshevismi ovat voineet löytää toisensa. (reportaasi); Valentin 1937, 194; Hanski 2006b, 177, 206.

³⁴⁵AS 15.9.1936, Tapani Tarkka, "Tarkkailijan tähtäimestä. Lipilaarit" (pakina).

Neljännesvuosisata sitten ryösti pieni juutalaisten muodostama marxilaiskoplavaltiovalan Venäjällä toteuttaakseen täydellisen marxilaisen sosialismin.³⁴⁶

Kun juutalaiset ottivat KOMMUNISTIEN VALLANKUMOUKSEN kautta johdon Venäjällä, niin he osasivat mainiosti asettaa ryssän käsityksen omasta 'pelastustehtävästään' omien maailmanvaltapyrkimystensä palvelukseen.³⁴⁷

Neuvostoliittoa hallitsevasta bolševismista on juutalaisuus hankkinut työväli-
neen, jolla se koettaa toteuttaa maailmanherruussuunnitelmansa.³⁴⁸

Lehdessä ei siis tehty eroa marxilaisille, bolševikeille ja kommunisteille, vaan niitä käytettiin toistensa synonyymeinä ja kuten Tapani Tarkka osuvasti pakinassaan totesi, juutalaisten nähtiin olevan kaikkien "marxilaishuijausmuotojen" johdossa.³⁴⁹

Osa Ajan Suunnan väittämistä edusti äärimmäisen harhamallista juutalaisvastaisuutta. Esimerkiksi lehden mukaan Venäjä oli juutalaisille vain ensimmäinen askel, jonka avulla he pyrkivät saamaan haltuunsa koko maailman yllyttämällä venäläisiä tuhoamaan länsimaisen sivistyksen ohessa myös suomalaiset.³⁵⁰ Väite puna-armeijasta valjastettuna palvelemaan juutalaisten maailmanherruuspyrkimystä esiintyi aineiston kolmessa lehtikirjoituksessa.³⁵¹ Heinäkuussa 1944 Ajan Suunnassa muistutettiin juutalaisten aikovan toteuttaa puna-armeijan avulla maailmanvallankumouksen.³⁵² Yleensä lehdessä juutalaisten maailmanvallankumousta käsiteltiin yleisellä tasolla, mutta välillä uhka konkretisoitiin lukijalle, kuten lokakuussa 1935 julkaistussa kolumnissa:³⁵³

Neuvostoliiton sadat ase- ja kaasutehtaat syöksevät päivittäin kidastaan yhä uusia myrkkyykaasuja ja murha-aseita 'ristiretkiä' varten länsimaista sivistystä vastaan. Ja siinä taistelussa ei tulla säästämään lapsia eikä naisia, vaan viattomien veri tulee vuotamaan [- -] virtanaan kansainvälisen juutalaismarxilaisen imperiumin voittoon viemiseksi.

Osassa juutalaisiin liitetyissä väitteissä oli todellisuuspohjaakin, kuten tyypillisessä väittämässä, juutalaisten valta-
asemasta Neuvostoliitossa. Joulukuussa

³⁴⁶AS 7.11.1942, Mauri, "Päiväkirjanpoimintoja" (pakina).

³⁴⁷AS 25.3.1937, Tapani Tarkka, "Tarkkailijan tähtäimestä" (pakina).

³⁴⁸AS 30.7.1944, "Juutalaiset puna-armeijan komentajina" (kolumni); Ks. myös AS 5.4.1943, (M), "Juutalaiset sodanlietsojina..." (kolumni).

³⁴⁹AS 15.9.1936, Tapani Tarkka, "Tarkkailijan tähtäimestä. Lipiraalit" (pakina).

³⁵⁰AS 14.12.1942, Mauri, "Päiväkirjanpoimintoja" (pakina); AS 17.6.1944, "Maaseudun mies miettii" (kolumni).

³⁵¹Ks. esim. AS 5.4.1943, (M), "Juutalaiset sodanlietsojina..." (kolumni).

³⁵²AS 30.7.1944, "Juutalaiset puna-armeijan komentajina" (kolumni).

³⁵³AS 7.10.1935, "Eräs ulkopoliittikan tulkitsija" (kolumni).

1942 pakinassaan Mauri paljasti, juutalaisten hallitsevan Neuvostoliittoa noin 90 prosenttisesti. Todellisuudessa Stalin oli puhdistanut miltei kaikki juutalaiset maan johdosta jo vuonna 1939.³⁵⁴ Tapani Tarkka käsitteli Stalinin puhdistuksia pakinassaan,³⁵⁵

Nyt luulisi sivullinen, että jutku, kuin jutku, [- -]. Mutta siinä sivullinen erehtyy eikä muista, että Stalinin aloitettua 'puhdistuksensa'! on tullut suuri ero jutkulle ja jutkuille. Moskovan juutalaiset eivät halua kuulla mitään muualla maailmassa huseeraavista jutkuista.

6.4 Kansainvälinen juutalaisuus

Ajan Suunnassa myönnettiin, etteivät juutalaiset olleet suomalaisessa yhteiskunnassa vaikutusvaltaisessa asemassa. Lehteen pakinoineen Maurinkaan mukaan ei Suomen pariatuhatta juutalaista, voitu pitää lisenssijutuistaan ja muista suurista keinotteluista huolimatta vaarallisina.³⁵⁶ Aineistossa erotettiin 'kotijuutalaiset', 'Kekkonen pakolaisista' ja Suomeenkin ulottuvasta 'suuren maailman juutalaismahdista'³⁵⁷. Luokittelu-ulottuvuudessa Suomi juutalaisvas- taiset kannanotot kohdistuivat etupäässä juutalaispakolaisiin.

Aineistossa kuvattiin nyörien kaikkialta maailmasta kulkevan kansainvälisen juutalaisuuden käsiin maanalaisia käytäviä pitkin. Vaarana nähtiin kansainvälisen juutalaisuuden suomalaista kansallishenkeä välillisesti uhkaava toiminta.³⁵⁸ Kansainvälistä juutalaisuutta pidettiin suomalaisen kansallisidentiteetin vastakohtana. Juutalaisten kansainvälisyys ylsi lehdessä miltei yhtä usein kuvatuksi välineeksi, jonka avulla juutalaiset tavoittelivat maailmanherruutta, kuin marxilaista juurta olevat aatteet. Termejä, jotka viittasivat kansainväliseen juutalaiseen, käytettiin kahdeksassa Suomea, kolmessa Saksaa ja 47 lehtikirjoituksessa luokitusulottuvuudessa muu maailma.

³⁵⁴AS 14.12.1942, Mauri, "Päiväkirjanpoimintoja" (pakina); AS 5.4.1943, (M), "Juutalaiset sodanlietsojina..." (kolumni); Hanski 2006b, 249; Ks. myös Valentin 1937, 211-212.

³⁵⁵AS 20.5.1938, Tapani Tarkka, "Tarkkailijan tähtäimestä" (pakina).

³⁵⁶AS 17.4.1941, Mauri, "Päiväkirjanpoimintoja" (pakina); AS 26.5.1941, Mauri, "Päiväkirjanpoimintoja" (pakina); AS 7.6.1941, "Juutalaisten henkinen myrkynkylvö" (reportaasi); AS 18.12.1941, M.S., "Suomen juutalaiskysymys" (kolumni). Ks. myös Holmila 2010, 200, 212.

³⁵⁷Ks. esim. AS 7.9.1937, Tapani Tarkka, "Tarkkailijan tähtäimestä" (pakina); AS 7.6.1941, "Juutalaisten henkinen myrkynkylvö" (reportaasi).

³⁵⁸AS 17.10.1933, Antti Suomenpoika, "Tarkkailijan tähtäimessä. Siionin viisaitten käskyt" (pakina); AS 18.12.1941, M.S., "Suomen juutalaiskysymys" (kolumni).

6.5 Muut keinot maailmanherruuden saavuttamiseen

Neljän useimmiten Ajan Suunnan sivuilla käsitellyn juutalaisten maailmanvaltaan tähtäävän keinon lisäksi viimeinen viidennes muodostui hajaannuksen lietsomisesta, hakeutumisesta keskeisiin tehtäviin yhteiskunnassa, internationaaleista sekä vapaamuurareista, juutalaisten maailmanvaltapyrintöjen välineenä.

6.5.1 Sisäinen hajaannus

Ajan Suunnassa juutalaisia syytettiin sisäisen hajaannuksen sekä sotien lietsomisesta. Juutalaisten väitettiin olleen jokaisen historian suuren vallankumouksen takana. Lehdessä helmikuussa 1938 julkaistussa yleisönosasto kirjoituksessa todettiin juutalaisten kylväneen kurjuutta ympärilleen kaikkialla, mihin he ovat pesiytyneet. Samassa yleisönosasto kirjoituksessa juutalaisia pidettiin syyllisinä sivistyskansojen välillä käytyihin sotiin.³⁵⁹

Syyskuussa 1938 yleisönosastokirjoituksessa nimimerkki A-e A-la tuo juutalaisten muodostaman uhan lähelle Ajan Suunnan lukijaa, kertoen juutalaisten vihasta kansallisesti heränneitä kansoja kohtaan.³⁶⁰

[J]uutalainen totisesti vihaa meitä [suomalaisia] ja yleensä kaikkea tervettä ja kristillistä kansallishenkeä ja hautoo tälläkin hetkellä veristä kosta ja sotaa kansallisesti heränneitä kansoja vastaan.

Ajan Suunnassa jopa vihjattiin juutalaisten aloittaneen Suomen kansalaissodan ja jatkosota rinnastettiin lehden pääkirjoituksessa juutalaisbolševistiseen hyökkäykseen.³⁶¹

Ajankohtaisimmat välineet, joilla juutalaiset Ajan Suunnan mukaan pyrkivät hajaannuksen keinoin maailmanherruuteen olivat ensimmäinen ja toinen maailmansota. Ajan Suunnassa juutalaisten väitettiin aloittaneen ensimmäisen maailmansodan kaikkiaan neljässä lehtikirjoituksessa. Sodan ratkaisi kuuden leh-

³⁵⁹AS 15.2.1938, Idealisti "Sana on vapaa. Suomi ja juutalaiset" (yleisönosastokirjoitus); AS 10.6.1938, "Kolmella lauseella"; Ks. myös AS 8.10.1943, Toivo A. Karanko, "Tanskan juutalaisten kohtalo" (kommentaari).

³⁶⁰AS 20.9.1938, A-e A-la, "Sana on vapaa. Juutalaiskysymys ja papit" (yleisönosastokirjoitus).

³⁶¹AS 22.1.1934, Tahvo Liljeblad, "Juutalaisuuden apologiaa. Ester Ståhlberg: Katso, unenäkiä tulee..." (kirja-arvostelu); AS 11.12.1942, "Törkeää" (pääkirjoitus).

dessä julkaistun kirjoituksen mukaan juutalainen raha. Saksan tappio sodassa selitettiin legendalla, voittamattomasta armeijasta, jota kotirintama puukotti marxilais-juutalaisella tikarilla selkään³⁶². Ajan Suunnassa juutalaisia syytettiin 23 lehtikirjoituksessa toisen maailman sodan lietsomisesta. Esimerkiksi touku-kuussa 1938 Ajan Suunnassa julkaistussa kirjoituksessa todettiin juutalaisten haluavan uutta maailmansotaa ja tuovan sitä vehkeilyllään lähemmäksi.³⁶³

Toisessa maailmansodassa Ajan Suunnan mukaan juutalaisten tavoitteena oli, kukistaa Saksan lisäksi kaikki muut maailman maat, jotta he pääsisivät tavoittelemaansa maailmanherruuteen. Lehdessä epäiltiin juutalaiset pyrkivän sodan avulla bolševoiimaan Euroopan ja eläteltiin uhkakuvia, joiden mukaan sodan tavoitteena oli eurooppalaisen rodun hävittäminen. Sodan taustalla nähtiin myös taloudellisia syitä. Juutalaisten, joiden hallussa sotatarviketeollisuus oli suurelta osalta, epäiltiin aloittaneen sodan rikastuakseen.³⁶⁴

Syyskuussa 1937 Tapani Tarkka päätteli jopa sosiaalidemokraattisen puolueen vaativan maailman sotaan ryhtymistä, juutalaisten pyrkimysten edistämiseksi. Tarkan mukaansa, juutalaiset halusivat jälleen ihmiskunnan verisen ja kaikki hävittävän sodan jalkoihin. Maailmansota oli hänen mukaansa juutalaisten vaikutusvallassa olevien kulttuuria tuhoavien voimien, kuten demokratian, rauhanliikkeen, sosiaalidemokraattien ja kommunistien viimeinen oljenkorsi.³⁶⁵

Kaikkiaan 11 lehtikirjoituksessa juutalaisia syytettiin toisen maailmansodan aloittamisesta. Sodan väitettiin olevan juutalaisten saksalaisia vastaan kohdistama kosto ja hävitysota, josta muodostui juutalaisuuden ja sitä vastustavien voimien välienselvittely. Uumoiltiin, että alkanut sota voisi kestää juutalaisten puolesta loputtomiin, sillä heille sota oli vain liikeasia, jonka jatkuminen tiesi lisää rahaa. Ajan Suunta kuitenkin lohdutti lukijoitaan. Sen mukaan toinen maailmansota tuli olemaan ikuisiksi ajoiksi juutalaisten viimeinen rikos, jonka myötä maailman juutalaisuus ei pääse lähemmäksi

³⁶²Kuparinen 2008, 208, 212, 222; Ks. myös Valentin 1937, 170; Holmila 2010, 36.

³⁶³Ks. esim. AS 1.10.1936, Tapani Tarkka, "Tarkkailijan tähtäimestä" (pakina); 14.9.1937 Tapani Tarkka, "Tarkkailijan tähtäimestä" (pakina); AS 30.5.1938 "Kolmella lauseella".

³⁶⁴AS 15.9.1936, Tapani Tarkka, "Tarkkailijan tähtäimestä, Lipilaarit" (pakina); AS 15.2.1937, "Goebbes varoittaa Moskovaa" (artikkeli); AS 2.1.1942, "Churchill ja Roosevelt ovat myyneet Euroopan Stalinille..." (Hitlerin puhe); AS 9.11.1942, "Taistelu käydään ratkaisuu..." (Hitlerin puhe); AS 17.6.1944, "Maaseudun mies miettii" (kolumni).

³⁶⁵AS 14.9.1937, Tapani Tarkka, "Tarkkailijan tähtäimestä" (pakina); AS 4.1.1938 Tapani Tarkka, "Tarkkailijan tähtäimestä" (pakina); Ks. myös Vilkuna 1962, 90.

tavoitteitaan, vaan juutalaisten maailmanvaltaopyrkimykset tulevat selviämään maailman kaikille kansoille.³⁶⁶

Sen lisäksi, että juutalaiset olivat Ajan Suunnan mukaan taitavia ajamaan muita kansoja sotiin, heihin yhdistettiin pelkuruus sodassa ja rintamalle joutumisen pakoilu kaikkiaan kymmenessä lehtikirjoituksessa. Lehden mukaan rintamalla taistelevissa joukoissa juutalaiset eivät ole edustettuna läheskään samassa suhteessa maissa asuviin juutalaisiin. Lisäksi juutalaisten sotilaiden kerrottiin lähtevän etulinjasta hoidettavaksi mitättömistä naarmuista.³⁶⁷

6.5.2 Hakeutuminen keskeisiin tehtäviin yhteiskunnassa

Harhamallisen kuvitelman mukaan saavuttaakseen maailmanherruuden kansainvälinen juutalaisuus levittäytyi maailmanlaajuiseksi verkostoksi vallaten maiden valtiovallat joko miehittämällä valtion virat tai hallitsemalla talouselämää ja rahamaailmaa. Ajan Suunnassa esiintyneelle harhamalliselle juutalaisvastaisuudelle oli tyypillistä juutalaisten esittäminen taustavaikuttajina. Juutalaisten tyypillisenä ominaisuutena pidettiin, etteivät he hakeutuneet näkyvimille johtopaikoille, vaan aivan niiden tuntumaan, kuten lähimmiksi neuvonantajiksi ja yksityissihteereiksi.³⁶⁸

Juutalaisten pyrkimystä päästä hallitsemaan suomalaisessa yhteiskunnassa tiettyjä asemia ei käsitelty Ajan Suunnassa lainkaan. Saksan osalta aihe oli esillä vain kolmessa lehtikirjoituksessa. Luokittelu-ulottuvuuden muu maailma osalta aihetta käsiteltiin 28 lehtikirjoituksesta, joista noin 93 prosenttia oli juutalaisiin asenteellisesti suhtautuvia. Lehtikirjoituksista, joissa aihetta käsiteltiin, julkaistiin 65 prosenttia vuosina 1942–1943.

³⁶⁶AS 23.9.1942, "Elokuvasensuuri" (pääkirjoitus); AS 2.9.1943, "Juutalaisten vaikutus Englannin ylhäisöpiireissä määräävää laatua..." (reportaasi); AS 2.10.1943, "Juutalaisten tavoitteet nykysodassa, Eurooppa yritetään alistaa bolshevismiin" (kolumni); AS 11.8.1943, (W), Maailmaherruus juutalaisten tavoite, Näissä merkeissä jopa kapitalismi ja bolshevismi ovat voineet löytää toisensa" (reportaasi); AS 23.2.1944, -P-, "Juutalaiset brittiläisarmeijoiden vaarattomissa portaissa..." (artikkeli); Ks. myös Valentin 1937, 171.

³⁶⁷AS 14.9.1937, Tapani Tarkka, "Tarkkailijan tähtäimestä" (pakina); AS 15.7.1943 -K-, "Juutalaisvastaista mielialaa puna-armeijassa!"; AS 24.8.1943, Paul Haase, "Puna-armeijan kehitysvaiheet..." (reportaasi); AS 23.2.1944, -P-, Juutalaiset brittiläisarmeijoiden "vaarattomissa portaissa..." (artikkeli).

³⁶⁸AS 12.8.1941, Oikokulma, "Päiväkirja poimintoja" (pakina); Valentin 1937, 152.

Ajan Suunnan mukaan juutalaiset hakeutuivat kaikkein helpoimpiin ammatteihin. Tapani Tarkka kertoi syyskuussa 1937, juutalaisten menestyneen hyvin useissa maissa vaatekaupassa ja pankkitoiminnassa. Lisäksi lehdessä mainittiin juutalaisten toimivan usein lääkäreinä ja asianajajina ja johtotehtävissä.³⁶⁹

6.5.3 Internationalet

Luokittelu-ulottuvuudessa Suomi juutalaiset yhdistettiin internationaaleihin kaikkiaan 12 ja ulottuvuudessa muu maailma 21 lehtikirjoituksessa. Kaiken kaikkiaan juutalaisten yhteyttä internationaaleihin käsiteltiin eniten vuosina 1937–1938, jolloin julkaistiin noin 61 prosenttia ja vuosina 1933–1934, jolloin julkaistiin 24 prosenttia aihetta käsitelleistä lehtikirjoituksista.

Ajan Suunnassa oltiin huolissaan suomalaisesta työmiehestä, jonka juutalaiset pyrkivät alistamaan herruuteensa kahden toisiinsa limittyvän väylän avulla. Toisen väylän muodostivat marxilaista juurta olevat aatteet, joiden lumoista työläiset piti vapauttaa. Ajan Suunnalle niin bolševikit, marxilaiset, kommunistit kuin sosiaalidemokraatitkin edustivat kaikki samaa pahaa, kansainvälistä juutalaisuutta.³⁷⁰ Vuoden 1933 lopulla pakinassaan Antti Suomenpoika väitti Suomen Sosiaalidemokraattisen Puolueen myyneen ”niin sielunsa kuin nahkansa ryssä lempivälle juutalais-internaalille”.³⁷¹ Huhtikuussa 1941, julkaistussa pakinassa Mauri totesi Suomella olevan niin kauan ”varsin vakava” juutalaiskysymys, kun sosiaalidemokraattinen puolue tunnusti marxilaisen internationaalen yläpuolelleen.³⁷²

Toisen väylistä muodostivat internationalet³⁷³, joiden takana Ajan Suunnan mukaan vaikutti juutalaisten näkymätön kansainvälinen johto.³⁷⁴ Lehden mu-

³⁶⁹AS 26.11.1935, ”JUUTALAINEN VAIKUTUS Unkarissa, Juutalaiset hallitsevat kauppaa, teollisuutta ja pankkeja” (reportaasi); AS 7.9.1937, Tapani Tarkka, ”Tarkkailijan tähtäimestä” (pakina); AS 10.9.1938, O. S., ”Juutalaiset alkavat poistua Italiasta” (kirjeenvaihtajalta); AS 8.10.1943, ”Tanskan juutalaisseikkaukset” (pääkirjoitus).

³⁷⁰AS 1.5.1938 Tapani Tarkka, ”Tarkkailijan tähtäimestä” (pakina).

³⁷¹AS 18.12.1933, Antti Suomenpoika, ”Tarkkailijan tähtäimestä, ”Edistyksen keittopuuhut” (pakina).

³⁷²AS 17.4.1941, Mauri, ”Päiväkirjanpoimintoja” (pakina).

³⁷³Ammatti-internationaalien lisäksi käsitteellä internationaali viitattiin Ajan Suunnassa todennäköisesti osittain myös pelkästään juutalaisten kansainvälisyyteen. Ks. Valentin 1937, 169–176.

³⁷⁴AS 17.10.1933, Antti Suomenpoika, ”Tarkkailijan tähtäimestä. Siionin viisaitten käskyt” (pakina); AS 3.8.1937 Tapani Tarkka, ”Tarkkailijan tähtäimestä” (pakina). Ks. myös AS 1.10.1936, Tapani Tarkka, ”Tarkkailijan tähtäimestä” (pakina).

kaan ”työväenkysymys’ [- -] palvelee II, III ja IV³⁷⁵ internationalen miljonäärijuutalaisten ja näiden nöyräselkäisten käytyreiden etuja, mutta ei missään tapauksessa työväestön omia elinintressejä.”³⁷⁶

Antti Suomenpoika väitti juutalaisen internationaalen yrittävän pettää koko maailman työväkeä ja tšekäläisen haaraosaston Suomen työväkeä erikseen. Työn orjat, merkitsi hänen mukaansa samaa kuin juutalaisinternationaalien orjat.³⁷⁷ Lehden harhamallisen väittämän mukaan Suomen Sosiaalidemokraattisen Puolueen johtajat olivat juutalaisten palkkaamia käytyreitä ja SAK toimi internationaalien välittämien juutalaisten ohjeiden mukaan. SAK:n ajamista asioista oli vain haittaa työväestölle ja maanviljelijöille.³⁷⁸ Ajan Suunnassa julkaistussa mielipidekirjoituksessa väitettiin kansainvälisen juutalaisinternationaalin renkinä toimivan marxilaisen ammattijärjestön pyrkivän ”tuhoamaan itsenäisyytemme”.³⁷⁹ Samoilla linjoilla oli myös Tapani Tarkka, joka pakinassaan piti kansainvälisen juutalaisuuden johtamaa marxilaisuutta saalistajana, jonka saalis oli Suomen kansa.³⁸⁰ Ajan Suunnassa kehoitettiin työläisiä ja pienviljelijöitä heittämään yltään ”kansainvälisen juutalaisjohdon kahleet”.³⁸¹

6.5.4 Vapaamuurarit

Uolan (1982, 94-95) mukaan vapaamuurariuden vastustaminen oli yksi IKL:n keskeisistä tavoitteista. IKL:n kansanedustaja Elias Simojoki laati helmikuussa 1935 eduskunta-aloitteen vapaamuurariuden kieltämisestä. Simojoen aloitetta ei jätetty valtiopäiville, sillä pelättiin merkittävässä taloudellisissa asemissa olevien vapaamuurarien aiheuttavan IKL:lle taloudellisia vaikeuksia. Vuoden 1939 valtiopäivillä IKL:n kansanedustaja Paavo Susitaival jätti erottamisuhkauksista

³⁷⁵Neuvostoliiton kommunistinen eli III internationale on kiinteässä yhteistyössä, sosiaalidemokraattisen eli II internationaalen kuten myös ammatti-internationalen kanssa. AS 20.5.1938, Tapani Tarkka, ”Tarkkailijan tähtäimestä” (pakina).

³⁷⁶AS 8.12.1937, R.T., ”Työväki irti marxilaisuudesta” (kolumni); AS 20.5.1938, Tapani Tarkka, ”Tarkkailijan tähtäimestä” (pakina); AS 3.8.1937, Tapani Tarkka, ”Tarkkailijan tähtäimestä” (pakina); Ks. myös AS. 1.10.1936, Tapani Tarkka, ”Tarkkailijan tähtäimestä” (pakina).

³⁷⁷AS 21.2.1934, Antti Suomenpoika, ”Tarkkailijan Tähtäimestä. ’Jatkuvaa petosta’” (pakina); Ks. myös AS 21.4.1938, Tapani Tarkka, ”Tarkkailijan tähtäimestä” (pakina).

³⁷⁸AS 29.6.1933, ”Työväki hereille!...” (kolumni); AS 1.10.1936, Tapani Tarkka, ”Tarkkailijan tähtäimestä” (pakina); AS 21.5.1938, Tapani Tarkka, ”Tarkkailijan tähtäimestä” (pakina); AS 20.5.1942, K.W., ”Iskulauseet ja propaganda” (pääkirjoitus).

³⁷⁹AS 29.4.1938, Työmies, ”Sana on vapaa. Työnantajalle” (yleisönosastokirjoitus).

³⁸⁰AS 21.4.1938, Tapani Tarkka, ”Tarkkailijan tähtäimestä” (pakina).

³⁸¹AS 29.4.1933, ”Työläiset! Pienviljelijät!...” (kolumni).

huolimatta vapaamuurariuden kieltämiseen tähtäävän lakialoitteen, jonka eduskunta hylkäsi yksimielisesti talvisodan jälkeen.³⁸²

Vapaamuurari vastaisuus sai runsaasti palstatilaa IKL:n julkaisussa, vaikka virallisia vapaamuurarivastaisia kannanottoja IKL:ssä vältettiin. Vapaamuurareita pidettiin osana kansainvälisten juutalaisten suurta salaliittoa. Esimerkiksi kansanedustaja Susitaipaleen mukaan vapaamuurarien langat johtivat rahajuutalaisiin ja sitä myöten vallankumouksellisiin itäjuutalaisiin sekä länsimaalaisiin työväenliikkeisiin.³⁸³ Ajan Suunnassa juutalaiset yhdistettiin ja vapaamuurareihin³⁸⁴ kaikkiaan 19 lehtikirjoituksessa, joista noin 10 prosenttia käsitteli vapaamuurareita Suomessa. Vapaamuurarit olivat selkeästi vuosien 1937–1938 aihe, sillä tuolloin julkaistiin 68 prosenttia vapaamuurareiden ja juutalaisten yhteyttä käsittelevistä lehtikirjoituksista.

Syyskuussa 1937 Tapani Tarkka kertoi pakinassaan juutalaisten johtonarujen tulevan Suomeen vapaamuurariloosien kautta. Ajan Suuntaan kirjoittaneen nimimerkin ”Aarne A-la” mukaan vapaamuurarien korkeaa lukumäärä näin pienessä maassa herättipelkoa.³⁸⁵ Syyskuussa todennäköisesti samainen henkilö kirjoitti nimimerkillä A-e A-la Ajan Suunnan yleisönosastolle.³⁸⁶

New Yorkin juutalaismaailmasta heti Suomen itsenäistyttyä [saapui] Helsinkiin New Yorkin vapaamuurarisuurlooshiin suurmestaria Arthur S. Topkinsia seuraamaan vapaamuurariveljet Kennworthy, Scudder ja Osiaan Lang, perustamaan tänne jo laajaksi paisunutta vaarallista vapaamuurarisalaseuraa. Suomen kansan orjuuttaminen oli kyseessä.

6.6 Johtonarut yhtyvät

Kansainvälistä juutalaisuutta pidettiin välillisenä taustavaikuttajana ja maailmanlaajuisena verkostona. Hanskin (2006, 259) mukaan juutalaiset pyrkivät saa-

³⁸²Uola 1982, 94–95, 97–98.

³⁸³Uola 1982, 97–98.

³⁸⁴Ensimmäinen vapaamuurariloosi perustettiin Suomeen vuonna 1756, Vuonna 1848 Suomen kansalaisia kiellettiin kuulumasta vapaamuurareihin tai muihin vastaaviin järjestöihin. Uudelleen vapaamuurarius saapui Suomeen vuonna 1922. Suomen vapaamuurariloosit olivat elitistisiä, eikä niiden jäseninä ollut juurikaan juutalaisia. Hanski 2006b, 374–375, 396.

³⁸⁵AS 7.9.1937, Tapani Tarkka, ”Tarkkailijan tähtäimestä” (pakina); AS 1.6.1938, Aarne A-la, Kirkko ja ”paljastettu vapaamuurarius” (kommentari).

³⁸⁶AS 20.9.1938, A-e A-la, ”Sana on vapaa. Juutalaiskysymys ja papit” (yleisönosastokirjoitus).

maan haltuunsa, alimmat yhteiskuntaluokat kommunismin, ylimmät vapaamuurariuden ja kulttuuriliberalismin sekä keskiluokan Jehovan todistajien välityksellä.³⁸⁷ Käytännössä juutalaisuus yhdistettiin herkästi kaikkeen, mikä ei miellyttänyt äärioikeistoa. Ajan Suunnassa nähtiin yhteys jopa ekumeenisen liikkeen ja juutalaisten välillä. Lehdessä todettiin, että vähemmän tunnettu seikka oli, että ekumeenisen, kristillisyyden nimissä ajetaan kristinuskon perivihollisen, juutalaisuuden asiaa.³⁸⁸

Ajan Suunnan mukaan juutalainen marxilaisuus oli sukua parlamentaarille demokratialle. Lehdessä väitettiin demokratioiden olevan juutalaisuuden ja vapaamuurariuden läpitunkemina valjastettu palvelemaan juutalaisten maailmanvaltaopyrkimyksiä.³⁸⁹

Kansallissosialistisen Saksan mallin mukaan Ajan Suunnassa uskoteltiin juutalaisuuden käyttävän välikappaleenaan myös liberalismia kaikissa sen ilmene-mismuodoissa. Tapani Tarkan mukaan "lipiralismi" oli turmellut kansojen itse-suojeluvaiston, edesauttaen kansainvälisen juutalaisuuden maailmanvaltaopyrkimystä. Tarkan mukaan Suomen itsenäisyys oli vaarassa, jos liberaalisen turmeluksen ja juutalaisuuden harjoittaman sumutuksen annettaisiin jatkua.³⁹⁰ Ajan Suunnassa paljastettiin myös lukijalle Ihmisoikeuksien Liiton olevan tosi-asiassa Juutalaisoikeuksien liitto, sillä Talmudin mukaan ainoastaan juutalaiset ovat ihmisiä ja ei-juutalaiset elukoita.³⁹¹ Lehdessä juutalaiset yhdistettiin myös Kansainliittoon ja kansanrintamaan.³⁹²

Ajan Suunnan mukaan niin vapaamuurarien kuin marxilaisten johtonarut yhtyivät lopulta samoihin juutalaiskäsiin.³⁹³ Kesäkuussa 1933 varoiteltiin Ajan Suunnan lukijaa, hämäreperäisen juutalaiskoplan pyrkivän orjuuttamaan

³⁸⁷Hanski 2006b, 295.

³⁸⁸AS 20.9.1938, A-e A-la, "Sana on vapaa. Juutalaiskysymys ja papit" (yleisönosastokirjoitus).

³⁸⁹AS 26.9.1935, "Nykytilanteen ydin" (pääkirjoitus); AS 2.1.1939, "Yhdysvaltain tie" (pääkirjoitus); AS 24.11.1941, Mauri, "Päiväkirjanpoimintoja" (pakina).

³⁹⁰AS 8.7.1933, V. V-s, "Uusi saksa luodaan uskonnolliselle pohjalle..." (matkakertomus); AS 15.9.1936, Tapani Tarkka, "Tarkkailijan tähtäimestä. Lipilaarit" (pakina); AS 21.1.1937, Tapani Tarkka, "Tarkkailijan tähtäimestä" (pakina); Ks. myös Valentin 1937, 194.

³⁹¹AS 5.6.1938, "Kolmella lauseella".

³⁹²AS 7.10.1935, "Eräs ulkopoliittikan tulkitsija" (kolumni); AS 22.2.1938, "Kolmella lauseella"; Ks. myös Valentin 1937, 170.

³⁹³AS 10.8.1937, Tapani Tarkka, "Tarkkailijan tähtäimestä" (pakina). Ks. myös AS 14.9.1937, Tapani Tarkka, "Tarkkailijan tähtäimestä" (pakina); AS 10.8.1937, Tapani Tarkka, "Tarkkailijan tähtäimestä" (pakina); AS 27.3.1938, Tapani Tarkka, "Tarkkailijan tähtäimestä" (pakina); AS 26.8.1938, "ULKOMAAT. Kumouksellinen juutalaisuus - päivänkohtaisen kirjan vakavat paljastukset" (kommentaari).

”Suomen vapaan työväen likaiseen palvelukseensa ’laillisuuden’, ’kansanval-
lan’ ja ’parlamentarismin’ valhenaamarilla”.³⁹⁴ Syyskuussa 1937 pakinoissaan
Tapani Tarkka lisäsi tähän verkostoon juutalaisten rahanvallan ja interna-
tionalet todeten, että juutalaispankkiirien konttoreista johtavat langat Mosko-
vaan osaksi suoraan, osaksi sosiaalidemokraattisen II internationalen ja ammat-
ti-internationalen välityksellä. Tarkan mukaan Suomen Sosiaalidemokraattinen
Puolue ja ammattijärjestöt oli kytketty juutalaisten hallitsemaan ammatti-
internationaleen.³⁹⁵

Ajan Suunnassa ravisteltiin suomalaisia huomaamaan hämäräperäisten kan-
sainvälisten voimien vaikutus. Esimerkiksi Tapani Tarkka vaati Suomen juuta-
laisyhteyksien katkaisemista ja irrottamista kansainvälisestä juonitteluverkos-
tosta.³⁹⁶ Lehden pääkirjoituksessa kysyttiin, ovatko suomalaiset jo ”niin sielulli-
sesti sairaita ja myrkytettyjä, ettemme jaksu riuhtaistua irti siitä sumuverhosta,
siitä liberalistikapitalistisesta ja juutalaismarxilaisesta myrkkyusvasta, joka pi-
mittää katseemme ja uhkaa tyrehdyttää hengityksemme”, taaten perikadonko-
ko Euroopalle.³⁹⁷

³⁹⁴AS 29.6.1933, ”Työväki hereille!...” (kolumni).

³⁹⁵AS 7.9.1937, Tapani Tarkka, ”Tarkkailijan tähtäimestä” (pakina); AS 14.9.1937, Tapani
Tarkka, ”Tarkkailijan tähtäimestä” (pakina); Ks. myös AS 21.5.1938, Tapani Tarkka, ”Tark-
kailijan tähtäimestä” (pakina).

³⁹⁶AS 8.1.1936, ”Ulkopoliittisia näköaloja. Tri Peneth - Karjalan ja Inkerin ystävä” (repor-
taasi); AS 18.2.1938, Tapani Tarkka, ”Tarkkailijan tähtäimestä” (pakina).

³⁹⁷AS 26.9.1935, ”Nykytilanteen ydin” (pääkirjoitus).

7 YHTEENVETO

Tutkimuksen kontekstina oli suomalainen yhteiskunta Isänmaalisen kansanliikkeen pää-äänenkannattajan, Ajan Suunnan näkökulmasta. Tutkimus selvitti Ajan Suunnan lukijoilleen luomaa juutalaiskuva tarkastelemalla minkä verran ja millaisia juutalaisia käsitteleviä kirjoituksia lehdessä ilmestyi ja analysoimalla lehdessä käytettyjä käsitteitä.

Ajan Suunnan juutalaiskuva oli antisemitistinen ja sai paikoin hyvinkin rasistisia piirteitä. Tyypillistä niin Ajan Suunnan kuin juutalaisvastaiselle retoriikalle ylipäätään oli sen universaalius, samat teemat toistuvat valtioon ja vuosisataan katsomatta. Juutalaisvastaisuutta on selitetty uskonnollisilla, kulttuurisilla, poliittisilla ja rotuennakkoluuloilla. Modernissa antisemitismissä yhdistyivät kaikkia juutalaisvastaisuuden historian elementit, jotka siirtyivät Saksasta omaksuttuun Ajan Suunnan juutalaiskuvaan.

Kansallissosialistien juutalaisvastaisesta retoriikasta lainattiin Ajan Suuntaan elementtejä sellaisenaan, vaikka ne olivat osittain vaikeasti sovellettavissa Suomessa, jonka juutalaisyhteisö oli pieni ja pääosin hyvin köyhä. Juutalaiset olivat saaneet maailman rikkaimman kansan leiman, joten kansan köyhyys ja kurjuus sivuutettiin juutalaisvastaisessa propagandassa. Tosin Ajan Suunnassa Suomen kansalaisia olleet juutalaiset jätettiin miltei rauhaan. Heihin kohdistuneet rasistiset purkaukset liitettiin vahvasti heidän ruotsalaisuuteensa, jonka vastustamisella oli pitkät perinteet äärioikeistolaisissa piireissä.

Eristäytyneenä omana ryhmänään Suomessakin eläneet juutalaiset saivat Ajan Suunnassa universaalien syntipukien leiman. Kaikin puolin vierasperäisiä juutalaisia oli helppo syyttää kansakunnan vastoinkäymisistä, kun perusteita syytöksille voitiin ammentaa juutalaisvastaisuuden pitkästä historiasta. Tyypillistä oli, että juutalaisten tiliin laskettiin kollektiivisesti yksittäisten juutalaisten tekemät ja tekemättä jättämät mitä mielikuvituksellisimmat synnit.

Ajan Suunta ilmestyi luterilaisia arvoja kunnioittavassa, maatalousvaltaisessa yhteiskunnassa, jossa rehellinen ruumiillinen työ oli arvo sinänsä. Lehden juutalaisvastaisessa propagandassa juutalaisesta tehtiin yhteisön arvojen vastakohta, kapitalistisia arvoja tunnustava Jeesuksen murhaaja, joka vieroksui rehellistä työtä ja oli laiska ja ahne. Maahan tulleet juutalaispakolaiset esitettiin lehdessä muiden kustannuksella elävinä keinottelijoina, jotka tekivät mitä tahansa saa-

dakseen jäädä Suomeen. Tyypillistä juutalaisvastaiselle retoriikalle olivat ympäröivät perusteet ja todisteiden puuttuminen juutalaisten tekemistä rikoksista ja pahuudesta.

Tutkimuksessa esiin nousevat keskeiset teemat olivat abstraktin kansainvälisen juutalaisuuden maailmanherruuspyrkimykset ja keinot sen saavuttamiseen sekä juutalaispakolaisten Suomeen mukanaan tuoma juutalaiskysymys. Syyksi juutalaisten vastustamiselle lehdessä esitettiin maailmanherruuteen ja länsimaisen kulttuurin tuhoamiseen pyrkivän kansainvälisen juutalaisuuden Suomeenkin ulottama uhka. Kansainvälinen juutalaisuus oli levittäytynyt maailmanlaajuisiksi verkostoksi kansainvälisten järjestöjen ja ylikansallisia aatesuuntauksia hyväksi käyttäen, ollen välillinen taustavaikuttaja, joka näkymättömien lankojen avulla ohjaili maailmaa kuin marionettinukke. Ajan Suunnan juutalaisvastaisessa retoriikassa myös Suomeen tulleet juutalaispakolaiset liitettiin osaksi juutalaisten maailmanherruuspyrkimystä.

Juutalaisten kansainvälisyys ja heidän väitetty asemansa kansainvälisissä organisaatioiden ja aatesuuntausten taustavaikuttajina olivat seikkoja, jotka toistuvat Ajan Suunnan juutalaisia käsittelevissä kirjoituksissa. Kansainvälinen juutalaisuus kytkettiin Venäjään ja bolševikkien taustavaikuttajaksi, jotka suomalaisessa yhteiskunnassa muodostivat juutalaisia konkreettisemmän uhan. Marxilaista juurta olevien aatteiden lisäksi kansainvälinen juutalaisuus yhdistettiin lehdessä demokratiaan, liberalismiin, kapitalismiin, plutokratiaan, vapaamuurareihin ja jopa ekumeenisen liikkeeseen. Periaatteessa miltei kaikki, mikä ei miellyttänyt antisemitistejä, voitiin laittaa juutalaisten nimiin.

Maailemanherruuteen päästäkseen kansainvälinen juutalaisuus käytti hyväkseen asemaansa maailman rikkaimpana kansana ja hallitsi maailmantaloutta ja kansoja myöntämiensä valtionlainojen avulla. Juutalaiset muokkasivat yleistä mielipidettä ja aivopesivät kansanjoukkoja tietototoimistojen, sanomalehtien ja kulttuurin välityksellä ja kylvivät hajaannusta sekä sisällissotien ja kansakuntien välisten sotien kautta. Saavuttaakseen maailmanherruuden juutalaisia pidettiin valmiina jopa kansanmurhiin. Todisteita juutalaisten julmuudesta poimittiin menneisyydessä juutalaisten nimiin kirjatusta hirmuteoista.

Väitteet juutalaisten suuresta vaikutusvallasta ja maailmanherruuspyrkimyksistä olisivat jääneet Suomessa etäisiksi, ellei juutalaisia olisi liitetty Venäjällä vallankaappaneisiin bolševikkeihin. Juutalaisten tavoitteena väitettiin olevan suo-

malaisten työläisten ja pienviljelijöiden alistaminen hallintaansa. Välineinään juutalaiset käyttivät sosiaalidemokraatteja sekä SAK:ta, jota kansainvälinen juutalaisuus ohjaili internationaalien kautta. Lisäksi kansainvälisen juutalaisuuden väitettiin ulottavan mahtinsa Suomeen hallitsemansa kansainvälisen suurapi-taalin kautta.

Läpi lehden ilmestymisen Ajan Suunnassa ilmenneet juutalaisvastaiset kannan-otot saivat sävyjä miltei neutraalista rasistiseen antisemitismiin. Tyypillistä oli samojen väitteiden systemaattinen, propagandanomainen toistaminen. Lehden ilmestymisen loppumiseen saakka uskottiin Hitlerin tehtävään pelastaa maailma kansainväliseltä juutalaisuudelta. Tosin Saksan alkaessa tyhjentää miehittämiään alueita juutalaisista oli Ajan Suunnassa havaittavissa hetkellistä epä-röintiä Saksan juutalaispolitiikkaa kohtaan.

LÄHTEET

I ALKUPERÄISLÄHTEET

1. Sanomalehdet

Ajan Suunta 1932–1944

Hakaristi 1934–1937

2. Alkuperäislähteenä käytetty kirjallisuus

Somersalo 1930 Arne Somersalo, Taisteluvuosien varrelta. Suomalaisen sotilaan muistelmia maailmansodasta. 2. painos. Helsinki: Otava.

Nykänen 1942 Vietti Nykänen, Suomen uusi tie. Helsinki: Helsingin liikekirjapaino oy.

Valentin 1937 Hugo Valentin, Legenda juutalaisten maailmanheruudesta. Suomentanut Otto Varhia. Jyväskylä-Helsinki: Gummerus.

II KIRJALLISUUS

Alftan (toim.) 2005 Robert Alftan (toim.) Aseveljet. Saksalais-suomalainen aseveljeys 1942–1944. Helsinki: WSOY.

Arne Somersalo, edustajamatrikkeli, eduskunnan www-sivu

Arne Somersalo, edustajamatrikkeli, eduskunnan www-sivu. [viitattu 27.3.2014]. Saatavana www-muodossa: <URL:<http://www.eduskunta.fi/trip-home/bin/hex5000.sh?hnro=911528>>

- Benz 2000 Wolfgang Benz, *Holokausti*. Suomentanut Tapani Hietaniemi. Tampere: Vastapaino.
- Borg 1965 Olavi Borg, *Suomen puolueideologiat*. Periaateohjelmien sisältöanalyttinen vertailu sekä katsaus niiden historialliseen taustaan ja syntyprosessiin. Valtiotieteellisen yhdistyksen julkaisusarja. Poliitiikan tutkimuksia 5. 2. painos. Porvoo - Helsinki: WSOY.
- Ekberg 1991 Henrik Ekberg, *Führerns trogna följeslagare - den finländska nazismen 1932-1944*. Ekenäs: Schildts.
- Ekholm 2005 Laura Ekholm, *Heikinkadun juutalaiset vaatekauppiat: juutalaiset tekstiilialan yrittäjät 1900-luvun alun Helsingissä*. Teoksessa A. Häkkinen, P. Pulma & Miika Tervonen (toim.) *Vieraat kulkijat - tutut talot. Näkökulmia etnisyyden ja köyhyyden historiaan Suomessa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 167-194.
- Ekholm 2013 Laura Katarina Ekholm, *Boundaries of an Urban Minority; The Helsinki Jewish community from the End of the Imperial Russia until the 1970s*. [viitattu 18.4.2014]. Väitöskirja, Helsingin yliopisto. Publications of the Department of Political and Economic Studies 11 (2013) - URN:ISSN:2243-3643. Saatavana www.muodossa: <URL: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-10-9075-2>>
- Eskelinen 2004 Heikki Eskelinen, *Me tahdomme suureksi suomenmaan Akateemisen Karjala-Seuran historia I. Tausta, organisaatio, aatteet ja asema yhteiskunnassa 1922-1939*. Helsinki: WSOY.
- Eskola 1971 Antti Eskola, *Sosiologian tutkimusmenetelmät II*. 2. painos. Porvoo - Helsinki: WSOY.
- Eskola-Suoranta 2008 Jari Eskola & Juha Suoranta, *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. 8. painos. Tampere: Vastapaino.

- Hanski 2006a Jari Hanski, Juutalaisvastaisuus suomalaisissa aikakauslehdissä ja kirjallisuudessa 1818–1944. [viitattu 4.2.2014]. Helsingin yliopisto. www-muodossa: <URL: <http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/val/yhtei/vk/hanski/juutalai.pdf>>
- Hanski 2006b Jari Hanski, Juutalaisviha Suomessa 1918–1944. Helsinki: Ajatus kirjat.
- Sulamaa 2004, Hallstén–Kallia (1800–) Kansallisbiografia-verkkójulkaisu
Kaarle Sulamaa, Hallstén–Kallia (1800–) Kansallisbiografia-verkkójulkaisu. [viitattu 26.4.2014]. Saatavana www-muodossa: <URL: <http://www.kansallisbiografia.fi/kb/artikkeli/2143/>>
- Sulamaa 2007 Kaarle Sulamaa, Somersalo, Arne (1891–1941) Kansallisbiografia-verkkójulkaisu. [viitattu 26.4.2014]. Saatavana www-muodossa: <URL: <http://www.kansallisbiografia.fi/kb/artikkeli/7711/>>
- Harviainen 1998a Tapani Harviainen, Antisemitismi ja holokausti. Teoksessa T. Harviainen & K-J. Illman (toim.) Juutalainen kulttuuri. Helsinki: Otava, 207–225.
- Harviainen 1998b Tapani Harviainen, Juutalaiset Suomessa. Teoksessa T. Harviainen & K-J. Illman (toim.) Juutalainen kulttuuri. Helsinki: Otava, 291–304.
- Harviainen 1999 Tapani Harviainen, Suomen juutalaiset. Teoksessa M. Löytönen & L. Kolbe (toim.) Suomi. Maa, kansa, kulttuurit. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 333–343.
- Hemánus 1975 Pertti Hemánus, Propagandaa sanomalehdissä. Helsinki: Otava.

- Holmila 2010 Antero Holmila, *Holokausti. Tapahtumat ja tulkinnat*. Jyväskylä: Atena.
- Häkkinen–Tervonen 2005 Antti Häkkinen & Miika Tervonen, Johdanto. Teoksessa A. Häkkinen, P. Pulma & Miika Tervonen (toim.) *Vieraat kulkijat – tutut talot. Näkökulmia etnisyyden ja köyhyyden historiaan Suomessa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 7–36.
- Illman–Harviainen 1987 Karl-Johan Illman & Tapani Harviainen, *Juutalaisten historia*. Helsinki: Gaudeamus.
- Isaksson–Jokisalo 2005 Pekka Isaksson & Jouko Jokisalo, *Historian lisälehtiä. Suvaitsevuu den ongelma ja vähemmistöt kansallisessa historiassa*. Helsinki: Like.
- Jakobson 1999 Max Jakobson, *Väkivallan vuodet. 20. vuosisadan ti linpää tös I*. Helsinki: Otava.
- Jokisalo 1996 Jouko Jokisalo, *Antisemitismin traditiot, kansallissosia lismi ja Euroopan juutalaisten kansanmurha*. Teoksessa J. Jokisalo (toim.) *Rasismi tieteessä ja politiikassa*. Helsinki: Edita, 122–149.
- Jokipii 1994 Mauno Jokipii, *Suomi ja Saksa maamme itsenäisyyden aikana*. Kuopio: Snellman-instituutti.
- Jokipii 2002 Mauno Jokipii, *Hitlerin Saksa ja sen vapaaehtoisliik keet. Waffen-SS:n suomalaispataljoona vertailtavana*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Jokisipilä 2005 Markku Jokisipilä, *Napapiirin aseveljet*. Teoksessa R. Alftan (toim.) *Aseveljet. Saksalais-suomalainen asevel jeys 1942–1944*. Helsinki: WSOY, 9–51.

- Jokisipilä-Könönen 2013
Markku Jokisipilä & Janne Könönen, Kolmannen valtakunnan vieraat. Suomi Hitlerin Saksan vaikutuspiirissä 1933–1944. Helsinki: Otava.
- Kekkosen taskukalenterimerkintä 5.5.1943, Kansalliskirjasto www-sivu.
Urho Kekkosen taskukalenterimerkintä 5.5.1943, Kansalliskirjasto. [viitattu 14.4.2014] Saatavana www-muodossa: <URL: <https://www.doria.fi/bitstream/handle/0024/11677/TMP.objres.156.html?sequence=1%29>>
- Kemiläinen 1985a
Aira Kemiläinen, Mongoleista eurooppalaisiksi 1900-luvun rotuteorioissa. Teoksessa A. Kemiläinen (toim.) Mongoleja vai germaaneja? – rotuteorioiden suomalaiset. Helsinki: SHS, 295–389.
- Kemiläinen 1985b
Aira Kemiläinen, Johtopäätöksiä. Teoksessa A. Kemiläinen (toim.) Mongoleja vai germaaneja? – rotuteorioiden suomalaiset. Helsinki: SHS, 477–504.
- Klinge 1972
Matti Klinge, Vihan veljistä valtio sosialismiin. Yhteiskunnallisia ja kansallisia näkemyksiä 1910- ja 1920-luvuilta. Porvoo - Helsinki: WSOY.
- Kuka, Kukin oli 1961
Kuka, kukin oli. Henkilötietoja 1900-luvulla kuolleista julkisuuden suomalaisista. (toim.) I. Laati, Y. Blomstedt, I. Havu & L. Poijärvi. Helsinki: Otava
- Kuparinen 2008
Eero Kuparinen, Antisemitismin musta kirja. Juutalaisvainojen pitkä historia. 2. tarkastettu laitos. Jyväskylä: Atena.
- Kyngäs-Vanhanen
Helvi Kyngäs & Liisa Vanhanen, Sisällön analyysi. Hoitotiede-lehti 1:1999, (Vol 11) 3–12.

- Lappi 2007 Eero Lappi, Irta juutalaisesta ikeestä. Juutalaisvastaisuus Siniristi-lehden kirjoittelussa 1931–1939. Jyväskylän yliopisto. Suomen historian pro gradu -työ.
- Lundgren 2002 Svante Lundgren, Suomen juutalaiset - usko, tavat, asenteet. Åbo: Åbo Akademi.
- Luostarinen 1986 Heikki Luostarinen, Perivihollinen. Suomen oikeistolehdistön Neuvostoliittoa koskeva viholliskuva sodassa 1941–44: tausta ja sisältö. Tampere: Vastapaino.
- Meinander 2009 Henrik Meinander, Suomi 1944. Sota, yhteiskunta, tunnema. Suomentanut Paula Autio. Helsinki: Silta.
- Mickelsson 1999 Rauli Mickelsson, Samanlaiset ja erilaiset puolueet. Retoriikka ja diskurssianalyttinen tutkimus kokoomuslaisten ja sosiaalidemokraattien jäsenlehdissä ilmaisemista käsityksistä omista puolueistaan vuosina 1965–1995. Annales Universitatis Turkuensis C 153. Turku: Turun yliopisto.
- Muir 2013 Simo Muir, Modes of Displacement: Ignoring, Understating, and Denying Antisemitism in Finnish Historiography. In S. Muir & H. Worthen (Eds) Finland's Holocaust. Silences of History. Palgrave macmillan, 46–68.
- Myllykoski-Lundgren 2005 Matti Myllykoski & Svante Lundgren, Murhatun jumalan varjo. Antisemitismi kristinuskon historiassa. Helsinki: Yliopistopaino.
- Niinistö 1998 Jussi Niinistö, Suomalaisia soturikohtaloita. Helsinki: Suomalaisuuden liitto.
- Niinistö 1998 L. J. Niinistö, Paavo Susitaival 1896–1993. Aktivismi elämänasenteena. Bibliotheca historica 29. Helsinki: Suomen historiallinen seura.

- Nygård 1982 Toivo Nygård, Suomalainen äärioikeisto maailmansotien välillä. *Studia historica jyvaskyläensia* 25. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Nygård 1985 Toivo Nygård, Venäläisvastaisuus ja Suur-Suomi -ajatus suomalaisen äärioikeiston ideologiassa. Teoksessa A. Kemiläinen (toim.) *Mongoleja vai germaaneja? -rotuteorioiden suomalaiset*. Helsinki: SHS, 459–475.
- Nygård 1998 Toivo Nygård, *Erilaisten historia*, Jyväskylä: Atena.
- Näkökulmia ja reaktioita Elina Sanan Luovutetut kirjaan, Agricola-tietokanta. Näkökulmia ja reaktioita Elina Sanan Luovutetut kirjaan, Agricola-tietokanta www-sivu. [viitattu 2.5.2014]. Saatavana www-muodossa: <URL: <http://agricola.utu.fi/julkaisut/tietosanomat/luovutetut/>>
- Perko 1971 Touko Perko, *Aseveljen kuva. Suhtautuminen Saksaan jatkosodan Suomessa 1941–1944*, Porvoo, Helsinki: WSOY.
- Perko 1988 Touko Perko, *Sanomalehdistö sodan ja säännöstelyn puristuksessa 1939–1949*. Teoksessa P. Tommila (toim.) *Suomen lehdistön historia 3. Sanomalehdistö sodan murroksesta 1980-luvulle*. Kuopio: Kustannuskiila Oy. 9–140.
- Pietilä 1973 Pietilä Veikko, *Sisällön erittely*. Oy Gaudeamus Ab.
- Pulkkinen 1999 Tuija Pulkkinen, *Kielen ja mielen ykseys. 1800-luvun suomalaisen nationalismin erityispiirteistä ja perinnöstä poliittisessa ajattelussa*. Teoksessa T. M.S. Lehtonen (toim.) *Suomi outo pohjoinen maa? Näkökulmia Euroopan äänen historiaan ja kulttuuriin*. Jyväskylä: PS-kustannus, 118–137.
- Rasila 1977 Viljo Rasila, *Tilastolliset menetelmät historiantutkimuksessa*. Helsinki: Otava.

- Rautkallio 1985 Hannu Rautkallio, Ne kahdeksan ja Suomen omatunto. Suomesta 1942 luovutetut juutalaispakolaiset. Espoo: Weilin+Göös.
- Rautkallio 1989 Hannu Rautkallio, Suomen juutalaisten aseveljeys. Helsinki: Tammi.
- Rautkallio 2004 Hannu Rautkallio, Holokaustilta pelastetut. Helsinki: WSOY.
- Röhr 1996 Werner Röhr, Fasismi ja rasismi: Rotuantisemitismin asema kansallissosialistisessa ideologiassa ja politiikassa. Teoksessa J. Jokisalo (toim.) Rasismi tieteessä ja politiikassa. Helsinki: Edita, 92–121.
- Saarilahti 2001 Toivo Saarilahti, Tarkkanen, Matti (1862–1938) Kansallisbiografia-verkkójulkaisu. [viitattu 26.4.2014]. Saatavana [www-muodossa: <URL: http://www.kansallisbiografia.fi/kb/artikkeli/3082/>](http://www.kansallisbiografia.fi/kb/artikkeli/3082/)
- Salomaa 2013 Ilona Salomaa, "I devote Myself to the Fatherland": Finnish Folklore, Patriotic Nationalism, and Racial Ideology. In S. Muir & H. Worthen (Eds) Finland's Holocaust. Silences of History. Palgrave macmillan, 69–94.
- Salminen 1979, Esko Salminen, Aselevosta kaappaushankkeeseen. Sensuuri ja itsesensuuri Suomen lehdistössä 1944–1948. Helsinki: Otava.
- Sana 2003 Elina Sana, Luovutetut. Suomen ihmisluovutukset Gestapolle. Helsinki: WSOY.
- Soikkanen 1991 Timo Soikkanen, Yrjö Ruutu. Näkijä ja tekijä. Itsenäisyyden, eheyttämisen ja uuden ulkopoliittikan juurilla. Porvoo - Helsinki - Juva: WSOY.

- Suomen lehdistön historia 5. 1988
Suomen lehdistön historia 5. Hakuteos Aamulehti – Kotka Nyheter. Sanoma- ja paikallislehdistö 1771–1985. (toim.) U. Ekman-Salokangas, W-L Aalo & R. Salokangas. Jyväskylä: Kustannuskiila Oy.
- Suominen 1979
Elina Suominen, Kuoleman laiva S/S Hohenhörn. Juutalaispakolaisten kohtalo Suomessa. Porvoo - Helsinki - Juva: WSOY.
- Silvennoinen 2013
Oula Silvennoinen, Beyond “Those Eight”: Deportations of Jews from Finland 1941–1942. In S. Muir & H. Worthen (Eds) Finland’s Holocaust. Silences of History. Palgrave macmillan, 194–217.
- Teikari 1973
Erkki Teikari, Puolueiden päälehtien ulkopoliittinen suunta vuosina 1933–1944. Tampere.
- Tommila 1988
Päiviö Tommila, Suomen sanomalehdistön kehityslinjat. Teoksessa P. Tommila (toim.) Suomen lehdistön historia 3. Sanomalehdistö sodan murroksesta 1980-luvulle. Kuopio: Kustannuskiila Oy, 483–520.
- Torvinen 1984
Taimi Torvinen, Pakolaiset Suomessa Hitlerin valtakaudella. Helsinki: Otava.
- Torvinen 1989
Taimi Torvinen, Kadimah. Suomen Juutalaisten historia. Helsinki: Otava.
- Tuomainen 1988
Tuulikki Tuomainen, Versailles’sta maailmanherruuteen. Versailles’n rauhansopimus johtavien kansallissosialistien propagandassa 1919–1923 ja Hitlerin ulkopoliittisessa konseptiossa. *Studia Historica Jyväskyläläisiä* 39. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Tuomi–Sarajärvi 2002
Jouni Tuomi & Anneli Sarajärvi, Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

- Tuikka 2007 Timo J. Tuikka, "Kekkosen konstit". Urho Kekkosen historia- ja politiikkakäsitykset teoriasta käytäntöön 1933–1981. Jyväskylä studies in humanities 70. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Uola 1982 Mikko Uola, Sinimusta Veljeskunta. Isänmaallinen kansanliike 1932–1944. Helsinki: Otava.
- Vehmas 1970 Raino Vehmas, Lehdistöoppi. Porvoo - Helsinki: WSOY.
- Vilkuna 1962 Kustaa Vilkuna, Sanan valvontaa. Sensuuri 1939–1944. Helsinki: Otava.
- Virtanen 2002 Matti Virtanen. Fennomanian perilliset. Poliittiset traditiot ja sukupolvien dynamiikka. 2. painos. Helsinki: SKS.
- Ylikangas 1999 Heikki Ylikangas, Väkivallasta sanan valtaan. Suomalaista menneisyyttä keskiajalta nykypäiviin. Porvoo - Helsinki - Juva: WSOY.
- Ylikangas 2005 Agricolan tietosanomat www-sivu
Heikki Ylikangas, Sattumaltako juutalaispakolaiset luovutettiin? Agricolan tietosanomat www-sivu [viitattu 2.5.2014]. Saatavana www-muodossa <URL: http://agricola.utu.fi/julkaisut/tietosanomat/luovutetut/ylikangas_kanava_5_05.php>

LIITE 1

LUOKITTELURUNKO JA LUOKITTELUOHJEET

1 LEHTIKIRJOITUSTYYPPI

Luokitusyksikkönä juttu, joka saa arvon 1. Luokitusyksikkö kirjataan vain ker-
ran parhaiten sopivaan luokkaan havaintoyksikön kohdalle matriisiin. Luoki-
tussyksikön ilmenemistä matriisissa symbolisoi merkki X.

- 1.1 pääkirjoitus
- 1.2 pakina
 - Tarkkailijan tähtäimestä
 - Päiväkirjapaimintoja Mauri
 - Antti Suomenpojan papereista
 - Viikkoisen tien ohesta, Silmä
- 1.3 pilakuva
- 1.4 uutinen
- 1.5 artikkeli
- 1.6 reportaasi
- 1.7 kolumni
- 1.8 mielipidekirjoitus
- 1.9 haastattelu
- 1.10 matkakertomus
- 1.11 kirjeenvaihtajalta
- 1.12 kahdella tai kolmella lauseella³⁹⁸
- 1.13 kirja-arvostelu
- 1.14 siteeraukset³⁹⁹
 - Hitlerin puhe⁴⁰⁰
- 1.15 kommentaari⁴⁰¹
- 1.16 muut⁴⁰²

³⁹⁸Lehdessä julkaistiin otsikoilla "Kahdella lauseella" ja "Kolmella lauseella", lyhyitä kan-
taaottavia, usein humoristisia katkelmia ajankohtaisista aiheista.

³⁹⁹Lehdessä siteerataan jotakin muuta lähdettä, jota ei kommentoida

⁴⁰⁰Lehdessä siteerataan Hitlerin puhetta

⁴⁰¹Lehdessä siteerataan jotakin muuta lähdettä ja sitä kommentoidaan

2 LEHTIKIRJOITUKSEN AIHE

Luokitusyksikkönä juttu, saa arvon 1. Luokitusyksikkö kirjataan vain kerran parhaiten sopivaan luokkaan havaintoyksikön kohdalle matriisiin. Luokitusyksikön ilmenemistä matriisissa symbolisoi merkki X.

2.1 Palestiinaa käsittelevä uutinen

2.2 Lehtikirjoituksessa käsitellään Suomen juutalaispakolaisia

3 SANARUNGON "JUUTALAI-"ESIINTYMINEN LEHTIKIRJOITUKSISSA

Luokitusyksikkönä sanarunko "juutalai-", joka saa arvon 1. ja se kirjataan luokkiin Suomessa tai muualla, kuin Suomessa aina, kun se ilmenee. Ilmenemistä symboloi lehtikirjoituksen järjestysnumero.

3.1 Lehtikirjoituksen alkiossa käsitellään juutalaisia Suomessa

3.2 Lehtikirjoituksen alkiossa käsitellään juutalaisia muualla

4 LEHTIKIRJOITUKSEN SISÄLLÖNERITTELY

Luokittelussa kolme ulottuvuutta,

3.1 Juutalaiset Suomessa

3.2 Juutalaiset Saksassa

3.3 Juutalasiin muualla maailmassa

Luokittelurunko on luokittelu-ulottuvuuksien alle sijoittuvien ylä- ja alakategorioiden sekä esimerkkialkioiden osalta identtinen. Seuraavassa esimerkkinä luokittelu-ulottuvuus juutalaiset Suomessa.

⁴⁰²Tähän luokkaan kuuluvaksi luetaan kaikki ne lehtikirjoitukset, jotka eivät kuulu mihinkään yllä mainituista luokista.

4.1 Juutalaiset Suomessa⁴⁰³

Analyysiyksikkönä sana, sanayhdistelmää tai lausuma, joka saa arvon 1. Analyysiyksikkö kirjataan ilmetessään luokkaan, johon se parhaiten sopii. Ilmenemistä symboloi lehtikirjoituksen järjestysnumero. Sanayhdistelmät, kuten ”marxilais-juutalais-ryssäläis-stalinais-kansanrintamalais-kansainvälinen isänmaallisuus” on pilkottu sanoihin, jotka kirjattu omiin luokkiinsa.

4.1.1 Ajankohtaiset juutalaisiin liittyvät teemat

4.1.1.1 Juutalaiskysymys⁴⁰⁴

4.1.1.2 Juutalaispakolaiset⁴⁰⁵

4.1.1.3 Juutalaisten maahan tulon rajoittaminen / palauttaminen⁴⁰⁶

4.1.1.4 Juutalaisvastaisuus⁴⁰⁷

4.1.1.5 Juutalaisvastaiset toimenpiteet⁴⁰⁸

4.1.1.6 Vapautuminen juutalaisista⁴⁰⁹

4.1.1.7 Tarpeeton säälintunne juutalaisia kohtaan⁴¹⁰

4.1.2 Juutalaisista käytetyt nimitykset:

4.1.2.1 ”Jutku”⁴¹¹

4.1.2.2 Raamatulliset / Uskontoon / rotuun liittyvät nimitykset⁴¹²

4.1.2.3 Ulkonäköön liittyvät nimitykset⁴¹³

4.1.2.4 Muut⁴¹⁴

⁴⁰³Luokittelussa kolme sisällöltään identtistä luokittelu ulottuvuutta juutalaiset Suomessa, juutalaiset Saksassa ja juutalaisia muualla maailmassa.

⁴⁰⁴ juutalaiskysymys, juutalaisprobleemi, juutalais-tilanne

⁴⁰⁵emigranttijuutalaiset, Kekkonen pakolaiset, juutalaispakolaiskysymys, juutalaissiirtolaisuus, juutalaistulva, epämieluisia vieraita, muukalaiset, juutalaislaumat

⁴⁰⁶juutalaisten maahan tulo vastustaminen/ estäminen sekä saapuneiden juutalaisten palauttaminen/pois toimittaminen/maan puhdistaminen/ karkottaminen

⁴⁰⁷seemiläisvastainen, juutalaisten vieroksunta, juutalaisten paheksunta, juutalaisviha, ”juutalaisvihamielisyys”, ”antisemitistinen -mi, rotuviha

⁴⁰⁸juutalaisten vallan kukistaminen, liikkumisen ja oikeuksien rajoittaminen, juutalaislaki, numerus clausus, juutalaisten eristäminen/ poistaminen/syrjäyttäminen, sanomalehdistön vapauttaminen juutalaisista, omaisuuden takavarikoiminen, avioliittojen kieltäminen, vaali ja äänioikeuden rajoittaminen, keskitysleirit ghetot, Euroopan puhdistaminen juutalaisista

⁴⁰⁹taistelu/hyökkääminen juutalaisuutta vastaan, juutalaisten tuhoaminen/raivaaminen, vapauttaminen juutalaisvallasta, juutalaiset on lopultakin pantu ahtaalle

⁴¹⁰”juutalaisraukat”, ”riutuneet”, ”onnettoman näköiset”, juutalaisrakkaus, juutalaisten kohtalon välittely/hyysääminen, juutalaisten tapahtuneiksi väittämät ”juutalaisvainot”

⁴¹¹pääjutku, jutku

⁴¹²Jumalan hylkäämä/kirottu kansa, heprealaiset, paholaisen/Aadamin lapset, ruumiillisitunut saatana, valittu kansa, kansainvälisen sorron apostolit, mooseksenuskoinen, israeliilita, Palestiinan aateli, Talmud-juutalainen, Juudas, Jumalan vitsaus

⁴¹³koukkunokkaiset, käyränenäiset, kähärätukkaiset juutalaiset, räikeästi maalattu = juutalainen nainen, epäilyttävän näköiset juutalaiset, kaikenkarvaiset juutalaiset

⁴¹⁴Tähän luokkaan kuuluvaksi luetaan kaikki juutalaisista käytetyt nimitykset, jotka eivät sovi mihinkään yllä mainituista luokista, kuten ikuinen juutalainen, epäkansalliset voimat, myrkylliset kyykäärmeet, puolijuutalainen, juutalaisryssä, yleisjuutalaisuus,

4.1.3 Tyypillistä juutalaisille

- 4.1.3.1 Ikuisesti rauhattomat juutalaiset⁴¹⁵
- 4.1.3.2 Juutalaiset muiden elätettävänä⁴¹⁶
- 4.1.3.3 Vieras rodullinen aines⁴¹⁷
- 4.1.3.4 Epäluotettavuus ja epärehellisyys ja vaarallisuus
 - huijaaminen⁴¹⁸
 - valehtelu⁴¹⁹
 - rikollinen toiminta⁴²⁰
 - vaara, uhka + juutalaiset⁴²¹
 - Oman edun tavoittelu ja ahneus⁴²²
- 4.1.3.6 kuvottavat juutalaiset⁴²³
- 4.1.3.7 vihaavat juutalaiset⁴²⁴
- 4.1.3.8 Raa'at, epäinhimilliset, murhanhimoiset Juutalaiset⁴²⁵
- 4.1.3.9 Muut⁴²⁶

4.1.4 Juutalaisten tavoitteena

- 4.1.4.1 Maailmanvalta, muiden kansojen alistaminen ja tuhoaminen⁴²⁷

saksanjuutalainen, maankavaltajat, juutalaispiirit, roskaväki, mahtavat juutalaiset, suurjuutalaiset, moni pienempi juutalaispaha, juutalainen varjo, kansainväliset onnenonkijat

⁴¹⁵ vaeltaja juutalainen, juutalainen + vaellus, kuljeksiva heimo, ikuisesti rauhattomat juutalaiset, juutalaisilla verissä oleva vaellushalu, maailmankiertäjät

⁴¹⁶syöttiläät, loiseläjät, syövät meidän leipäämme, juutalaisten elättäminen, juutalaiset eivät kylvä, eivätkä kehrää, halveksivat ruumiillista työtä, ei tee rehellistä työtä

⁴¹⁷ epäpuhdas/vieras/epäkansallinen aines, kuona-aines, rodun puhtaus

⁴¹⁸ suurhuijari + juutalainen, petkutukset, vehkeily, keinottelu, kieroilu, koiruuden teko, vilppi, vakoileminen, kavaluus, petollisuus, kierous, juonittelu, oveluus,

⁴¹⁹juutalaisvalheet, valheverkko, valheoppi, valhepörssi

⁴²⁰säännösten rikkominen, eivät noudata lakeja, varastetun tavaran kätkeminen, varastaminen, väärentäminen, juutalaisen tekemät pahoinpitelyt, salakuljetus, vakoilu, mustassa pörssissä toimiminen, kavaltaminen, keinottelu, juutalaiset + hämäret toimet, juutalaiset finanssirikolliset

⁴²¹juutalaisvaara, juutalaiset aiheuttavat pelkoa, juutalaiset + uhka

⁴²²hyväksikäyttäminen, oman edun tavoittelu, röyhkeys, häikäilemättömyys, siekailemattomuus, riisto, itsekkyyys, laskelmallisuus ahneus, rahanhimo, toisen omaisuuden himoaminen

⁴²³epämiellyttävät, likaiset, iljettävät, inhottavat, saastaiset juutalaiset ja juutalaisten vertaaminen syöpäpesäkkeeseen, märkäpaiseeseen, ruttoon ja spitaalisiin.

⁴²⁴vanhatestamentillinen/ikuinen viha, vihamieliset juutalaiset

⁴²⁵murhan- ja verenhimo, juutalaiset joukko- ja rituaalimurhaajina, joukko- ja salamurhat, juutalaiset teloittajina ja kiduttajina, petomaiset ja julmat juutalaiset

⁴²⁶Tähän luokkaan kuuluvaksi luetaan kaikki juutalaisia kuvaavat ominaisuudet, jotka eivät sovi mihinkään yllä mainituista luokista. Esimerkkialkioita: vierasperäisyys, ammattitaidottomuus, sopeutuvaisuus, paatuneisuus, pirullisuus, kostonhimoisuus, moraalittomuus

⁴²⁷maailman juutalaisvalta/herruus, juutalainen vallankumous, muiden hallitseminen/tuhoaminen/sortaminen, juutalaiset käymisaine kansojen/valtioiden/sivistyksen tuhoamiseen/hävittämiseen, Euroopan valtiut/kansojen kukistaminen, eurooppalaisen rodun hävittäminen, sivistyskansojen henkinen ja moraalinen lamauttaminen

4.1.5 Juutalaisten välineet tavoitteiden saavuttamiseksi

4.1.5.1 Rahanvalta

raha /kulta + juutalaiset⁴²⁸
 taloudellinen valta juutalaisten käsissä⁴²⁹
 kapitalismi⁴³⁰

4.1.5.2 Levittäytyminen maailmanlaajuiseksi verkostoksi

marxilaista juurta olevat aatteet⁴³¹
 vapaamuurarit⁴³²
 internationalet⁴³³
 muut⁴³⁴

4.1.5.3 Aivopesu

propaganda⁴³⁵
 tietotoimistot⁴³⁶
 juutalaislehdistö⁴³⁷
 elokuvat, teatteri, kirjallisuus⁴³⁸

⁴²⁸ rahamaailma, raha+ juutalaiset, rahajuutalai -set, -nen, suurpääoma + juutalaiset, juutalainen pääoma, juutalaisfinanssit, juutalaiset rahamiehet, raharuhtinaat, miljonäärijuutalainen, juutalaispamput, juutalaispohatta, juutalaiset pankkiirit, juutalaiset finanssimiehet, Juutalainen pääoma, geshäft, afäärit, kulta + juutalaiset, kultajuutalaiset,

⁴²⁹juutalaiset pyrkivät taloudelliseen valtaan, ovat aiheuttaneet hintojennousun, maailman rikkautet/rahat juutalaisten hallussa, Juutalaiset hallitsevat taloudellista elämää, juutalaisten taloudellinen valta, Juutalaiset ostavat valtionlainoja hallitakseen rahataloutta

⁴³⁰juutalaistenkäsissä oleva suurkapitaali/kansainvälinen juutalaiskapitaali, juutalaiset suurkapitalistit, juutalaisuus + kapitalismi, juutalaiset riistokapitalismin takana

⁴³¹Käsitteitä bolševismi, marxilaisuus, kommunistit käytettiin toistensa synonyymeinä. Bolševismi juutalaisten ase/välikappale/työväline, juutalais-bolševistisen koplan herruus, Bolševikkivallankumous, juutalais-bolševis -tinen -mi, marxilaisuus juutalaisten astinlauta, marxilaisuus juutalaisten johtamaa, juutalaismarxilaisuus, marxilaiskopla, juutalaiset kommunistien, kommunistisolujen ja kommunistikoplan johdossa, kommunistit + juutalaiset, juutalaiset luoneet kommunismin

⁴³²vapaamuurarit juutalaisten johtamia, juutalaisvapaamuurarilliset, vapaamuurarijuutalainen

⁴³³Juutalaisten internationaali, juutalaisinterntionalien orjat, juutalaiset internationaalien isännät

⁴³⁴Tähän luokkaan kuuluvaksi luetaan kaikki muut aatteet, opit ja uskonnot, jotka eivät sovi mihinkään yllä mainituista luokista, kuten Suomen sosiaalidemokraattinen puolue, plutokratia, Jehovan todistajat, demokratia, työväenpuolue, kansanrintama

⁴³⁵poliittiset valheet, uutisten muokkaaminen, väriin uutisten levittäminen, yleisen mielipiteen muokkaus, juutalaisten käsissä maailman mielipiteen muodostus, juutalainen valhepropaganda, yleisen mielipiteen myrkyttäminen, vihan kylvö, kauhu-uutisten levittäminen, valheiden levittäminen, yleisradio ja rahakanavat juutalaisten hallussa

⁴³⁶tietotoimisto henkinen sotakone, ase sodassa, Juutalaisten käsissä olevat tietotoimistot, Reuter juutalaisen perustama ja juutalaisten hallitsema, Reuterin valhetuimisto,

⁴³⁷juutalaiset toimittajat / juutalaislehdistö, juutalaisten kontrolloima lehdistö, juutalaisten hallussa oleva lehdistö, maailman juutalaislehdistö, juutalaisten hallussa oleva vapaa lehdistö

⁴³⁸elokuvat juutalaisten hallussa, juutalaiset elokuvaohjaajat/elokuvavalmistamot /omistamat elokuvateatterit, juutalaiset kirjailijat/kirjojen kustantajat, juutalainen

4.1.5.4 Hajaannus

hajaannuksen lietsonta⁴³⁹
 sisällissodat⁴⁴⁰
 vallankumoukset⁴⁴¹
 ensimmäinen ja toinen maailmansota⁴⁴²
 muut⁴⁴³

4.1.5.5 Hakeutuminen keskeisiin tehtäviin yhteiskunnassa

johtaviin aseisiin tai niiden tuntumaan⁴⁴⁴
 tiettyihin ammatteihin⁴⁴⁵
 muut⁴⁴⁶

5.1.1 Kristinuskon ja juutalaiset⁴⁴⁷

kirjallisuus, juutalaisten omistamat kustannusliikkeet, juutalaiset kustantajat, juutalaisten laatimat oppikirjat,

⁴³⁹muiden kansojen eripuraisuus, juutalaisen kulttuurin hajottava henki, puoluevihan herättäminen, juutalaisten hajotustyö/mädätystyö/aiheuttama sisäinen hajaannus

⁴⁴⁰juutalaiset kansalaissodan aloittajina

⁴⁴¹Venäjän vallankumouksen lietsojina, bolševistisen vallankumouksen takana juutalaiset historian jokaisen suuren vallankumouksen takana, juutalaiset + vallankumous

⁴⁴²juutalaiset, I ja II maailmansodan lietsojina/ aloittajina,

⁴⁴³Tähän luokkaan kuuluvaksi luetaan kaikki muut sodat ja vallankumoukset, jotka eivät sovi mihinkään yllä mainituista luokista, kuten juutalaiset jokaisen sivistyskansojen välillä käydyn sodan takana, juutalaiset jatkosodan takana

⁴⁴⁴pyrkiminen liike-elämän avainasemiin, juutalaiset ohjailevat johtavia valtiomiehiä, puolueet juutalaisten hallussa, juutalaisten hallitseva ote politiikkaan,

⁴⁴⁵lääkäreiksi, virkamiehiksi, asianajajiksi, tuomareiksi

⁴⁴⁶Tähän luokkaan kuuluvaksi luetaan juutalaisten soluttautuminen yhteiskuntaan, niiltä osin, jotka eivät sovi mihinkään yllä mainituista luokista kuten teollisuus, seurapiiri- ja kulttuurielämä, pankki- ja liike-elämä ja julkinen elämä

⁴⁴⁷ kirkko johtanut juutalaisvastaisia toimenpiteitä, Juutalaisten viha kristillistä kirkkoa kohtaan, Juutalaisten tavoite kristinuskon hävittäminen, Juutalaiset Kristuksen murhaajina, Kristus taisteli / kristinuskontaistelu juutalaisuutta vastaan, Juutalaisten hyökkäys kristillistä kirkkoa vastaan, Juudas Iskariot - vertauksena juutalaisiin, juutalaisuus kristillisyydivihan äidinkohtu

LIITE 2

TAULUKKO 1 Ajan Suunnan sisällön jakautuminen aihepiireittäin vuonna 1943.⁴⁴⁸

Aihepiiri	%
1. Mielenkiinnon kohteet, yhteensä	15,8
a. Suomen oma sota	2,5
b. Suursota	2,0
c. Muut	11,3
2. Kotimaan uutiset, yhteensä	20,7
a. Suomen oma sota	1,1
b. Muu	19,6
3. Ulkomaan uutiset, yhteensä	26,3
a. Suursota	18,6
b. Muut	7,7
4. Kulttuuri	4,7
5. Yleisö, palvelu	5,2
6. Talous	0,3
7. Urheilu	0,6
8. Valokuvat	7,4
9. Ilmoitukset	18,9
10. Muut	0,1
Yhteensä	100,00

⁴⁴⁸ Sisällönmittaukset 1943. SSLH ark. via Perko 1988, 93.

LIITE 3

TAULUKKO 2 Ajan Suunnan numeron sivumäärän keskiarvo vuosittain marraskuussa

Ajan Suunnan numeron sivumäärän keskiarvo vuosittain marraskuussa			
vuosi	ilmestyneitä sivuja	ilmestyneitä numeroita	sivunumeroiden määrän keskiarvo
	yht.	yht.	
1933	118	27	4,37
1934	60(96)	9(11)	6,67 (8,72) ⁴⁴⁹
1935	160	26	6,15
1936	140	25	5,6
1937	156	26	6
1938	173	22	7,86
1939	134	20	5,15
1940	38	9	4,22
1941	110	25	4,4
1943	102	25	4,08
1943	110	26	4,23
	1301(1337)	240(242)	5,42 (5,52)

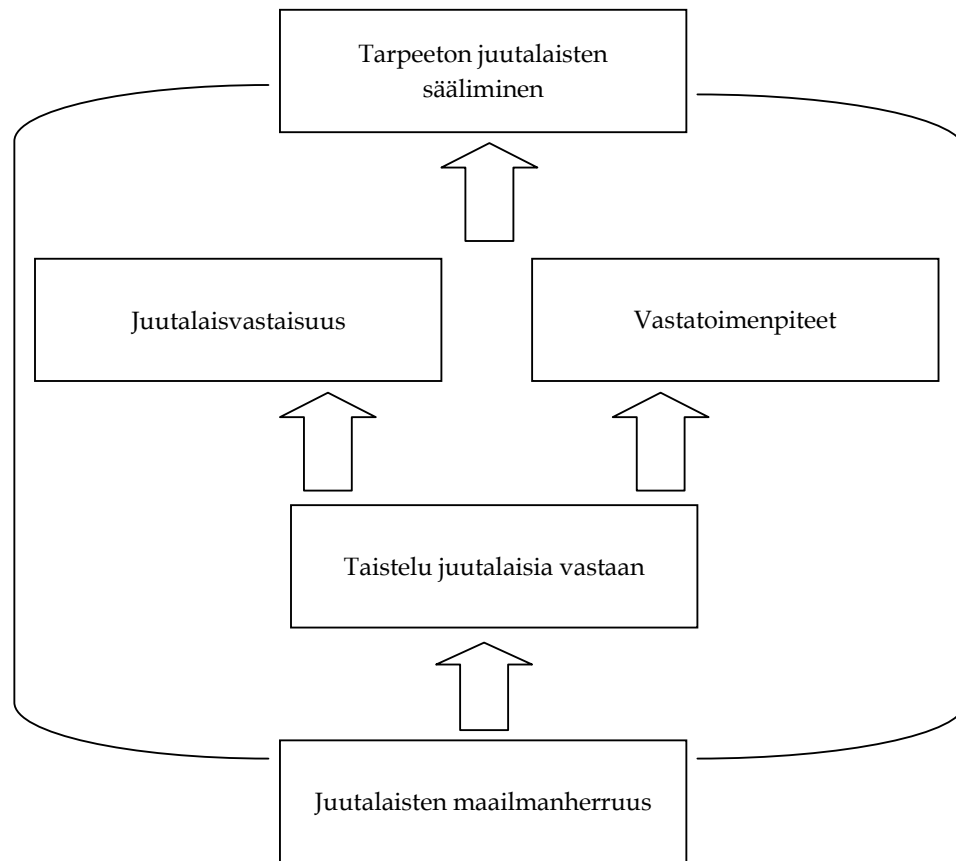
⁴⁴⁹ Keskiarvoa (8,72), nostaa ilmestymiskatkon jälkeen ilmestynyt 30-sivuinen numero. Jotta päästäisiin lähemmäksi totuutta, on vuoden 1934 osalta jätetty sekä suurin, että pienin sivumäärä huomioimatta keskiarvoa laskettaessa.

LIITE 4

TAULUKKO 3 Juutalaisiin asenteellisesti suhtautuvien lehtikirjoitusten määrä vuosittain Ajan Suunnan ilmestymisen aikana

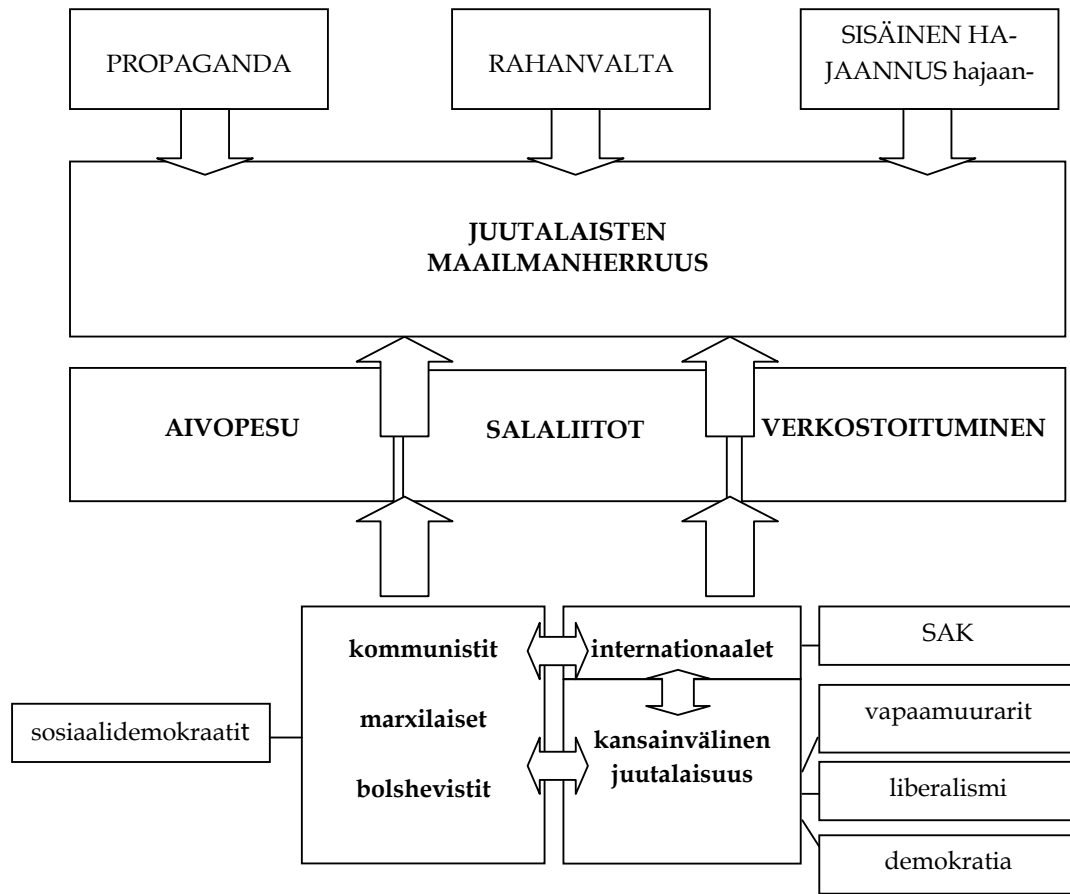
Juutalaisia käsitelleiden lehtikirjoitusten jakautuminen lehden ilmestymisvuosille				
	vuosittain julkaistujen juutalaisia käsitelleiden lehtikirjoitusten järjestysnumerot	juutalaisia käsitteleviä lehtikirjoituksia vuosittain	Juutalaisiin asenteellisesti suhtautuvia kirjoituksia	Juutalaisiin asenteellisesti suhtautuvia kirjoituksia
	nro.-nro.	kpl	kpl	%
1932	1	1	1	100,00
1933	2-43	42	27	64,29
1934	44-67	24	16	66,67
1935	68-95	28	20	71,43
1936	96-175	80	52	65,00
1937	176-273	98	59	60,20
1938	274-587	314	214	68,15
1939	588-737	149	80	53,69
1940	738-744	7	5	71,43
1941	745-798	54	32	59,26
1942	799-863	65	52	80,00
1943	864-973	110	94	85,45
1944	974-1016	43	30	69,77
yht.		1015	714	70,34

LIITE 5

KUVIO 1 Juutalaisten maailmanherrsuden estämisen aiheuttama tarpeeton juutalaisten säilyminen

LIITE 6

KUVIO 2 Juutalaisten maailmanherruuden saavuttaminen välineiden yhteys "juutalaisten muille keksimiin oppeihin".